

УДК 614.3:796

Приставський Т.Г., старший викладач, **Пацевко А.Й.**, доцент,
Бабич А.М., старший викладач, **Ковбан О.Л.**, старший викладач ©
*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім.С.З.Гжицького*

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПРИЯННЯ ПІДВИЩЕННЮ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТАНУ ЗДОРОВ'Я ЧОЛОВІКІВ

Визначити рівень рухової активності у представників різних рівнів фізичного здоров'я та встановити характер взаємозв'язку між параметрами рухової активності і показниками фізичного здоров'я чоловіків 18-25 років.

Ключові слова: рухова активність, здоровий спосіб життя, здоров'я.

Спосіб життя людини, її звична рухова активність значно впливають на стан її здоров'я і розумову працездатність. На сьогодні, у зв'язку з науково-технічним прогресом, значним зменшенням частки фізичної праці, м'язових зусиль, що застосовуються при виконанні різних видів діяльності, в тому числі і побутових, збільшується загроза такого соціального явища як гіподинамія. Потреба організму у додатковій м'язовій діяльності стає з кожним роком все більш вираженою. Визнання цього факту висуває цілий ряд завдань, одним з яких є обґрунтування раціонального режиму рухової активності людини на різних етапах його життєдіяльності.

Добре відомо, що здоров'я населення як найважливіший показник розвиненості держави і якості життя його жителів, на 50% залежить від способу життя, на 20% - від екологічної ситуації, на 20% - від стану генофонду і лише на 10% - від якості і рівня медичного обслуговування.

Здоровий спосіб життя значною мірою зумовлюється чинниками соціального середовища, які, на думку фахівців, можуть бути розділені на дві групи – глобальні та локальні. До глобальних чинників відносять рівні розвитку науки, освіти, виробництва, невиробничої сфери, політичний устрій держави, систему правових гарантій, життєвий рівень населення, обороноздатність і міжнародне становище країни, стан біосфери, рівень розвитку виробництва продуктів харчування та ін. До локальних чинників відносяться ті, які безпосередньо визначають спосіб життя і здоров'я людей: характер праці, навчання, стосунки в сім'ї, побут, міграція, репродуктивна діяльність, традиції, звички, ставлення до власного здоров'я і здоров'я близьких, лікування, форми проведення дозвілля, суспільна діяльність тощо. Тут особливу роль грає сімейно-побутове середовище як основа первинного формування поведінки щодо рухової активності, шкідливих звичок, гігієнічних навичок, організації дозвілля.

Серед завдань, рішення яких забезпечується здоровим способом життя, слід виділити дві найважливіші: 1) збільшення тривалості життя; 2) поліпшення якості життя.

Тривалість життя населення різних країн коливається в широких межах. У країнах з високим життєвим рівнем, ефективною медициною, турботою про здоровий спосіб життя з особливим акцентом на широке використання рухової активності і масового спорту, боротьбу з курінням, раціональне харчування, середня тривалість життя досягла 73-80 років при значній кількості тих осіб, що живуть повноцінним життям у віці 80-90 років.

У країнах, в яких, як, наприклад, в Україні та Росії, ще є велика кількість проблем у сфері життєвого рівня населення, медичному забезпеченні, впровадженні здорового способу життя, середня тривалість життя значно менша (на 10-15 років), ніж в багатьох розвинених країнах – Канаді, Японії, США, багатьох європейських країнах.

Важливо врахувати, що здоров'я – це не тільки відсутність захворювань, але і високий рівень фізичного і психоемоційного стану. В той же час фізичний фітнес – це не тільки можливості організму, що забезпечують його здатність функціонувати з позицій забезпечення здоров'я. Він включає також різноманітні характеристики фізичних якостей, навичок і вмінь, що забезпечують високу працездатність, ефективне проведення вільного часу, здатність справлятися з екстремальними ситуаціями і ін. Природно, що фізичний фітнес неможливий без регулярної рухової активності.

Фізичний фітнес визначають як стан фізичного благополуччя, що дозволяє енергійно, без стомлення виконувати завдання повсякденного життя і що забезпечує мінімальний ризик для здоров'я на випадок невизначених екстремальних станів.

У цивілізованих країнах добре усвідомлено, що найбільш могутнім і ефективним напрямом зміни здоров'я населення, продовження життя, підвищення її якості є турбота про фізичний фітнес людей. Наприклад, в 1990 р. Служба охорони здоров'я США почала широкомасштабну програму оздоровлення населення під назвою «Здорові люди 2000», основною метою якої було збільшення тривалості здорового життя американців, зменшення ризику серцево-судинних і інших небезпечних захворювань, зниження відмінностей в стані здоров'я людей. Подібні цілі у сфері охорони здоров'я населення ставляться і в інших країнах, у тому числі в Україні. Проте, в американській програмі привертають увагу, перш за все, основні засоби, які лежать в основі реалізації програми:

- збільшення щоденного рівня рухової активності;
- збільшення функціональних можливостей серцево-судинної системи і витривалості;
- збільшення м'язової сили і гнучкості;
- поліпшення складу споживаної їжі;
- зниження кількості осіб з надмірним вмістом жиру в організмі.

Важливо відзначити, що зміна способу життя істотно впливає на збільшення її тривалості незалежно від віку. Наприклад, люди, що підвищили до необхідного рівня рухову активність у віці 35-54 років можуть розраховувати на збільшення тривалості життя приблизно на два роки, ті ж, хто це зробив у віці 55-74 років – на півтора роки. Не менш цікавим є факт, згідно з якими ефект від усунення декількох чинників ризику практично підсумовується: підвищення рівня рухової активності і відмова від куріння здатні збільшити тривалість життя 35-44-річних людей на 4,3 роки, а 65-74-річних – на 3 роки. На жаль, повсякденна діяльність переважної більшості сучасних людей не забезпечує необхідного навантаження для підтримки у нормальному стані опорно-рухового апарату, дихальної і серцево-судинної систем, маси тіла. Наслідком цього є низький рівень фізичного фітнесу і, як наслідок, поява серйозних проблем із здоров'ям.

Проблема дослідження і оцінки режимів рухової активності залишається, як завжди, актуальною, оскільки рухова активність є одним із головних факторів, які визначають здоров'я та рівень фізичного стану населення. Хронічний дефіцит рухової активності у режимі життя сучасних чоловіків стає реальною загрозою їх здоров'ю.

Питанню розробки і обґрунтування режимів рухової активності присвячено чимало наукових праць: розглянуто питання виміру і оцінки режиму рухової активності, обґрунтовано добовий та тижневий обсяги рухової активності у різних одиницях виміру.

У літературі є відомості про зв'язки низького рівня рухової активності з низьким рівнем фізичної підготовленості та працездатності.

Зустрічаються різні думки щодо нормативів рухової активності чоловіків зрілого віку. Одні автори вважають раціональним займатись спеціально організованими фізичними вправами 8-9 годин на тиждень, інші рекомендують присвятити цьому 14-21 годину на тиждень. Кількість кроків на добу, яка рекомендується, також відрізняється за даними різних авторів і варіює у діапазоні від 9 до 21 тисячі.

На думку багатьох дослідників, зв'язок рухової активності зі станом здоров'я, функціональними резервами організму, фізичною працездатністю – з одного боку і соціальною доцільністю її обсягів – з другого, повинні визначати її раціональні величини.

За сучасних умов, коли серед чоловіків першого зрілого віку спостерігається висока захворюваність хронічними неінфекційними захворюваннями, часті їх рецидиви, особливо актуальним є наукове обґрунтування рухових режимів, які б забезпечили українцям стабільний рівень здоров'я.

Дослідження взаємозв'язків якісних і кількісних сторін рухової активності з показниками захворюваності і параметрами фізичного стану може набувати важливого значення для корекції фізичного стану та подальшої розробки питань, які пов'язані з обґрунтуванням нових підходів до

раціоналізації рухових режимів, які забезпечують чоловікам стабільний рівень здоров'я.

У фахівців медицини і фізичного виховання з'являється широкий спектр загальних інтересів: зв'язок рухової активності з тривалістю і якістю життя, рухова активність і чинники ризику для здоров'я (гіпертензія, надмірна маса тіла і ін.), рухова активність як чинник профілактики найбільш поширених захворювань і реабілітації після них (серцево-судинні, рак, діабет, депресія і ін.), рухова активність і профілактика стресу, а також ряд інших. Цілком природно, що це виражається в зміні пріоритетів в обох сферах, породжує нові напрями науково-дослідної і практичної роботи. У сфері фізичного виховання це виявляється в розробці і впровадженні нових підходів до підбору засобів і методів, орієнтованих на рішення задач зміцнення життєво важливих органів і функціональних систем, розвитку певних рухових якостей, профілактику конкретних захворювань і розробку засобів і методів фізичної реабілітації. Не менш важливим є використання засобів і методів фізичного виховання і масового спорту для активного заповнення дозвілля, відновлення, розслаблення і релаксації.

Такий підхід до рухової активності тісно пов'язаний з соціальним запитом: дослідження показують, що частина населення розвинених країн серед соціальних цінностей на перше місце ставить хороше здоров'я і зовнішній вигляд, фізичне і психічне благополуччя.

Добре відомо, що серед причин передчасної смерті провідне місце займають серцево-судинні захворювання. Саме ці захворювання є причиною смерті 51% людей. У Росії, за даними міністерства охорони здоров'я, цей показник ще вище і досягає 60%. Серед основних чинників ризику розвитку коронарної хвороби серця за даними Мічиганської асоціації з проблем серцево-судинних захворювань знаходяться спадкова схильність до цих захворювань, надмірна маса тіла, куріння, недостатня рухова активність, нераціональне живлення і підвищений артеріальний тиск. При цьому недостатня рухова активність як чинник ризику на 10-15% небезпечніше за кожний з решти чинників. В той же час повноцінна рухова активність і зміцнення серцево-судинної системи, що є її слідством, підвищення її функціональних резервів, істотно знижують ризик від дії інших негативних чинників – куріння, надмірної маси тіла, підвищеного артеріального тиску і ін..

Раціональна рухова активність істотно знижує ризик не тільки серцево-судинних, але і багатьох інших небезпечних захворювань. Наприклад, регулярна рухова активність в об'ємі 2500 ккал/тиж. сприяє зниженню ризику ряду поширених ракових захворювань на 30-32%, на 28-30% зменшує ризик депресії. Регулярні заняття аеробної спрямованості покращують функцію ЦНС на 9%, підвищують ефективність розумової діяльності. Вправи, сприяючі розвитку гнучкості і сили, мають меншу ефективність, відповідно, 4% і 9%.

На думку Л.Я.Іващенко, Н.П.Страпко рівень рухової активності дорослої людини залежить від умов життя. Для кожного індивідууму характерний

генетично обумовлений діапазон цього рівня, необхідний для нормального функціонування і збереження здоров'я.

Рівень звичної рухової активності визначається характером трудової і навчальної діяльності та способом життя під час відпочинку. Дослідниками встановлено, що у сучасних умовах 80% всіх видів праці потребує лише незначних і помірних фізичних навантажень.

Окремі автори відмічають, що рухова активність чоловіків більша ніж жінок, проте це стосується в основному дитячого та юнацького віку. За даними дослідників рухова активність міського населення менше ніж сільського.

Крім цього дослідниками відмічаються сезонні та добові коливання рухової активності. Так рухова активність людини досягає своїх найбільших величин у літній період, а найменших в зимовий час (приблизно у 1,2-1,5 рази).

На сьогодні існують різні підходи до якісної та кількісної оцінки рухової активності людини. В той же спеціалісти відмічають, що найбільш повну інформацію про обсяг рухової активності можуть забезпечити тільки комплексні дослідження, які включають реєстрацію числа локомоцій, підрахунок частоти серцевих скорочень, хронометраж, визначення енерготрат та ін.

У сучасній літературі приводяться гігієнічні нормативи добових енерговитрат для осіб різної професійної приналежності: I група – працівники розумової праці (керівники підприємств, медики (крім хірургів), педагоги, науковці, письменники, працівники друкованої галузі, журналісти, студенти). Добова витрата енергії становить для чоловіків 2550-2800 ккал, для жінок 2200-2400 ккал, тобто в середньому 40 ккал/кг маси тіла; II група – працівники легкої фізичної праці (робітники автоматизованих ліній, швейники, агрономи, ветеринари, медсестри, продавці промтоварів, тренери, інструктори по фізичній культурі). Добова витрата енергії становить 3000-3200 ккал для чоловіків і 2550-2700 ккал для жінок; у середньому 43 ккал/кг; III група – працівники середнього по вазі праці (водії, хірурги, працівники харчової промисловості, продавці продовольчих товарів, працівники водного транспорту). Добова витрата енергії становить 3200-3650 ккал (чоловік) і 2600-2800 ккал (жін.), на 1 кг маси в середньому 46 ккал; IV група – працівники важкої фізичної праці (будівельники, сільгоспробітники, механізатори, металурги, спортсмени). Добова витрата енергії становить 3700-4250 ккал (чоловік) і 3150-2900 ккал (жінок.), 53 ккал/кг маси; V група – особи особливо важкої фізичної праці (сталевари, лісоруби, шахтарі, вантажники). Добова витрата енергії становить 3900-4300 ккал у чоловіків (61 ккал/кг); для жінок ця витрата не нормується.

Дослідження А.Сухарева вказують, що для досягнення одного й того самого ефекту можливо застосовувати різні рухові завдання, або досягти того самого ефекту за менш тривалий час. В ході проведення комплексних досліджень авторами встановлено закономірності впливу різної за тривалістю рухової активності на функції організму людини. Цими ж авторами встановлено, що існує визначена стимулююча доза рухової активності, яка

може бути оптимальною для різних органів і систем, зменшення або перебільшення якої може викликати негативний вплив на органи і системи.

Сучасна система фізичного виховання має в своєму розпорядженні величезний об'єм засобів рухової активності, що постійно розширюється. Збільшення популярності спорту і різних форм рухової активності приводить до постійного розширення видів спорту, змагання, оздоровчих і рекреаційних видів рухової активності, а також проміжних форм рекреаційних для змагання, рекреаційно-оздоровчих. Разом з багатообразними видами побутової рухової діяльності вони створюють необхідні передумови для формування оптимальних програм рухової активності людей різного віку, статі, стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості, інтересів і т.п. Існує безліч простих, широкодоступних і у той же час ефективних засобів рухової активності (ходьба, біг, прості гімнастичні вправи, оздоровча йога, багато рухливих ігор і ін.), засобів, що вимагають певних умов і нескладного устаткування (багато видів аеробіки, спортивні ігри, плавання, ходьба на лижах, різні види єдиноборства і силовой підготовки і ін.), а також обширний комплекс, що постійно розширюється, засобів, що вимагають спеціальних умов і досить складного і дорогого устаткування – вправи кардіореспіраторної дії з використанням спеціальних ергометрів, культуризм, водні лижі, різні види гірськолижного спорту, різні види підводного спорту, більярд, боулінг, кінний спорт і ін.

Залежно від цільової установки, організаційних форм, вживаних засобів види рухової активності в системі фізичного виховання можуть бути підрозділені на наступні основні групи: рухомі ігри, спорт, змагання, рекреаційно-оздоровчий спорт, оздоровча рухова активність, професійно орієнтована рухова активність, побутова рухова активність.

Переважне використання засобів, що відносяться до тієї або іншої групи може визначатися безліччю чинників – віковими і статевими особливостями тих, що займаються, їх інтересами, матеріально-технічними можливостями, станом здоров'я і фізичної підготовленості і ін.. Проте незалежно від всіх цих чинників оптимальний режим рухової активності повинен забезпечувати підтримку нормального функціонування організму, зміцнення його життєво важливих органів і функціональних систем, профілактику захворювань і т.д., тобто сприяти всьому тому, що забезпечує людині повноцінний фізичний фітнес.

Висновки. Проблема формування, зміцнення і збереження індивідуального здоров'я лишається актуальною і на сьогодні. Для її вирішення застосовуються різні підходи. При цьому особливе місце для підтримки і зміцнення здоров'я належить руховій активності. Проте, при наявності значущості фізичних вправ для людини до сьогодні немає чіткого обґрунтування типів і рівнів щоденної рухової активності, необхідних для підтримки функціональних можливостей сумісних з оптимальним станом здоров'я.

Література

1. Апанасенко Г.Л., Долженко Л.П. Рівень здоров'я і фізіологічні резерви організму. Теорія і методика фізичного виховання і спорту., 2007.
2. Бобров В.О., Дорогой А.П. Оцінка здоров'я населення України з позицій потенціальної демографії та шляхи можливого впливу на його показники. Лікарська справа, 1996р.
3. Волков В.Л. Основи теорії і методики фізичної підготовки студентської молоді. Навчальний посібник. 2008р.
4. Долженко Л.П. Захворюваність і рухова активність студентів з різними рівнями соматичного здоров'я. Теорія та методика фізичного виховання і спорту., 2004р.

УДК 796.015

Семенів Б.С., асистент, **Стахів М.М.**, старший викладач,
Якимишин І.Д., старший викладач, **Приставський Т.Г.**, старший викладач ©
*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім.С.З.Гжицького*

ПРОБЛЕМИ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У МАСОВІЙ ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Ще в античні часи танці і фізичні вправи під музику використовувалися для розвитку гарної осанки, для пластичності рухів, виховання сили і витривалості. Пройшли тисячоліття - і люди сьогодні повернулися до засад античної фізичної культури.

На них побудована ритмічна гімнастика, що виникла у 80-х роках ХХ століття. Піонером у пропаганді цього різновиду рухами була відома американська актриса Джейн Фонда, її заслуга у популяризації і розвитку аеробіки (як ще прийнято називати ритмічну гімнастику) серед широких верств населення - безсумнівна.

Але спочатку дещо з історії.

З розвитком цивілізації і науково-технічного прогресу людям почала загрожувати гіподинамія - брак руху. На рубежі ХІХ-ХХ ст. формуються і набувають популярності різні гімнастичні системи: німецька, шведська, гімнастика Шписа, соколівська гімнастика, дихальна гімнастика Мюллера, атлетична Сандова та ін. Однак в цих системах не брали до уваги жінок: вони виконували ті ж самі вправи, що й чоловіки, без урахування фізіологічних особливостей. І лише в 20-30-х роках минулого століття Женев'євою Стебінсі та її послідовниками (Бес Менсендик) під впливом шведської функціональної гімнастики і системи Ж. Демени були розроблені методи, завдяки яким можна набувати доброї осанки, красивої ходи, виразних рухів. Великий вплив на розвиток гімнастики мала система Франсуа Делсарта, який встановив взаємозв'язок між емоційним станом людини та її жестами і мімікою.

Роботи Делсарта та його послідовників лягли в основу теорії виразного руху і вплинули на розвиток балету, пантоміми, ставши фундаментом для створення одного із напрямків у гімнастиці — ритмопластики.

Теорія виразного навичку руху склала основу гімнастики А.Н. Алексеевої. Вона закінчила одну із студій у Росії - Московські класи пластики. В її системі «гармонійної гімнастики» приділялася велика увага етюдній роботі, імпровізації, спортивно-танцювальним постановкам під класичну музику, пантомімі, танцю.

Серед явищ, що викликали велике зацікавлення не лише до балету та пантоміми, але й до гімнастики, культури рухів, до виразної пластики, належало й мистецтво Айседори Дункан. Особливість цієї танцівниці, знаменитої на весь

світ, полягала в тому, що вона відродила класичний античний танок, побудований за законами вільної пластики, увела в танець пантомімічні елементи, рухи і засади джазового танцю. Її абсолютно нові принципи пластичного образу стали сенсацією для Європи. Айседора Дункан мала значний вплив на формування ритмопластичного напрямку, з якого пізніше і сформувалася сучасна художня гімнастика як вид спорту і ритмічна гімнастика як масова форма фізичної культури.

Помітним явищем у цьому плані було й виникнення школи ритмічної гімнастики - вона почала діяти 1910 року в містечку Неперау поблизу Дрездена під керівництвом Жана Далькроза. Саме він вперше і застосував термін «ритмічна гімнастика». Система занять була складена для розвитку слуху і чуття ритму в музикантів. Однак вона згодилася і як засіб фізичного виховання. Органічне поєднання рухів і музики - основа методу Ж. Далькроза.

В середині минулого століття було зорганізовано багато спортивно-танцювальних студій, з яких і вибрунькувалася сучасна художня гімнастика. Продовжували працювати студії А. Н. Алексеевої та її послідовниць, хоча їх критикували за захоплення театралізацією та імпровізацією на заняттях. Після виходу у світ книги Моніки Бекман «Джаз-гімнастика» (Стокгольм, 1971 р., Штутгарт, 1975 р.) розпочалося зацікавлення танцями як засобом фізичного виховання. Джаз-гімнастика швидко стала популярною в Англії, Франції, Данії, Чехії, Німеччині. За своєю суттю джаз-гімнастика є одним із видів ритмічної гімнастики, заснованої на джазовому танці. Годилось би кількома словами зупинитися на історії джазового танцю.

Як провідний жанр джазу, танець склався у США на рубежі XIX-XX ст., синтезувавши європейську та африканську культуру. З примітивних африканських танців він узяв поліцентрику та ізоляцію. Якщо європейський спосіб танцю (класичного, бального) потребує від виконавця централізованого контролю за тілом, яке чітко виконує оберти, утримує рівновагу, то в африканських танцях рухи нібито координуються в різних рухових центрах, і тому рухи різних частин тіла незалежні один від одного, можуть відрізнятися за швидкістю, мати різну амплітуду, бути аритмічними. Власне такий принцип, характерний для джазового танцю, називається поліцентрикою. Склад незалежних ізольованих рухів окремих ланок тіла та їх взаємна специфічна координація - ось що таке поліцентрика. Руховими центрами у джазі є голова, плечі, руки, грудна клітка, таз, ноги.

В багатьох сучасних напрямках спостерігається синтез техніки архаїчних негритянських танців з європейськими, що заснований на ізольованих рухах різних частин тіла одночасно з контролем усього тіла.

Ознаками джазового танцю є мультиплікація та опозиція. Мультиплікація - це розкладання одного простого руху в середині однієї ритмічної одиниці. Типовим прикладом цього є різні види джазової ходи, при якій вага переноситься поступово, в більшості випадків з акцентом на неударну долю такту - синкопу. (Синкопування - це термін, який застосовується до окремих звуків або ритмічних фігур, що починаються між долями або

побудовані так, що їх головні тони приходяться на проміжки між долями. Якщо ви при ходьбі між кожним кроком плескатимете в долоні, то це значить, що ви синкопуєте).

Опозиція - це протидія тієї частини тіла, яка потребує рухів іншої. Наприклад, грудна клітка рухається в одному напрямку до тазу, голова - в зворотному. Отже, ці частини тіла порушують пряму лінію.

З 20-х років минулого століття джазовий танець розвивався як бальний і як сценічний. З його появою на сцені підвищуються вимоги до технічної підготовки акторів, що й потребувало розробки джазової танцювальної системи. Ще 1915 року в США Р. Деніс та Т. Шейн заснували школу, в якій навчали сучасних танців. Випускниця цієї школи Марта Грехем мала особливо велику популярність, бо створила синтезовану техніку, яка поєднувала моноцентричний принцип європейських танців з принципом ізоляції. Разом із своїм творчим колективом Марта Грехем у 50-60-і роки ХХ ст. здійснила гастрольне турне. Систему танцівниці поцінував цілий світ, вона мала багато послідовників, які втілювали її ідеї в класичних танцях, в пантомімі, в модерн-танці, в модерн-гімнастиці та джаз-гімнастиці.

Ознайомившись із становленням джазового танцю та проаналізувавши його особливості, ми в стані зрозуміти засади ритмопластичної танцювальної гімнастики та її різних стильових рішень - джаз-гімнастики, диско-гімнастики, аеробічних танців.

Мета джаз-гімнастики — позбутися вад тілобудови, осанки, підвищити функціональні можливості організму, удосконалити здатність до сприйняття музики та її образу в русі, виховати граціозність у танці.

Чеський фахівець Р.Смолик визначив такі характерні риси джаз-гімнастики:

- висока щільність занять за рахунок використання показу і мінімальних втрат часу на пояснення;
- використання мистецьких засобів у модифікованій формі, що дозволяє вирішувати завдання фізичного виховання;
- поєднання рухів і музики;
- колективний методичний підхід;
- незмагальний напрямок занять: основне завдання;
- досягнення і підтримка функціонального розвитку аматорів.

Як і інші фахівці цієї справи (К. Шаберт, У. Фішер-Мюнстерман, Ж. Нрека), Смолик зазначав, що не всі вправи в супроводі джазової музики можна вважати джаз-гімнастикою: вони повинні розкривати зміст музики і мати належну лексику, тобто бути побудованими на пластиці джазових сучасних рухів, для яких характерна ритмічна незалежність рухів окремих частин тіла.

Джаз-гімнастику накрила хвиля популярності аеробіки - вперше цей термін запровадив доктор Кенет Купер, видатний американський фахівець в галузі масової фізичної культури. Свою оздоровчу систему для всіх вікових категорій, яка, до речі, у першому виданні була адресована військовим., а потім усім охочим, він назвав аеробікою (від слова «аеробний» - кисневий) .

У передмові до книги Купера «Нова аеробіка» професор Коробков чітко виокремив її досягнення і практично передбачив аеробну гімнастику: «Аеробіка - це новий вид спорту за аналогією до гімнастики чи атлетики. Не будучи спеціалістами з лінгвістики, ми не будемо вдаватися до доцільності такої словобудови. З точки зору медика, це слово достатньо містке і розкриває сутність оздоровчих тренувань. Кожній людині перш за все необхідні вправи аеробного характеру, які розвивають здатність організму до засвоєння кисню. У цьому процесі провідну роль відіграють системи кровообігу, дихання і тканинного обміну. Саме аеробний характер таких вправ, як біг, плавання, лижі надає їм особливу оздоровчу цінність».

Пройде кілька років, і Купер у своїй новій книзі «Аеробіка корисна всім» розширить діапазон засобів і помістить в ній гімнастичну аеробіку.

В середині 70-х років двадцятого століття аеробіка Купера стала популярною не лише в Америці, але й у Європі. В цей же час ідея Купера була підхоплена його співвітчизником Д. Соренсеном і поширена в танцювальній гімнастиці. Доки джаз-гімнастика панувала в Європі, в Америці бурхливо розвивався напрямок, який назвали «аеробічні танці», «аеробічна гімнастика», «гімнастична аеробіка». Не останню роль в популяризації відіграла і комерціалізація цієї системи.

На арену масової фізкультури вийшли не лише фахівці цієї справи, але й відомі актори — Джейн Фонда, Сінді Ром, Марлен Шерель та ін. Висока акторська майстерність ведучих телевізійних передач, їх рухова культура посприяли популяризації аеробіки.

Один із видатних спеціалістів у галузі гімнастики 30-40-х років минулого століття Г. Зурен писав: «Будь-яка система ритмічної гімнастики повинна бути побудована на функціональній анатомічній гімнастиці... Ми хочемо і повинні приєднати до наших фізичних вправ і душевну радість».

Саме це і є в аеробіці. Хоча вона по-різному називається у всіх країнах і навіть клубах (тонізуюча гімнастика, поп-гімнастика та ін.), але її суть - атлетична форма ритмічної гімнастики. Недаремно Д.Фонда і С.Ром рекомендували жінкам скористатися і гантелями (від 0,5 до 2,5 кг).

Дотична до аеробіки і система дитячої гімнастики Карла Орфа, який, окрім інтелектуалізації занять, застосовує одночасний розвиток фізичних якостей і творчих здібностей за допомогою ігрових засад.

В ритмічній гімнастиці відчутний вплив східної системи фізичних вправ, особливо йоги. Гімнастична система йогів була в свій час високо поцінована І.М.Саркізовим-Серазіні, а пізніше й академіком П.К. Анохіним. Вона знайшла широке застосування у так званій психофізичній гімнастиці, яка різко підвищила оздоровчий ефект від вправ за рахунок «вмикання» потужних резервів психіки.

Пріоритет у розробці системи психофізичного тренування належить Каролісу Динейка - «чарівнику із Друнскиненкаю». Багато елементів з йоги широко застосовуються в ритмічній гімнастиці, головним чином наприкінці занять, щоб посилити оздоровчий ефект і зняти збудження.

Серед оздоровчих напрямів гімнастики, які успішно культивуються в нашій державі, особливої уваги заслуговує система естонських фахівців Е. Ідла, Х.Тидрихсар, Е.Куду та Л. Яансон-Мартіс. За своєю сутністю вона є звичайною художньою гімнастикою, яка увійшла в нашу систему фізичного виховання під назвою «жіноча гімнастика». С.В.Крамінa з Москви створила свою систему жіночої гімнастики, наповнивши її сучасною музикою і танцями.

Всі ці гімнастичні школи збагатили палітру засобів ритмічної гімнастики, розширили її можливості за рахунок застосування різних атрибутів та специфічних елементів. Сучасний ритмопластичний напрям в гімнастиці - це унікальний сплав існуючих гімнастичних систем, де можна помітити і елементи джаз-гімнастики, і ритмічні рухи африканських танців, і прийоми східної фізкультури.

Література

1. Ананьев Б.Г. К психофизиологии студенческого возраста //Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. Л., 1974.- С.3-15.
2. Беликович В.В. Вопросы организации физического воспитания учащихся профтехучилищ с учетом профессиональной подготовки. -М., 1967.
3. Ильинич В.И., Виленский. Физическая культура работников умственного труда. М., 1987.
4. Наумов В.А. Физическое воспитание в высшей школе: Методическое пособие для студентов и преподавателей. – Л., 1962.
5. Романенко В.А. Двигательные способности человека. Донецк 1999.

УДК 796.41

Сопіла Ю.М., асистент, ©

Голубева О.Т., старший викладач, Василів О.В., старший викладач,

Голубев М.Ю., студент ЛДУФК

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім. С.З.Гжицького*

РОЛЬ ГІМНАСТИКИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ-АГРАРІЇВ

Термін «гімнастика» з'явився приблизно в V столітті до н.е. у Древній Греції й означав комплекс фізичних вправ для освітніх, військових і оздоровчих цілей. Древні греки вважали, що гімнастика додає тілу гнучкості, сили, спритності, стрункості, розвиває почуття краси, хоробрості та шляхетності. Гімнастичні вправи ними використовувалися не тільки для фізичного розвитку, але й для вишколу воїнів, а також у системі підготовки атлетів-олімпійців.

Ключові слова: *гімнастика, гімнастичні вправи, рухові якості, аеробіка, РГМ (ранкова гігієнічна гімнастика), фізичне виховання, ВГ (виробнича гімнастика), РГ (ритмічна гімнастика).*

Гімнастика (від грецької «гімназо» - навчаю, треную). Метою гімнастики були загальний всебічний фізичний розвиток та самовдосконалення.

Ранкова гігієнічна гімнастика (РГГ) – це виконання комплексу фізичних вправ для швидшого переходу від стану сну до стану бадьорості і підвищення працездатності, систематичне виконання якої самодисциплінує, зміцнює волю та впевненість у власних силах. Заняття ранковою гімнастикою виховують дисциплінованість, організованість, привчають дотримуватись режиму дня, сприяють виробленню інших корисних звичок.

Основні завдання ранкової гімнастики:

- сприяти швидкому переходу від сну до пробудження;
- підвищити розумову працездатність, створити готовність до наступної, в тому числі інтелектуальної, праці;
- стимулювати розвиток м'язів, що забезпечують правильну поставу, розвивають органи дихання, кровообігу, поліпшують обмін речовин;
- сприяти загартуванню організму студентів, майбутніх спеціалістів.

Загальний принцип побудови комплексу вправ ранкової гігієнічної гімнастики полягає в тому, щоби забезпечити участь основних м'язових груп в русі, що, в свою чергу, активно впливає на роботу внутрішніх органів. У комплекс РГГ потрібно також включати вправи як на дихання, так і на гнучкість. Потрібно уникати виконання вправ статичного характеру, зі значним

обтяженням, на витривалість (наприклад, тривалий біг до появи симптомів втоми).

Складання комплексу РГГ включає ряд послідовних етапів. Передусім визначають його загальну тривалість відповідно до фізичної підготовленості й рухових можливостей студентів і майбутніх аграрних спеціалістів. Найбільш оптимальною є тривалість 10-15 хв. Далі визначається зміст і послідовність виконання вправ:

1. На початку виконання вправ – легка ходьба, біг підтюпцем упродовж 2-3 хв., вправи на «потягування» з глибоким диханням. При цьому важливо слідкувати за поставою. Після виконання попередніх вправ посилюється дихання, зігрівається тіло, активізується діяльність кардіореспіраторної системи, підвищується загальний обмін речовин і створюються умови до виконання наступних вправ.

2. Наступний етап полягає у виконанні вправ для м'язів ший, плечового пояса і рук. Це впливає на зміцнення м'язів верхніх кінцівок і плечового пояса, покращення рухливості суглобів.

3. Далі потрібно виконувати вправи для м'язів тулуба і ніг. Це призводить до збільшення еластичності й рухливості хребта, зміцнення м'язів тулуба, покращення умов для діяльності внутрішніх органів, а також зміцнення м'язів та збільшення рухливості нижніх кінцівок. До вправ 2 і 3 пунктів додаються силові вправи без обтяження або з невеликими обтяженнями для м'язів рук, тулуба і ніг (згинання та розгинання рук в упорі лежачи, вправи з легкими гантелями, з еспандером, резиновими амортизаторами).

4. Четверта серія вправ виконується на розвиток гнучкості з положень стоячи, сидячи та лежачи. Вони сприяють збільшенню еластичності, гнучкості та спритності.

5. Легкі стрибки або підстрибування, махові рухи, що виконуються в середньому або швидкому темпі з рівномірним диханням, посилюють загальний обмін речовин, зміцнюють м'язи та суглоби ніг, покращують кровообіг. Тривалість цих вправ 20-30с.).

6. У заключній частині комплексу застосовують вправи, спрямовані на розслаблення м'язів, заспокоєння дихання, що, в свою чергу, призводить до заспокоєння організму, досягнення психічної та фізичної рівноваги.

Виконуючи комплекси РГГ, слід звернути увагу на те, що фізіологічне навантаження на організм слід підвищувати поступово, з максимумом у середині і поступовим зниженням у другій половині комплексу.

Збільшення і зменшення навантаження повинно бути хвилеподібним. Кожну вправу слід починати виконувати в повільному темпі і з малою амплітудою рухів, поступово збільшуючи їх до середніх величин.

На кожному занятті, виконуючи вправи, студенти повинні отримувати оптимальне навантаження. Це значною мірою залежить від кількості повторень і темпу виконання вправ. Між серіями з 2-3 вправ виконуються вправи на розслаблення або в повільному темпі. Шляхом зміни темпу і ступенем

м'язового напруження можна дозувати фізичне навантаження і визначати основний характер роботи (силовий, швидкісний, швидкісно-силовий).

Загальна кількість вправ, що входять до комплексу РГГ не повинна перевищувати 10-12 вправ. Доцільно через кожні 7-10 днів доповнювати комплекс, використовуючи нові вправи, змінюючи вихідні положення, враховуючи ступінь фізичної підготовленості студентів.

Під час виконання РГГ необхідно особливу увагу звертати на правильне дихання. Вдих і видих рекомендується поєднувати з рухами.

Основною умовою позитивного впливу занять РГГ на організм є їх системність. У процесі регулярного виконання фізичних вправ виробляються умовні рефлекси або певні рухові навички, а потім - і динамічний стереотип. Тривалі перерви призводять до втрати вироблених рухових навичок. У цьому випадку відновлення занять рекомендується розпочинати з найпростіших вправ комплексу. Виконання комплексів ранкової гігієнічної гімнастики покращить працездатність протягом дня, а її систематичне виконання є першим кроком до формування звички до занять фізичними вправами і, тим самим, до формування фізичної культури. Якщо в студента або спеціаліста-аграрія спостерігається відставання в розвитку тої або іншої рухової якості, в його комплекс слід включити декілька вправ, які сприятимуть усуненню цього недоліку.

Заняття гімнастикою найчастіше проводяться зранку, безпосередньо після пробудження (ранкова гімнастика), а також в процесі професійної діяльності (виробнича гімнастика). При опрацюванні комплексу гімнастичних вправ виходять із того, що ранковою гімнастикою залучаються до активності всі основні органи і системи, а виробничою насамперед ті, які під час трудового процесу перебувають у малоактивному стані.

Гімнастичні вправи слід виконувати у спокійному темпі, без затримки дихання. Спочатку залучають до рухової активності дрібні, а потім середні і великі м'язи. В осіб молодого та середнього віку, без явних фізичних вад або недугів, фізичні рухи можуть застосовуватись у формі аеробіки. Аеробіка включає комплекс дозованих фізичних вправ, які виконуються з різним фізичним навантаженням і швидкістю. Вправи виконують на свіжому повітрі, здебільшого у супроводі музики, завдяки чому створюється піднесений емоційний стан при виконанні фізичних рухів, що активізує процеси енергетичного обміну, засвоєння організмом кисню. Все це сприяє ефективному відновленню фізичних сил організму, швидкому зняттю втоми, підвищенню працездатності, поліпшенню настрою, викликає енергійний підйом творчості й емоційного стану організму.

Термін «аеробіка» походить від слова аеробний, що значить кисневий (від грецького слова «аеро» - повітря і «біос» - життя), вперше було введено доктором К.Купером, відомим американським фахівцем в області масової фізичної культури. Відомо, що обмін речовин при збудженні м'язів є складною системою хімічних реакцій. Процеси розщеплення складних молекул на простіші поєднуються з процесами синтезу (відновлення) багатих енергією речовин. Один з цих процесів може йти тільки у присутності кисню, тобто в

аеробних умовах. При аеробних процесах виробляється значно більша кількість енергії, ніж при анаеробних реакціях. Вуглекислий газ і вода є основними продуктами розпаду при аеробному способі вироблення енергії і легко видаляються з організму за допомогою дихання і поту. До видів рухової активності, що стимулює підвищення споживання кисню під час занять, відносяться різні циклічні рухи, що виконуються з не високою інтенсивністю достатньо тривалий час.

Пізніше в США і Європі аеробіка стала розвиватися за різними галузями: аеробні танці, аеробна гімнастика, степ-аеробіка, шейп-аеробіка та інші. За змістом усі ці напрямки не дуже відрізняються один від одного, а по суті вони об'єднані в одну форму проведення занять такого роду – ритмічну гімнастику, яка широко використовується як засіб фізичного виховання, удосконалюючи його розтяжність.

Чи всім корисна ритмічна гімнастика? У період, коли аеробіка буквально увірвалася в наш побут, коли повальне захоплення нею привело безліч жінок в спортивні зали, в одній групі виявилися зібраними представниці різного віку. Тоді з'ясувалося, що одне і те ж заняття не всім приносить однакову користь. Лікарі виявили, що швидкий темп музичних ритмів, а також характерна риса багатьох комплексів безперервність рухів – погано переносяться деякими фізкультурницями і особливо жінками середнього віку.

В даний час фахівцями розроблені комплекси і серії вправ ритмічної гімнастики для дітей дошкільного та шкільного віку, для юнаків, дівчат, для осіб зрілого віку (21-35 та 36-60 років). Вони враховують функціональні особливості людей і особливості віку, переважну спрямованість фізіологічної дії вправ, передбачають відповідний музичний супровід з різним темпом виконання і кількістю музичних акцентів. Загальним залишається основна вимога – ритмічність, емоційність музики. Беручи до уваги здатність ритмічної гімнастики емоційно впливати на психіку людини, фахівці лікувальної культури стали вводити її у свою практику.

Ритмічна гімнастика – це комплекси нескладних загально розвиваючих вправ, які виконуються, як правило, без пауз для відпочинку, у швидкому темпі, який визначається сучасною музикою. Головну привабливість ритмічної гімнастики залишається її основна особливість – музика, підпорядкування рухів її ритмів. Музичні ритми стимулюють до виконання вправ, пригнічують стомлення, підсилюють задоволення від гри м'язів, створюють особливий, радісний настрій.

Оздоровчі програми аеробіки залучають широке коло бажаючих своєю доступністю, емоційністю і можливістю змінити зміст занять в залежності від їх інтересів і підготовленості.

Величезний емоційний заряд від занять ритмічною гімнастикою явний, а оздоровлююче значення позитивних емоцій саме по собі дуже істотне.

Таким чином, ритмічна гімнастика продовжує удосконалюватися, розвиватися, залучаючи своєю видимою користю, красою і витонченістю все нових і нових шанувальниць гарного тіла та здорового духу. Адже ще

Аристотель говорив: «Ніщо так не виснажує і не руйнує людину, як тривала фізична бездіяльність».

РГГ вимагає прояву вольового зусилля, наполегливості у здійсненні поставленої мети. Студенти привчаються раціонально використовувати свій час. Ранкова гімнастика поступово стає для них звичною справою. Ось чому РГГ повинна стати частиною режиму життя студентів перших курсів і майбутніх спеціалістів, першим кроком, за допомогою якого формується особиста фізична культура.

Висновки. Заняття гімнастикою найчастіше проводяться зранку, безпосередньо після пробудження (ранкова гімнастика), а також в процесі професійної діяльності (виробнича гімнастика). При опрацюванні комплексу гімнастичних вправ виходять із того, що ранкова гімнастика залучає до активності усі основні органи і системи, а виробнича, насамперед, ті, які під час трудового процесу перебувають у малоактивному стані.

Література

1. Огніста К.М. Гімнастика як один із засобів формування фізичної культури школярів //Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики. – Львів 1999.
2. Є.С.Крючек. Аеробіка, зміст і методика проведення оздоровчих занять.
3. Мейксон Г.Б., Шаулін Є.Б. самостоятельные занятия учащихся по физической культуре. – М., 1986р.

УДК 796:378

Сопіла Ю.М., асистент, **Голубева О.Т.**, старший викладач,
Василів О.В., старший викладач, **Пацевко А.Й.**, доцент ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім. С.З.Гжицького*

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

У статті обґрунтовано значення професійно-прикладної підготовки студентів у навчальному процесі. Розкрито роль та зміст особливостей підвищення ефективності навчального процесу підготовки студента до майбутньої роботи аграрія.

Ключові слова: ППФП (професійно-прикладна фізична підготовка), ФП (фізична підготовка), процес витривалості, професія.

Фізична культура – невід’ємна частина життя людини. Вона посідає досить важливе місце в навчанні та роботі людей. Заняття фізичними вправами відіграють значну роль у працездатності членів суспільства, саме тому знання і уміння по фізичній культурі повинні закладатися в освітніх установах різних рівнів поступово. Чималу роль у справу виховання і навчання фізичній культурі вкладають і вищі навчальні заклади, де в основу викладання повинні бути покладені чіткі методи, способи, що в сукупності вибудовуються в добре організовану і налагоджену методичку навчання і виховання студентів.

Фізична культура є частиною передової культури, набутком всього народу. Це потужний засіб не тільки фізичного вдосконалення та оздоровлення, але також і виховання соціальної, трудової, творчої активності громадян. Фізична культура не вичерпується вправами, спортом, гімнастикою, іграми та туризмом: вона включає громадську та особисту гігієну праці, побуту, використання природних сил для загартування, правильний режим праці, відпочинку та харчування. Систематично вживані фізкультура і спорт – це молодість, що не залежить від паспортного віку, це старість без хвороб, оживлена оптимізмом, довголіття і, нарешті, – здоров’я.

«Здоров’я» - це стан повної фізичної, психічної та соціальної гармонії, а не тільки відсутність хвороб та фізичних дефектів». Здоров’я великою мірою залежить від взаємин людини із середовищем її існування, суспільством та виробництвом. Виходячи з цього, можна визначити здоров’я також як стан організму людини, її фізичних та психічних якостей, що забезпечує їй можливість активно жити та працювати в різних умовах навколишнього середовища та протистояти його несприятливим факторам.

Для підтримання оптимальних фізичних та психічних якостей необхідна постійна рухова активність, що насамперед впливає на обмінні процеси в організмі. Фізичне тренування сприяє збереженню здоров’я, підвищує стійкість організму до несприятливих факторів навколишнього середовища (інфекції,

радіації, коливань температури, атмосферного тиску, змісту кисню в повітрі тощо), збільшує резервні сили організму, що дозволяють переносити більш значні фізичні та психічні навантаження. Все це, в підсумку, сприяє високій активності людини, продовженню її творчого життя.

Принцип органічного зв'язку фізичного виховання з практикою трудової діяльності найбільш конкретно втілюється у професійно-прикладній фізичній підготовці. Хоча цей принцип поширюється на всю соціальну систему фізичного виховання, саме в професійно-прикладній фізичній підготовці вона знаходить своє специфічне вираження. В якості своєрідного різновиду фізичного виховання професійно-прикладна фізична підготовка представляє собою педагогічно спрямований процес забезпечення спеціалізованої фізичної підготованості до вибраної професійної діяльності.

Відомо, що результативність багатьох видів професійної праці істотно залежить, попри інше, від спеціальної фізичної підготовленості, що набувається шляхом систематичних занять фізичними вправами, адекватними, певною мірою вимогам даної професійної діяльності та її умов до функціональних можливостей організму.

Професійно-прикладна фізична підготовка здійснюється насамперед як один з розділів обов'язкового курсу фізичного виховання у професійно-технічних училищах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, а також у системі наукової організації праці в період основної професійної діяльності трудящих, коли це необхідно за характером та умовами праці.

Сутність основних задач, вирішуваних в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки, полягає в тому, щоб:

1. Поповнити та вдосконалити індивідуальний фонд рухових умінь, навичок та фізкультурно-освітніх знань, що сприяють освоєнню вибраної професійної діяльності, корисних та потрібних у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки як її засоби.

2. Інтенсифікувати розвиток професійно важливих фізичних та безпосередньо пов'язаних з ними здібностей, забезпечити стійкість підвищеного на цій основі рівня дієздатності.

3. Підвищити ступінь резистентності організму щодо несприятливих впливів навколишнього середовища, в якому відбувається трудова діяльність, сприяти збільшенню його адаптаційних можливостей, збереженню та зміцненню здоров'я.

4. Сприяти успішному виконанню спільних задач, реалізованих у системі професійної підготовки кадрів, вихованню моральних, духовних, вольових та інших якостей, що характеризують цілеспрямованих, високоактивних членів суспільства.

Ці задачі слід у кожному окремому випадку конкретизувати стосовно специфіки професії та особливостей контингенту тих, хто займається. Ясно також, що професійно-прикладна фізична підготовка може бути достатньо ефективною тільки в сполученні з іншими складовими соціальної системи виховання в цілому, де задачі з підготовки до трудової діяльності не зводяться до часткових найближчих задач, характерних для окремих етапів професійно-прикладної підготовки, і вирішуються не епізодично, а перманентно.

Першочергову роль в їх реалізації відіграє повноцінна загальна фізична підготовка.

Як основні засоби ППФП використовують досить різноманітні форми фізичних вправ з числа тих, котрі склалися в базовій фізичній культурі і спорті, а також вправи, перетворені та спеціально сконструйовані відповідно до особливостей конкретної професійної діяльності (як спеціально-підготовчі).

Було би помилкою вважати, що адекватними засобами можуть служити тільки вправи, аналогічні за формою професійно-трудовим руховим діям. Зводити лише до них засоби ППФП, як це робилося у свій час у спробах наблизити фізичну культуру до трудової практики шляхом простої імітації в заняттях фізичними вправами окремих трудових дій, наприклад, слюсаря, молотобійця, грабаря і т.д. – значить спотворювати саму її сутність.

Значна частина вправ, що використовуються як засоби ППФП, являє собою прикладні вправи. Природно, що особливе місце безпосередньо прикладні вправи займають у ППФП тоді, коли вони будуються стосовно до професійної діяльності, що включає у великому обсязі рухову активність у формі основних, необхідних у повсякденному житті рухових дій (ходьбу та інші циклічні дії по подоланню простору, піднімання і перенесення вантажів і т.д.), коли ефективність професійної діяльності прямо залежить від різноманітності та налагодженості рухових навичок.

Менш специфічні ті засоби ППФП, що використовуються переважно для виховання фізичних якостей і похідних від них здібностей, так чи інакше впливають на ефективність професійної діяльності і зумовлюючи її вплив на людину.

Прагнення профілювати фізичну підготовку стосовно до вимог професії виразилося, крім іншого, у створенні особливого різновиду гімнастики – професійно-прикладної гімнастики і культивуванні професійно-прикладних видів спорту. Як уже ясно, типові для них вправи і методика їхнього застосування характеризується моделюванням форм і особливо істотних моментів координації рухів, що входять у професійну діяльність.

У комплексі вправ і методиці професійно-прикладної гімнастики часто переважно виражений свого роду підхід, при якому послідовно конструюються необхідні форми рухів і здійснюється вибірково спрямований вплив на визначені ланки опорно-рухового апарату, його морфофункціональні якості (зокрема, силові, рухливість у суглобах, локальну і регіональну статичну витривалість), причому виходячи не тільки з вимог, пропонованих професійною діяльністю, але і з необхідності профілактики виникаючих у ході її несприятливих впливів на фізичний і загальний стан працівника, на що спрямовано, зокрема, гімнастичні вправи, що попереджають і коригують порушення постави, обумовлені особливостями робочої пози.

У професійно-прикладних видах спорту яскраво виражений цілісно акцентований вплив на розвиток рухових і тісно сполучених з ними здібностей, що мають істотне значення для удосконалення в професійній діяльності. Відповідно орієнтоване спортивне удосконалення може робити прямий позитивний вплив на професійну діяльність, за умови, звичайно, якщо предмет спортивної спеціалізації має значну спільність із професійною діяльністю.

Методика ППФП у головному базується на послідовному втіленні загальнопедагогічних принципів і основних принципів методики фізичного виховання, що конкретизуються стосовно до особливостей її змісту і побудови в реальних умовах професійного утворення і життєдіяльності.

Найважливіше значення для раціональної побудови ППФП у цілому має, як уже підкреслювалося, забезпечення органічного взаємозв'язку, єдності загальної і спеціальної фізичної підготовки. Це означає насамперед, що при побудові ППФП необхідно спиратися на передумови, створювані попередньою і супутньою загальною фізичною підготовкою: гармонійний розвиток основних життєво важливих фізичних якостей, формування багатого фонду різноманітних рухових умінь і навичок. Тільки з опорою на ці фундаментальні передумови ППФП може здійснитися з найбільшою ефективністю, без зайвих витрат часу і енергії. Від того, якою була загальна фізична підготовка майбутнього фахівця під час проходження базового курсу фізичного виховання (у загальноосвітній школі та інших навчальних закладах), і від того, як вона проводиться надалі (у ті чи інші періоди багаторічної професійно-трудової діяльності), залежить життя і здоров'я працівників аграрної сфери.

Втілення принципу єдності загальної і професійно-прикладної фізичної підготовки припускає, разом з тим, визначене профілювання загальної фізичної підготовки щодо особливостей професії як у період оволодіння нею, так і в роки наступної професійно-трудової діяльності.

Нерідко, особливо в рамках обов'язкового курсу фізичного виховання в спеціальних навчальних закладах, визначені заняття, що включають матеріал ППФП, є комбінованими. Професійно-прикладні вправи виконуються поряд із вправами, що використовувались як засоби загальної фізичної підготовки, що, крім іншого, обумовлено дефіцитом навчального часу. У таких випадках раціональне компонування різних занять визначається за правилами побудови комплексного уроку. Таким чином, більшість прийнятих у системі фізичного виховання і самовиховання форм занять може бути використано тією чи іншою мірою з метою ППФП.

Висновки. ППФП потрібно розглядати в єдності з іншими складовими цілісної системи фізичного виховання і у залежності від їхнього характеру знаходити найбільш виправдане співвідношення різних форм занять, що дозволить реалізувати особисті і соціально значимі цілі.

Література

1. Бальсевич В.К. Физическая культура для всех и для каждого. –М., 1988.
2. Верхошанский Ю.В. Основы специальной физической подготовки спортсмена. - М.: ФиС, 1988.
3. Линец М.М., Андрієнко Г.М. Витривалість, здоров'я, працездатність. –Львів, 1993.

УДК.141.7

Халецький О. В., доктор філософії, доцент кафедри філософії і політології ЛНУВМБТ ім. С.З.Гжицького,
Халецька О.О., пошуковець кафедри історії та теорії культури ©
ЛНУ ім.І.Франка

ВСЕСВІТ ЯК ДІЄРОЗВІЙ

За сучасними науково-філософськими уявленнями світ не є данність, а є його творення як розвиток, що зумовлює креаціоністський еволюціонізм. Розвиток суспільства визначається антропоносферизацією, через що людина постає як істота діяльнісно-свідомісна, а суспільний процес – як діє-історично-духовний розвиток. Універсальний еволюціонізм переростає в еволюціонізм історичний як поступальну розвитковість. В історичному розвитку відбувається збільшення його свідомісно-духовних чинників.

Ключові слова: універсум, дієрозвій, творчісна силодія, універсальний еволюціонізм як креаціоністський еволюціонізм, антропоносферизація, людина – істота діяльнісно-свідомісна, історично-духовний розвиток, історичний еволюціонізм як поступальна розвитковість.

У ХХ ст. у науково-філософській думці постає новий діє-, а від сер.ХХ ст. – творчоцентричний образ світу який не є данність, а є його творення (υβρίξ – шаленство творчісного процесу за Г.Аренд або М.Фуко) як розвиток (еволюція), всепоступальний (αναβασις – сходження, так зване перевідкриття часу у синергетиці Г.Гакена або І.Пригожина), законо-тенденційно-імовірно-багатоваріантний (хаосмос, за Д.Джойсом) хвилеподібно (І.Франко або О.Тофлер та інш.) – «гілковано» (синергетика) - різомний (постмодерністський постструктуралізм Ж.Ф.Ліотара, Ж.Дерріда, Ж.Дельоза, У.Еко та інш.) через космогенез літосфери, біосферу життя і антропоносферу дієрозуму (М.Вернадський, Е.Ле Руа, П.Тейяр де Шарден, М.Мойсеїв, М.Булатов, В.Загароднюк та інш.), людину як істоту діяльнісно-свідомісну і розвиток суспільства як історично-духовний процес, через формації - як ступені розвитку цивілізації - як локальні просторово-часові способи розвитку і події, через збільшення свідомісно-духовних чинників розвитку (так звана соціально-культурна парадигма), через здійснення соціально-культурних проєктів і особистісну трансгресію (М.Бланшо, М.Фуко), через безконечний семіозис новоозначень («бісовська текстура» Р.Барта або «лабіринт» У.Еко) в Еон духовної вічності у Вирії. Згідно сучасних науково-філософських уявлень (таких як синергетика Г.Гакена або І.Пригожина та інш., антропний принцип Картера, квантова гравітація С.Хокінга, інфляційно-сценарна модель Всесвіту А.Гута та інш. – у науках, теології П.Тілліха, теології процесу Д.Кобба, Ш.Огдена та інш., деконструктивістської теології Т.Альтіцера, К.Рашке та інш.,

теїстичному еволюціонізму К.Раннера, П.Оверхаге, В.Маркоцці, Е.Фера та інш., постмодерністського постструктуралізму Ж.-Ф.Ліотара, Ж.Дерріда, Ж.Дельоза, У.Еко та інш. і узагальнюючого їх всіх новітнього універсального еволюціонізму – у галузі релігійно-філософській тощо. Всесвіт не є даність, а є його творення як розвиток. Первеном всесвіту є не матерія або свідомість (це первені «нашого» Всесвіту, виниклого у результаті так званого Первісного Вибуху бл. 13,7 млрд. р.до н.е.), а творчісна силодія (інфляційно-сценарна «модель Всесвіту як просторово-часової піни» А.Гута, концепції творення Всесвіту із енерговакууму через тунелізацію А.Віленкіна 1982 р., мультивсесвіту через відгалуження так званої Петлі Всесвіту Д.Гота і Лі Цзін – лі 1998 р., через вібрацію так званих «струн» П.Штейнхарда і Н.Турока 2002 р. тощо), яка перетворюється в усі світи і все в них [1]. Оскільки нам не відомі спростування першого закону термодинаміки або закону збереження енергії (яка з нічого не виникає, ніде не зникає, тобто існує вічно і в усе перетворюється), взаємоперетворень енергії і маси ($\epsilon=mc^2$), постійної Планка, науково-філософських поглядів В.Оствальда, А.Ейнштейна, В.Гейзенберга, Е.Шреденгера, сучасної так званої теорії великого єднання (первісного єдиного поля) тощо, то волею-неволею мусимо погоджуватись, що у природничо-науковому аспекті це є, просто кажучи певна енергія (силодія). Енергія з довжиною хвилі $< 1,3 \text{ см.} \times 10^{-13} \text{ см}$ перетворюється на енергію спокою, тобто речовину, масу, матерію і т.д. (енергія→ матерія→свідомість), що теоретично обґрунтовується теорією єдиного первісного поля (енерговакууму) Л.Сагана і С.Вайнберга 1967 р., Е.Лізі 2007 р. та інш. і експериментально підтверджується у розпочатому у 2008 р. ЦЕРНОМ-ом андронному колайдері, на якому у 2012 р. із здобутої великої енергії нарешті вдалося “зліпити” (зосередити, сконцентрувати) бозон Хікса, так звану “частку Бога”, тобто світотворення. Світ має творчісну сутність і енергетичну (силодійну) природу, відображенню у міфологемах первісного океану і космічного жару або хаосу, філософемах безодні або безосновної розверстості буття, темного лона буття у В.Соловйова або Незбагненного – у С.Франка, родимого хаосу – у Ф.Тютчева або символіки ночі – у Е.Рільке, шуньї – ніщо чи вічного становлення Геракліта або Ф.Ніцше і наукове обґрунтування в енергетизмі Майера-Джоуля-Гельмгольца, В.Оствальда, А.Ейнштейна, В.Гейзенберга, Е.Шреденгера та інш., філософське осмислення у народжуваному нині сучасному універсальному еволюціонізмі. Адже іще зовсім недавно новітній сучасний енергетизм не користувався занадто великою популярністю («діаматівського» походження) у вітчизняних філософів (наприклад, у Ф.Конака: «енергетизм є однією з форм філософії природи, з долею якої майже ніяк не пов’язана історія сучасного природознавства») (ФЕС, 2002 р., с. 200). Жаль, що автор цих рядків не дожив до нинішнього тріумфування новітнього енергетизму у фактично заснованому на ньому універсальному еволюціонізмі. За визначенням сучасного природознавства, «енерговакуум відіграє роль базової форми матерії» [3, 322]. Оскільки універсальна єдність розвитку передбачає єдність того, що розвиває і

розвивається, тобто єдиної субстанції-суб'єкта (Б.Спіноза або Г.Гегель), якою є первісна творчісна силодія або енергія.

Одним словом кажучи, первенем Всесвіту є нуртування творчісно-енергетично-інформаційної субстанції-суб'єкта (Г.Гегель) в її вічних поступальних перетвореннях в усі світи і все в них. У «нашому світі» - це космогенез літосфери, біосфера життя і антропоноосфера дієрозуму. У процесі антропосоціогенезу людина постає як істота діяльнісно-свідомісна [10; 11]. Оскільки творення є різновидом дії (а саме – здійсненням нової якості), то, відповідно, первенем Всесвіту є дієтворення (υβρις – шаленство творчісного процесу, за Г.Аренд або М.Фуко), чим виявляється належність універсального еволюціонізму до філософського напрямку актуалізму (Геракліт, Парацельс, Г.Ляйбниц, Ф.Шеллінг, А.Шопенгауер, Е.Гартман, Ф.Ніцше, В.Вундт, Г.Спенсер, Д.Джентіле, Д.Донцов, П.Тілліх та інш.), який визнає первенем світу не матерію або дух, а дію (у Бергсона - дієтворення) або силодію (динамізм), від якої («порожнеча, пронизана дією», за Ольжичем) вони є похідними. Оскільки первенем Універсуму є творчісна силодія, дія, яка перетворюється в усі світи і все в них, то є підстави говорити про дієрозвій. За квантовою гравітацією С.Хокінга, теїстичним еволюціонізмом К.Раннера, Е.Фера, А.Морено, П.Оверхаге або О.Меня, оскільки світ весь час твориться, то весь час щось створюється (існує, буттєвиться) і воно одночасно розвивається, тобто поступально-законотенденційно змінюється (еволюціонує), що дає підстави говорити про сутнісну тотожність творення і розвитку. Світ перманентно й одночасно і твориться, і розвивається [7], чим долається суперечність між релігійно-креаціоністськими (за вдалим висловом папи Римського Іоана-Павла II, «еволюція є промисел Божий») і науково-еволюціоністськими поглядами і дозволяє говорити про своєрідний сучасний креаціоністський еволюціонізм.

Визначена у науково-філософській думці сутнісна тотожність творення і розвитку робить його одним з найфундаментальніших понять будь-якого дослідження. Загалом у попередній науково-філософській думці є три найбільш фундаментальних вчення про розвиток: це діалектика Г.Гегеля та інш., позитивістсько-науковістський еволюціонізм Г.Спенсера та інш. і емерджентний еволюціонізм С.Олександера, А.Уайтхеда, М.Вернадського, П.Тейяра, А.Тойнбі та інш. Діалектика Г.Гегеля по суті є найбільш всезагальним вченням, в якому абсолютна ідея – це гранично узагальнений світорозвиток в цілому. Спираючись на діалектичний метод, Гегель довів не тільки універсальність розвитку, але й розкрив його джерела, механізми і спрямування – виникнення, боротьбу і подолання протилежностей як закони діалектики, розвинуті як діалектика релігійної свідомості у Д.Штрауса або Б.Бауера та інш., як антропорелігія Л.Фойєрбаха, матеріалістична діалектика і політекономія К.Маркса і Ф.Енгельса, історизм Л.Ранке, М.Максимовича, антропокосмізм О.Сухова-Кобиліна тощо. У друг.пол. XIX ст. ідеї розвитку отримують широке розповсюдження, але у позитивістсько-науковістському еволюціонізмі Г.Спенсера та інш. досліджуються на природничо-наукових (переважно біологічних) засадах у Ч.Дарвіна, Т.Гекслі, у історії

романтистського (Й.Гердер, Б.Нібур, О.Тьєррі, Ж.Мішле та інш. французькі історики, Л.Ранке, Т.Карлайл, Т.Моммзен, П.Куліш, Я.Буркхардт та інш.) і позитивістського (Е.Ренан, Е.Тейлор, Ю.Ліпперт, Д.Фрезер, К.Лампрехт, В.Ключевський, П.Мілюков, Б.Тураєв, М.Грушевській та інш.) напрямків, у літературознавстві (культурно-історична школа І.Тена, В.Шерера, Г.Гетнера, О.Піпіна, О.Веселовського та інш.), у мистецтвознавстві (Г.Земпер та інш.), у філософії позитивізму (О.Конт, Г.Спенсер, В.Вундт, М.Драгоманов, І.Франко та інш.) і марксизму (К.Маркс, Ф.Енгельс, К.Каутський, О.Богданов, В.Ленін та інш.). Еволюційний розвиток в цілому, попри всі тимчасові відступи і затримки, майже ототожнювався з прогресом (О.Конт, Г.Спенсер, М.Ковалевській та інш.), критеріями якого були, запозичені із біології, диференціація (урізноманітнення) та інтеграція, причому прогрес не поширювався на Всесвіт (Г.Спенсер, Ф.Енгельс та інш.). У перш.пол. ХХ ст. розвиток постає в усій його незбагненній складності і суперечностях, у стражданнях двох світових воєн, в енергетизмі В.Оствальда та інш., квантовій механіці Е.Шреденгера або В.Гейзенберга, теоріях відносності А.Ейнштейна, динамічній моделі Всесвіту М.Фрідмана, розширення Всесвіту Е.Хаббла, первісного вибуху Г.Гамова, теорії множин Г.Кантора або К.Геделя, генетиці Х.де Фріза або структурі ДНК Ф.Кріка та інш., школі історичного синтезу А.Бера або «монокосмічного універсалізму» і ступенів історичного розвитку К.Брейзіга, у «Всезагальній історії світової цивілізації» Г.Уелса, у грандіозній цивілізаційній редукції О.Шпенглера та її подоланні універсалістсько-релігійним прогресом у А.Тойнбі, вченні про «вісьовий час» К.Ясперса та інш., відтворенні в еменджертному еволюціонізмі С.Олександера, А.Уайтхеда, М.Вернадського, П.Тейяра де Шардена, А.Тойнбі та інш., в якому визрівають вчення про ступені світорозвитку і його антропоносферизаційні критерії [8; 4; 5; 6; 11]. Вчення про «емедженти» - якісні ступені розвитку поступово визріває у середньому реалістичному напрямку філософії (неорганічна природа, життя, психіка, дух – у М.Гартмана, царства матерії, сутностей, істини і духа у Д.Сантаяни тощо) і досягає повноти і глибини у емерджертному еволюціонізмі Д.Льюїса, К.Моргана, С.Олександера, А.Тойнбі та інш., який розглядає розвиток як стрибкоподібний процес виникнення нових вищих якостей світу (матерії, життя, психіки – у К.Моргана 1927 р.; простору – часу, матерії, життя, духу, божества – у С.Олександера 1927 р., літосфери космогенезу, біосфери життя і антросфери дієрозуму - у М.Вернадського, Е.Ле Руа, П.Тейяра 1923-1955 рр.; Бог як творчісна активність, космос, життя, дух – у світорозвитку первісного суспільства, доби трьох генерацій локальних цивілізацій і глобально-ойкуменічної новочасної мегацивілізації – у А.Тойнбі 1954 р. тощо) через силодійно-енергетичні рушійні сили (нізус–порив – у С.Олександера, креативність–творчісність – у А.Уайтхеда, радіальну енергію – у П.Тейяра, життєвий порив – у А.Бергсона і А.Тойнбі, спірітуальний, тобто духовний порив – у М.Блонделя, пасіонарність – у М.Гумільова тощо) і, нарешті, поширюючи, тим самим, розвиток на Всесвіт.

У вітчизняній філософській думці розвиток традиційно (ще від дідуса Гегеля) розглядається як вища форма руху (В.Грушин, 1967 р.), а саме – як незворотні (тобто всепоступальні), спрямовані, закономірні та якісні зміни (тобто рух) (1983, 2002 рр.). Еволюція передбачає не тільки те, що розвиває і розвивається (субстанцію-суб'єкт Б.Спінози або Г.Гегеля, якою є творчісна силодія), але і поступ як рух вперед, а, відтак, і певне невідступне поступовство. Більш модерне визначення розвитку вітчизняної тоталогії як зв'язку, а зв'язку – як взаємодії (2002 р.), тобто похідного від дії (у кінцевому рахунку, очевидно, сучасного надсвітового первеня дії). У сучасній філософії нелегко пробиває собі дорогу уявлення про розвиток як якісні зміни. Так В.Абушенко навіть в енциклопедичному (тобто усталеному) виданні визначає розвиток як якісні зміни, а вже у наступному реченні пише, що розвиток «передбачає збереження старої якості» [2, 847], що одне одному суперечить. Ми вбачаємо у цьому явний чи неявний, усвідомлений чи неусвідомлений вплив (так званий паралелізм думок) квантової гравітації С.Хокінга, з її вченням про тотожність творення і розвитку («Коротка історія часу», 1988 р.). Визнання якісних змін, тобто тотожності творення і розвитку, неявно передбачає розуміння творення (тобто здійснення нової якості) як перетворення існуючого, що відповідає уявленням інфляційно-сценарної моделі Всесвіту А.Гута, концепціям творення Всесвіту із енерговакууму через тунеляцію А.Віленкіна 1982 р., мультівсесвіту через відгалуження так званої Петлі Всесвіту Д.Гота і Лі Цзі-лі 1998 р., через вібрацію так званих «струн» П.Штейнхардта і Н.Турока 2002 р. та інш. про вічно існуючу творчісну силодію (творчісно-енергетично-інформаційну дієсубстанцію-суб'єкт), що перетворюється в усі світи і все в них. У 1960-х рр., під впливом світового структуралізму (К.Леві-Строс, Ж.Лакан, М.Фуко та інш.), у наших діаматівських «структолойдів» розвиток розумівся (В.Грушин, 1967р.) як зміна внутрішньої системи (або будови), причому структурний розвиток (а не, наприклад, його функції) розкривав механізм розвитку, його складові і умови (М.Попович, 1985 р.). У колі дискусій 1980-х рр. (переважно у сфері етнології навколо ідеї багатоваріантності розвитку у Г.Чайлда, Л.Уайта, Д.Стюарта, С.Токарева, М.Чебоксарова, Ю.Бромлея та інш.) структурно-функціональний підхід поступово витісняється (Е.Юдін, 1987 р.) еволюційно-історичним підходом з чітко визначеними ступенями (літосфера, біосфера і антропоносфера в емерджентному еволюціонізмі; первісне, давнє общинно-рабовласницьке, середньовічне общинно-феодальне, новочасне капіталістичне у марксоїдному напрямку К.Маркса, Ф.Енгельса, Г.Плеханова, К.Каутського, О.Богданова 1897 р., М.Покровського 1910-1913 рр., В.Леніна 1919 р., М.Яворського 1924 р., В.Струве 1933, 1941 рр., Й.Сталіна 1938 р., О.Тюменева 1957 р., Б.Грекова 1939 р., у «Всесвітній історії» у 13-ти т. за ред Є.Жукова 1955-1983 рр., М.Конрада 1966р., В.Никифорова 1975 р., І.Дьяконова 1982 р., Ю.Семенова 2003 р. та інш.; так звана тричленна формула як первісне, тобто аграрне (Е.Геллнер, 1988 р.) та індустріальне суспільство - у А.Тойнбі і у позитивістському напрямку Р.Арона, У.Ростоу, Д.Белла, О.Тофлера та інш.) і цивілізаційними варіантами розвитку (трьохступеневі одночасно-однотипні

давні цивілізації у А.Тойбі, концепції багатоваріантності – у неоеволюціонізмі Л.Уайта, Д.Стюарта та інш., у Л.Васильєва, К.Хвостової, Ю.Павленко 1996, 2000 рр. та інш.), де, визначені у так званій «новій історії» школи «Анналів» і всіх «анналоїдів» друг.пол ХХ ст. (М.Блок, Л.Февр, Ф.Бродель, Ж. Ле Гофф, Ж.Дюбі, Е.Ле Руа Лядюрі, А.Гуревич, Н.Яковенко та інш.) і так званої «історії ідей» кін.ХХ ст. (Д.Хайям, К.Брінтон, Р.Стромберг, Р.Дарнтон, Д.Холінджер, А.Вейсі, Д.Вуд, С.Аверінцев, так звана «мисляча історія» Ліни Костенко, О.Ушаков та інш.) з їх ідеєю історично-духовної тотальності, рушійною силою постає, узагальнене у соціально-культурній парадигмі (Є.Бистрицькій, О.Яценко, В.Біблер, М.Коган, О.Ахієзер, М.Лапін, В.Стьопін, Н.Черниш, О.Халецький, О.Халецька та інш.), збільшення ролі свідомісно-духовних чинників розвитку. Сутність розвитку розуміється як спрямовані зміни, «що зумовлюють час» (Е.Юдін 1983 р.), тобто тривалість. Хоча, справедливості заради, слід було би відмітити, що час «відкривають» не тільки зміни, наприклад, стагнація також характеризується певною тривалістю. Тривалість (тобто час) є властивістю не стільки розвитку або навіть руху, скільки первісної силодії, що відмітив іще С.Олександр (простір-час тотожний енергії і руху або польовий стан матерії у «Науці, часі і божестві», 1927 р.), тобто так званому «несправжньому вакууму» (енерговакuumу) фізиків, що триває. Так чи інакше, стає усталеним розуміння розвитку як «ряду історичних станів» (В.Грушин, 1967 р.). У 2000–х рр. до сутнісних властивостей розвитку додаються процесуальність (тобто послідовність) та історичність (В.Абушенко, 2001 р.). І нарешті, за визначенням «Філософської енциклопедії» (ФЕС, 1983 р., с.786) «синонімом розвитку в цілому виступає еволюція», тобто еволюція – це не окремий його вид, а розвиток в цілому. На думку А.Юда (1989-1990 рр.), у А.Бергсона сама еволюція постає як певна «динамічна субстанція», яка все творить. До цього лише слід додати, що еволюція – це не просто розвиток, а саме історичний розвиток. Подальше осягання історичного розвитку проходить як визначення його формаційних ступенів, цивілізаційно-локальної багатоваріантності і рушійних сил як історично-духовної тотальності [10; 11; 9].

Всі попередні уявлення про розвиток отримують узагальнююче продовження у народжуваному нині так званому універсальному еволюціонізмі (Д.Болі, С.Хокінг, П.Девіс, Р.Раджннан, М.Розенталь, Г.Вайсберг, В.Ахназаров, В.Стьопін, А.Крушанов, Б.Режабек, І.Фролов, М.Горлач, В.Кремінь, Л.Мельник, М.Веллер та інш.) як провідному напрямку сучасної науково-філософської думки. Універсальний розвиток відбувається всепоступально (так зване перевідкриття часу у синергетиці), хвилеподібно (І.Франко, О.Тофлер та інш.) – «гілковано» (ідея синергетики) – «різомно» (ідея постмодерністського постструктуралізму), а попередні концепції розвитку (по колу – давніх суспільств, лінійно-висхідного – середньовічно-теїстичних і по спіралі – новочасного суспільства) є моментами сучасно-наукового «гілкованого» розвитку. Світовий павук із себе тче (Мундака-упанішада с.IV ст. до н.е.) павутиння дієрозвою у страшне пантричне драконоплетиво (Писання Буття с.VIII-с.V ст. до н.е., В.Іванов, Я.Голосовкер або А.Кримській тощо),

перетворюване у силодійно-переливчасту кулю (власне, спиролесвастику, за астрофізиком П.Девісом, 1985 р. або М.Веллером, 2010, 2011 рр. тощо), просвітлювану у Всесвітотворення як світорозвиток. Світотворення-дієрозв'яз відбувається (здійснюється) через космогенез літосфери, біосферу життя і антропоноосферу дієрозуму. Первісна творчісна силодія ($\nu\beta\rho\zeta$ – шаленство творчісного процесу, за Г.Аренд або М.Фуко) перетворюється як енерговакuum фізиків (теорія єдиної первісної силодії у Л.Салама і С.Вайнберга 1967р., Е.Лізі 2007 р., інфляційна модель Всесвіту А.Гута 1981 р., експериментальні спроби андронного колайдера 2008-2012 рр. тощо), неймовірної щільності квантова гравітація С.Хокінга («Коротка історія часу» 1988 р.) і температури (сингулярності), через Первісний Вибух бл. 13,7 млрд. р. до н.е. (О.Фрідман 1927 р., Е.Хаббл 1929 р., Г.Гамов 1948 р. та інш.), розширення (інфляція-розбухання до 10^{-32} сек і $t^0 10^{27}$ К і розширення), коливання, збудження і збурення як окремі світи, зосереджується («хвилі матерії» де Л.Бройля, коливання-«струни») у хвиле-частки (через 10^{-43} сек при $t^0 10^{32}$ к після Первісного Вибуху віртуальні спалахи гравітони та Х-базони, через 10^{-32} сек при $t^0 10^{27}$ к – кварки, нейтрино, електрони і так далі) і ділиться на їх окремі взаємодії (поля) та їх носії (10^{-43} сек при $t^0 10^{32}$ к – гравітація, за 10^{-33} сек с при $t^0 10^{32}$ к – сильні і слабкі, за 10^{-10} сек при $t^0 10^{15}$ к – електромагнітні взаємодії). Енергія з довжиною хвилі менше $1,3 \times 10^{-13}$ см перетворюється на енергію спокою, тобто речовину, масу, корпускули, тіла і так далі (енергія –матерія-свідомість). За бл. 100 сек. після Первісного вибуху хвиле-частки об'єднуються у ядра і Всесвіт являє собою фотонну плазму, іще за 500 тис. р. – у атоми, а Всесвіт – у воднево-гелієву суміш, завершуючи етап утворення так званого «гарячого Всесвіту», коли головним фактором творення - розвитку виступають надзвичайно високі температури (так званий космічний жар). За бл. 1 млрд. р. після Первісного вибуху утворюються протогалактики, а за 4 млрд. р. (за останніми даними 2011 р. – від 200 млн. р. після Первісного вибуху) після Первісного вибуху – галактики (С.Ліфшиць, 1946 р.; А.Амбарцумян, 1947 р.; Я.Зельдович, 1967, 1971 рр. та інш.), перші водневі зірки і планети та інш., одним словом, утворюється космос (М.Копернік, Д.Бруно, Е.Кант, 1755 р.; П.Лаплас, 1796 р.; діаграма Герушпрунга-Рессела, 1905, 1907 рр.; А.Ейнштейн, 1917 р.; Е.Хаббл, 1929 р.; О.Шміт, 1943 р.; Ф.Хойл і Г.Гамов, 1948 р.; А.Гут, 1981 р. та інш.). Бл. 5 млрд. р. після Первісного вибуху з'являються макромолекули, тобто можливість виникнення життя. За 10 млрд. р. після Первісного вибуху постає друге металеве покоління зірок, в тому числі наша сонячна система, планета Земля (Ч.Лайел, 1830-1833 рр.; міжнародний геологічний конгрес у Болонї 1881 р.; Е.Зюсс, О.Шміт та інш.) і так далі. Від 10,3 млрд. р. після Первісного вибуху утворення літосфери переходить у самовід-творення, через яке постає якісно новий ступінь світорозвитку - біосфера життя (Ж.Ламарк, 1809 р., Ч.Дарвін, 1871 р.; А.Вейсман, 1892, 1913 рр.; О.Опарін, 1924 р. і Д.Холдейн, 1928 р.; М.Кольцов, 1928, 1936 рр.; Б.Медніков, 1982 р. та інш.): 4,7 млрд. р. до н.е. – одноклітинні організми, від грудочок білкової речовини – до водоростей і грибів; 2,5 млрд. до н.е. – багатоклітинні організми, від губок – до

ракоскорпіонів і членистоногих, а спорові рослини завойовують сушу. Бл. 410 млн р. до н.е. голонасінні рослини утворюють тропічні ліси і з'являються хребетні, від панцирних риб – до амфібій і звірозубих плазунів, а разом з ними – мозок як знаряддя народжуваної психіки. Бл. 240 млн. р. до н.е. настає вік яйцекладних плазунів – динозаврів, рептилії виходять на суходіл і у них з'являється двоного-вертикальна мобільна локація. Бл. 65 млн. р. до н.е. квіткові рослини опановують суходіл і настає вік ссавців, як сумчастих так і плацентарних, а у них – здатність успадковувати досвід [1; 8].

Бл. 2,5 млн. р. до н.е. – починається антропосоціогенез, а разом з ним – свідомісно-духовне перетворення світу. Бл. 2,5 млн. р. до н.е. габіліси (Е.Трімлехауз, 2003 р.) починають не тільки використовувати, але виготовляти (Л.Лікі, 1960 р.) знаряддя праці (олдувайська техніка), в період бл. 1,5 млн р. до н. е. еректуси (Е.Майр, 1951 р.) не тільки виготовляють знаряддя праці (ашельська техніка), але й оволодівають вогнем, що різко виділяє їх із тваринного світу і дозволило олюднювати всю Землю (А.Бергсон, 1907 р.; Г.Уеллс, 1920 р.; П.Тейяр, 1955 р.; В.Алексеев, 1984 р. та інш.), накопичуються трудові навички і разом з тим так звана жесто-звукова мова і наочно-дійове мислення, ашельське рубило, вірніше його ідея, спричинилося до виникнення цілепокладання. Бл. 250 тис. р. до н.е. починається новий період діяльнісно-свідомісного розвитку первісної общини збирачів і мисливців (Ю.Бромлей, 1986 р.): у неандертальців (У.Кінг, 1861 р.; Г.Шевальє, 1906 р.), де зміни клімату вимагали значно більших розумових зусиль, з'являється (А.Спіркін, 1960 р.; С.Токарев, 1964 р.; Ф.Клікс, 1983 р.; В.Алексеев, 1984 р.; Ю.Бромлей, 1986 р. та інш.) статеві-віковий поділ праці, житло, одяг, складні знаряддя праці із відщепів (техніка мустье), що вже вимагало створення ідеальних уявлень (Ю.Ліпперт, 1881, 1886-1887 рр.), де наочно-дійове переходить в ідеально-мовне мислення (бл. 300 тис. р. до н.е. з'являється мовний нерв) і так звані слова-речення (Ф.Клікс, 1983 р.; В.Алексеев, 1984 р.; О.Смірнов, 2009 р.) з'являється перше передрелігійне уявлення – фетишизм (Ш. Де Брос, 1960 р.; 1830-ті рр. – О.Конт; 1860-ті рр. – Д.Леббок та інш.) – непевне відчуття залежності людини від якихось сил поза нею (поховання, так званий ведмежий культ), що дало підставу вважати неандертальців першими *sapiens*-ами – людиною розумною (заперечує А.Смірнов, 1983 р., оскільки у неандертальців імовірно не існувало табу на канібалум та цїцест), діяльність якої опосередкована свідомістю. Таким чином, виникнення людини було виникненням істоти діяльнісно-свідомісної (О.Халецький, 2003, 2007, 2008 рр.). Бл. 150 тис. р. до н.е. (бл. 150 тис. р. до н.е. – у Східній Африці, бл. 125 тис. р. до н.е. – у Південній Африці, бл. 100 тис. до н.е. – у Передній і Південній Азії, де після вибуху вулкану Тоба на о.Суматра бл. 71 тис. р. до н.е., друга хвиля - у Південно-Східній Азії бл. 60 тис. р. до н.е., бл. 58 тис. р. до н.е. – у Австралії, бл. 40 тис. р. до н.е. – у Європі і на Далекому Сході, бл. 35 тис. р. до н.е. – в Америці і Півд.Африці і так далі) у неантропів кроманьйонців (1868 р.) – людей сучасного фізичного типу (що, на відміну від *sapiens*-ів – неандертальців, отримали назву *sapiens-sapiens-is* – розумних розумніших) випрацьовується

величезне урізноманітнення знарядь праці і технологій (палеолітичних), відбувається грацілізація, через табу (З.Фройд, 1913 р.) на канібалізм та інцест виникає дуально-родова організація (Е.Тейлор, 1871 р.; С.Токарев, 1964 р., 1980 р., 1990 р.; Ю.Бромлей, 1986 р. та інш.), у якій влада належить найбільш обізнаній верстві старших (геронтократія), починається великий расогенез (Х.Мовіус; В.Алексеев, 1975 р.; М.Чебоксаров, 1985 р.; Ю.Бромлей, 1988 р. та інш.), у мовному розвитку свідомості з'являється абстрактне мислення (Г.Щокін, 2002 р.) й артикуляція (що призводить до збільшення лобних долей мозку), прості граматичні конструкції (синтаксис) і так званій «телеграфний стиль», діалогічне мовлення розвивається у монологічне мислення (так звана внутрішня мова), збільшується лексика (А.Спіркін, С.Токарев; Ф.Клікс, В.Алексеев, Ю.Бромлей, О.Смірнов та інш.) і починають виникати (Г.Щокін, 2002 р.) мовні групи (бл. 150-60 тис. р. до н.е. – австралоїдна антропо-прамова і бл. 60-20 тис. р. до н.е. – палеолітична мовна спільність, яка бл. 20 тис. р. до н.е. розділяється на афразійську - у Сірійському степу, сино-кавказьку – у Анатолії і ностратичну – у горах Загроса мовні сім'ї), вцілому (А.Бастіан, 1890 р., Д. Мак-Ленан, Г.Спенсер, Ф.Боас, А.Спіркін, 1960 р. та інш.) виникає первісна магічна (або міфологічна, К.Леві-Строс, 1962-1972 рр.) свідомість (К.Пренс, 1904 р.; Д.Фрезер, 1890 р.; Ю.Семенов, 1966 р. та інш.) з притаманним їм синкретизмом (нерозділеністю всіх форм свідомості), уособленням всіх явищ і процесів навколишнього світу, чуттєво-асоціативним (А.Фіркандт, 1896 р.; Е.Дюркгайм, 1898 р.; К.Леві-Брюль, 1910 р.; А.Спіркін; А.Анісімов, 1966 р. та інш.) мисленням (логікою), моделюванням світу як великої родової общини (М.Еліаде, 1952, 1976-1978 рр.; К.Леві-Строс, 1962 р. та інш.), двоїсто-троїстим улаштуванням (способами мислення) і так далі; виникають перші знання (К.Леві-Стросс, 1962, 1964-1971 рр.), перші системи рахунку (по 5 і по 60), перший календар (бл. 10 тис. р. до н.е. – мисливський місячний, а згодом, сонячний - землеробський), мистецька (А.Леруа-Гуран, 1960 р.) діяльність (живопис, скульптура, музика, танці тощо), перші святилища та ініціації (К.Г.Юнг, М.Еліаде), друга передрелігійна форма – тотемізм (Д.Фрезер, 1890 р.; Е.Дюркгайм, 1912 р.; З.Фройд, 1913 р.; Л.Леві-Брюль, 1910, 1922 рр.; С.Токарев, К.Леві-Строс, 1962, 1964-1971 рр. тощо) – вшанування роду в образі першопредка, так звана мезокосмічна (ландшафтна) міфологія. Людина «видіюється» із природного середовища, створюючи навколо себе штучний світ культури, змінюючи природний відбір – соціальним.

Після глобальної Мадагаскарської бл. 11542 р. до н.е. і євроатлантичної Билингенської катастроф бл. 8213 р. до н.е. клімат стає сучасним, полювання та інш. індивідуальним (М.Чмихов, 1994 р.), поширюються різні складні знаряддя (мезолітичні мікро і макроліти), бумеранги, лук, стріли та інші металеві знаряддя, човен, сіті та інш., дуально-родова організація розпадається на менші групи і поступово переростає у мезоліто-неолітичні протоплемена (Ю.Павленко, 1994, с 21-22), приручена перша тварина – собака, утворюються малі раси (В.Алексеев, 1975 р.; М.Чебоксаров, 1985 р.; Ю.Бромлей, 1988 р.; Г.Щокін, 2002 р.), настає криза

привласнюючого господарства (Ю.Бромлей, 1986 р.). Із палеолітичної мовної неперервності виділяються і в мезоліті поширюються мовні групи (бл. 20 тис. р. до н.е.): афразійська (семіто-хамітська) – із Сирійського степу – у Аравію і Сахару; Сино-Кавказька – із Анатолії поширюється: кавказомовна (протохаттська) гілка – на Балкани бл. 30 тис. р. до н.е. – Дунай – в Європу (В.Ілліч-Світич, 1964, 1967, 1968 рр.) протобаски, ібери та інші, а сино-тібетська гілка – у Центральну Азію, Китай, Японію (айни) й Америку (на-дене) (Д.Грінберг); ностратична – із Загроса поширюється: еламо-дравідська гілка – в Іран та Декан, бореальна (М.Андреев, 1986 р.; Л.Залізник, 1999 р.; Ю.Павленко, 1997 р.) – через Кавказ і Копет-Даг – у Причорноморо-Кавказо-Каспійській регіон (Л.Залізник, 1994, 1999 р.; Ю.Павленко, 1994 р.; Г.Щокін, 2002 р.). Весь світ уявлявся як Великий Звір, а його виникнення – як упорядкування первісного хаосу, мороку (К.Г.Юнг, 1912 р.; М.Еліаде, 1949, 1976-1978 рр.; О.Лосев, 1957 р.; К.Леві-Строс, 1962, 1964-1971 рр.; С.Токарев, 1964, 1980, 1990 рр.; Ю.Бромлей, 1986 р.). В цілому, через нерозвиненість практики, свідомість носить магічний або, за вдалим висловом М.Марра (1933 р.), «трудо-магічний», тобто силопосилиючий через психофізичні засоби, характер, дотичний до сучасних пошуків активізації сил людини.

Бл. 8 тис. р. до н.е. відбувся новий вирішальний крок (так звана «неолітична революція», Г.Чайлд, 1936 р.) в історично-духовному діяльнісно-свідомісному розвитку людства – шляхом «набігаючих демографічних хвиль» перехід від присвоюючого до виробляючого господарства (де кількість населення зросла у 50-100 разів) у первісному общинно-родовому суспільстві землеробів і скотарів 8-4 тис. до н.е. У добу неоліту, коли виникає (М.Вавілов та інш.) мотижне землеробство і пастушеське скотарство, найбільший у кам'яну добу розвиток знарядь праці (неоліт), кераміка, варіння їжі, прядіння і ткацтво, постійні поселення, у соціальній організації – парна сім'я і материнський рід, матріархат і родо-племінна організація, землеробські і селекційні знання, піктографія, вузликоче та інше письмо, схематичне (лінія, орнамент) мистецтво неоліту, все розмаїття знаків і символів (Р.Генон, А.Галан, «Міфи народів світу», т.1, 1980, т.2, 1982 р., за ред. С.Токарева та інш.), декоративно-ужиткове мистецтво, третя передрелігійна форма – анімізм (Е.Тейлор, 1871 р.; Ю.Ліпперт, 1881р.; В. Вундт, 1905 р.; А.Штернберг, 1910; С.Токарев, 1964, 1980, 1990 рр.) – віра в душу, духів, демонів, шамаїзм (М.Еліаде, 1951 р.), культ предків, жінок-прародительнок (М.Еліаде, 1963, 1965 рр.; Ю.Бромлей, 1988 р.; М.Чмихов, 1994 р.; Л.Залізник, 1994, 1999 рр.; Ю.Павленко, 1994 р.) і плодючості, натуризм і хтонічна міфологія (О.Лосев, 1957 р.; М.Еліаде, 1963, 1965 рр.; С.Токарев, 1980, 1990 рр.; Г.Щокін, 2002 р.), уявлення про добре і зле начала тощо. Весь світ уявлявся як світове древо (М.Еліаде, 1963, 1965, 1976-1978 рр.; В.Топоров, 1980 р.; Г.Щокін, 2002 р.; О.Халецький, 2003 р.), а його виникнення – як породження (Ю.Бромлей, 1986 р). Перетворення у практиці відбувається через його відтворення у свідомості як мислення, ідей, образів тощо, тобто його своєрідних діяльнісних «двійників». Тому перехід до відтворюючого господарства спричинився до вибухового розширення мислення, збільшення

ідей, образів тощо, духовного світу людини (людства) (О.Лосев, 1957 р.; Ю.Бромлей, 1986 р.; С.Токарев, 1980, 1990 рр.; М.Чмихов, 1994 р.; Ю.Павленко, 1994 р.; Л.Залізник, 1994, 1999 рр.). У перетворювальній діяльності важливе значення мали досліджувані Д.Робертсоном, С.Міттом і Д.Фрезером, продовжені кембриджською школою (Д.Харрісон, Ф.Корнфорд, А.Кук та інш.), ритуально-магічно-міфологічні способи розвитку свідомості. Головне постає у тому, що виникає перетворююча діяльність і людина як істота діяльнісно-свідомісна, яка вносить у світ свідомість, одухотворює, духовно перетворює його (О.Халецький, 2003, 2007, 2008, 2010 рр.). Від IV тис. до н.е. людство переходить до цивілізації і формаційно-цивілізаційного розвитку, що триває. Приблизно так, за сучасними науково-філософськими уявленнями, вічно існуюча творчісна силодія, відтворена (відображена) у людській свідомості як Бог, творить (перетворюється) наш світ. Поява людини як істоти діяльнісно-свідомісної було внесенням в світ свідомості, а перехід до цивілізаційного розвитку мав вислідом утвердження сучасної «висьовочасної» (К.Ясперс, 1949 р.) особистісно-понятійної світової духовності. Цей невеличкий, наскільки дозволяє формат статті, історичний екскурс мусив би бути демонстрацією того, що дієрозвій суспільства не просто історичний, а саме історично-духовний, що коріниться у світотворенні, а саме – його антропоносферизаційній частині, де кожен крок по суті є «введенням світла духовного із темного потоку історії» (Ж.Кондорсе, Й.Рінтілен), тобто є внесенням свідомості у світ (одухотворенням), його історично-духовним перетворенням. Таким чином, вічно існуюча творчісна силодія набуває свідомості (Г.Гегель, А.Древс, Л.Ціглер) у антропосоціогенезі. Е.Юнгер порівнює життя роду людського із таємничим прадавнім лісом, у якому крони дерев піднімаються назустріч сонцю із чада, спекоти і затхлості, їх верхівки обгорнуті благоуханими випаровуваннями і прекрасними квітами, а внизу, у переплетенні коріння – безмежна ніч, і одвічна боротьба диких тварин, жахливі крики жертв, котрих виривають із печер і гнізд у лапи смерті алчні, натреновані у вбивстві щелепи. Так із війни, бруду і крові «виводиться» найяскравіше світло духовне, чим досягається духовне перетворення світу. Історично-духовний розвиток, виведення світла духовного із темного потоку історії та історично-духовне перетворення сутнісно тотожні.

Дієрозвій суспільства є продовженням і проявом світорозвитку і визначається антропоносферизацією, а універсальний еволюціонізм переходить в еволюціонізм історичний (К.Галушко, 2005 р.). Від звичайної історії історичний еволюціонізм відрізняється тим, що у ньому суспільно-історичний процес постає як прояв всесвітнього творення-розвитку (саме всесвітнього, а не природно-натуралістичного), тобто передбачає розвиток єдиної творчісної силодійно-енергетичної субстанції-суб'єкта і виражає суспільно-історичний процес у його суто поступальній розвитковості, у якому факти, події, процеси тощо – лише ті, що мають поступально-розвиткове значення. У поступальній розвитковості історичний еволюціонізм наближається (збігається за суттю і змістом) з так званою історіологією (О.Халецький, 2007,

2008 рр.) – теорією середнього рівня (між філософією історії і конкретними історичними дослідженнями), яка також узагальнено-конкретно (середній рівень) розглядає історичний процес як поступальний розвиток (за сучасними науково-філософськими уявленнями, очевидно, творчісносилодійного первеня).

Сучасний світорозвиток як здійснення його нової якості (творення) постає як антропоноосферизація. Антропоноосферизація визначає людину як істоту діяльнісно-свідомісну і відповідно, історично-духовний характер розвитку суспільства як виведення світла духовного із темного потоку історії. Історично-духовний розвиток суспільства визначає збільшення його свідомісно-духовних чинників, які, таким чином, виступають головним критерієм поступально-прогресивного розвою. Розвиток суспільства є історично-духовним процесом (О.Халецький 2003, 2007, 2008 рр.), тому що по-перше, будь-яка людська діяльність опосередкована свідомістю (всіляка фізіологія, яку за звичай наводять для заперечення, наприклад, морганія тощо, не є людською діяльністю), по-друге, за вдалим висловом незаслужено забутого вітчизняного (тойнбіанського гатунку) філософа-неогегельянця В.Залозецького-Саса, вона має «світоглядне підпорядкування» і, по-третє, антропосферизація, тобто внесення в світ свідомості, його одухотворення становить єдину антроподицею (людиновиправдання) виникнення та існування людини в Універсумі. Оскільки світ є його творення, а нинішнє світотворення є його антропоноосферизаційне духовне перетворення, а духовне перетворення світу є історично-духовний розвиток, то історично-духовний дієрозвій постає як своєрідний всевизначальний абсолют. Альтернативним, тобто іншим цьому світу «бабла, дуп і помий» (Булат Окуджава) є тільки духовність як діє-історично-духовний розвиток.

У процесі історичного дієрозвитку відбувається виведення світла духовного із темного потоку історії. Процес історичного розвитку це формації, цивілізації і події. Формації – це певні ступені розвитку, а цивілізації – це певні локальні способи розвитку на кожному формаційному ступені. Цивілізації – це певні локальні (просторово-часові) соціально-культурні організми, яким притаманна єдність відміннісних рис, або ж фізіогномічна єдність. Подія – це дія у певних просторово-часових координатах, яка має розвиткове значення. На нашу думку, основними комплементарними лейтмотивами (за визначенням І.Бойченка, 2000 р.) історичного дієрозвитку, який відбувається у трьох сферах: економічній, соціально-політичній і духовній (А.Вебер), є 1) формації [8; 10] як певні якісні ступені історично-духовного сходження, цивілізації [5; 10] як різні локальні способи історично-духовного розвитку, яким притаманна фізіогномічна єдність (тобто єдність відміннісних рис), 3) події (події, особи, твори, ідеї) [7; 10], з їх ідеальною (свідомісно-духовна) стороною як матрицею (так званий соціально-культурний проект синергетиків і універсал-еволюціоністів або наших тоталологів тощо) історичного розвитку. Історично-духовне сходження [1; 8; 4; 6; 5; 10] людства (К.Брейзіг, Г.Уелс, А.Тойнбі, У.Мак-Ніл, У.Ростоу, Й.Галтунг, І.Дьяконов, Ю.Павленко, Ю.Семенов та інш.) відбувається через (як) общинно-родове первісне (первісно-общинне, за

І.Дьяконовим 1994 р.; I – присвоююче і II – виробляюче за Ю.Павленком 1996 р.; пора праісторії і первісна доба, за Ю.Семеновим 2003 р.) суспільство (етап антропосоціогенезу бл. 2,5 млн. – 250 тис. рр. до н.е., первісна родова община збирачів і мисливців бл. 250 – 8 тис. рр. до н.е., первісна родова община землеробів і скотарів бл. 8 - 4 тис. рр. до н.е.), перші цивілізації (азіатського способу виробництва за К.Марксом 1859 р., Є.Варгою 1964 р., Г.Коранашвілі 1973 р. та інш.; давніх локальних цивілізацій, першої генерації, за А.Тойнбі, 1954 р.); єдиної вторинної формації за Л.Васильєвим 1966 р.; магістрального феодалізму Г.Мелікашвілі 1966 р.; вічного феодалізму В.Ілющечкіна 1970 р. або общинно-рабовласницької за В.Струве 1933 р., А.Тюменевим 1957, 1959 рр., “Всесвітньою історією” у 13 т. 1955 – 1983 рр. і “Радянською історичною енциклопедією” у 16 т. 1958 – 1976 рр. за ред. Є.Жукова, М.Конрадом 1966 р., В.Нікіфоровим 1975 р.; ранньої стародавності за І.Дьяконовим 1982 р. і В.Якобсоном 2002 р. чи локальних ранніх цивілізацій I генерації за Ю.Павленком 1996 р.; доби Стародавнього Сходу за О.Крижанівським 1996 р. або Ю.Семеновим 2003 р. тощо) міднокам'яного віку IV – II тис. до н.е. (перехід до цивілізацій, перші цивілізації: бл. IV – III тис. до н.е.: Давньоєгипетська бл.3000 – 1000 рр. до н.е., Шумеро-Вавилонська бл. 2775 – бл. 1000 рр. до н.е., Індська бл. 2500 – бл. 1700 чи 1500 рр. до н.е.; III – II тис. до н.е.: Егейська бл. 2000 – бл. 1100 рр. до н.е., Хетто-малоазійська бл. 1800 – бл. 1200 рр. до н.е., Ранньокитайська бл. 1600 – бл. 770 рр. до н.е., Давньоамериканська бл. 1500 р. до н.е. – бл. 1532 р. н.е.), давні (давні локальні цивілізації II генерації, за А.Тойнбі 1954 р.); пізньої стародавності, за І.Дьяконовим 1982 р. і В.Якобсоном 2002 р. та інш., імперської стародавності, за І.Дьяконовим 1994 р., регіональні цивілізації II генерації, за Ю.Павленком 1996 р.; античної доби, за Ю.Семеновим 2003 р. тощо) общинно-рабовласницькі цивілізації I тис. до н.е. – бл. V ст. н.е.: Давньосхідну бл. 1000 р. – бл. 330 р. до н.е., Античну бл. 1100 р. до н.е. – бл. 395 р., Давньоіндійську бл. 1200 р. до н.е. – бл. 500 р., Давньокитайську бл. 770 р. до н.е. – бл. 220 р., через так званий “вісьовий час” (К.Ясперс) сер. I тис. до н.е. і три великі духовні традиції людства: Далекосхідну, Індійську (Південноазійську) і Євразійську, через середньовічні (давні локальні цивілізації III генерації, за А.Тойнбі, 1954 р.; середньовічний етап, за І.Дьяконовим 1994 р., регіональні цивілізації III середньовічної генерації, за Ю.Павленком) общинно-феодальні цивілізації: Далекосхідну III – сер. XIX ст.ст., Індійську VI – сер. XVIII ст.ст., Австралійську VI – сер. XVII ст.ст. (з недорозвинутою Океанійською), Ірано-Ісламську III – сер. XIX ст.ст. (з недорозвинутою Африканською), Східнохристиянську V – сер. XVI ст.ст., Західнохристиянську V – XVI ст.ст., через перехідну ренесанс-реформаційну (Я.Буркхардт 1860 р.; у середньовічних Грузії, за Ш.Нуцубідзе 1947 р.; Вірменії, за В.Чалояном 1963 р.; на Сході, за М.Конрадом 1966 р.; у Московії, за Д.Лихачовим 1973 р., В.Плугіним 1974 р. тощо) добу XV- XVI ст.ст. (всі ці цивілізації становлять так зване аграрне, (за К.Кларком 1940 р. або Е.Геллнером 1988 р.) або аграрно-общинно-станове (О.Халецькій, 2003 р.) чи традиційне (за У.Ростоу 1960 р., Й.Галтунгом 1969 р., I, II, III генерації за

Ю.Павленком 1996 р. та інш.) суспільство, через новочасну західну новочасну глобально-ойкуменічну мегацивілізацію (за А.Тойнбі, 1954 р.) капіталістичну або індустріальну (А.Сен-Сімон, О.Конт, К.Кларк 1940 р., Ж.Фурастьє 1949 р., Р.Арон 1955 – 1966 рр., У.Ростоу 1960 р.), або фаустівську (О.Шпенглер) цивілізацію з перехідним постіндустріальним (Р.Дарендорф 1958 р., Д.Белл 1959 і 1973 рр., Г.Кан 1967 р., А.Турен і Й.Галтунг 1969 р., О.Тофлер, З.Бжезінський 1970 р. та інш.) підперіодом др. пол. ХХ ст. і розпочатим від ХХІ ст. інформаційним (Д.Белл 1973 р., Е.Масуда 1983 р., Е.Орлова, 1994 р. та інш.) суспільством (і, можливо, прийдешню ойкуменічну цивілізацію) [4; 5; 6; 10, 180]. Історично-духовний розвій і цивілізації співвідносяться як океан і хвилі. У сучасну добу виникнення світової мегацивілізації постає нова теомна-універсалістська релігійна свідомість (П.Тілліх, Г.Кют, Д.Кобб, Ш.Огден, Т.Альтіцер та інш.), у якій, дуже повільно, але неухильно, створюються відповідна їм всезагальна релігія, яку найбільш наполегливо розвиває на основі усіх великих релігій світу надконфесійна (від 1969 р.) унітаристсько-універсалістська асоціація (К.Скіннер, М.Уїлбур, К.Лі Скотт, К.Паттон та інш.) у Євроамериці з її обоженним прогресизмом і розумінням Бога як перфекційний, тобто удосконалююче-перевершуючий розвиток.

В процесі історичного розвитку відбувається збільшення його свідомісно-духовних чинників. Оскільки розвиток суспільства є проявом антропоносферизації світу і, відповідно, відбувається як історично-духовний процес в якому зростає значення свідомісно-духовних чинників розвитку, то саме воно (зростання свідомісно-духовних чинників) і постає головним критерієм суспільного поступу. Історично-духовний дієрозвій суспільства відбувається як здійснення певних соціально-культурних проєктів, а також через особистісну трансгресію (черезмежжя), а нове виникає як безконечний семіозис новоозначень, через що світ рухається в Еон духовної вічності у Вирії.

Література

- 1.Бергсон А. Творча еволюція: пер. з фр. Р.Осадчука. – К: Вид. Жупанського, 2010. – 318 с. – (серія «Лауріати Нобелівської премії»).
- 2.Всемирная энциклопедия: философия / глав. науч. ред. и состав. А.А.Грицианов. – М: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с.
- 3.Концепції сучасного природознавства: Підручник / Я.С.Карпов, В.В.Кисільник, В.Г.Кремінь та ін. – К: Професіонал, 2004, 496 с.
- 4.Мак-Ніл В. Піднесення Заходу. Історія людського суспільства. / В.Мак-Ніл [пер. під ред. А.Галушки]. - К.: Ніка – центр, 2002. – 1111 с.
- 5.Павленко Ю. Історія світової цивілізації. / Ю.Павленко - К.: Либидь, 2000. – 257 с.
- 6.Семенов Ю. Философия истории / Ю.Семенов. - М.: Современные тетради, 2003. – 775 с.
- 7.Синергетическая парадигма. Человек и общество в условиях нестабильности. – М.: Прогресс – Традиция. 2003. – 565 с.

8. Уэллс Г.Д. Всеобщая история мировой цивилизации / Г.Уэллс; [пер. с англ.]. - М.: Эскимо, 2008. - 928 с.

9. Халецька О. Соціально-культурна парадигма у філософській думці / О.Халецька // Духовність. Культура. Нація. Збірник наукових статей. Випуск 4. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2009 р. - С.54-60.

10. Халецький О.В., Костенко В.Г., Онуфрив Р.І., Дзера М.М., Децик О.П. Історія як суспільно-духовний проект здійснення універсальних образів світу / О.Халецький // Науковий вісник ЛНУВМ та БТ ім. С.З.Гжицького. - 2003. - Т.5 №(2). - Ч.2. - С.178-187.

11. Халецький О.В., Дзера М.М., Халецька О.О. Αναβασις як історично-духовні напрямні поступально-прогресивного розвитку / О.В.Халецький // Науковий вісник ЛНУВМ та БТ ім. С.З.Гжицького. - 2007. - Т.9, № 4 (35). - Ч.2. - С.295-303.

Summary

Khaletsky O.V., Khaletska O.O.

By modern scientific and philosophical conception, the world isn't tributary, but is its creation as the development, which causes creative evolutionism. The society development is defined with antroponoospherization and therefore a man is as a active and conscious creature, and social process - as historical and spiritual development. The universal evolutionism transfers to historical evolutionism as evolutionary development. The rise of its conscious and spiritual factors is held in the historical development.

УДК 94 + 070 (09) + 351.858 (477.83/86) «18-19»

Хімяк О.М., доцент кафедри політології ©
Національний університет «Львівська політехніка»

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.) ТА ЇЇ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

Розглядається діяльність Української соціал-демократичної партії, досліджується роль преси у внутрішньопартійному та загальнополітичному житті галицького суспільства.

Ключові слова: партійна боротьба, український народ, соціалістичне суспільство, преса, Галичина.

Вступ. Розвиток соціал-демократичного руху в Галичині був обумовлений об'єктивними соціально-економічними та політичними причинами і впродовж всього досліджуваного періоду перебував під ідейним впливом європейського соціал-демократизму. Протягом другої половини ХІХ - на початку ХХ ст. в Галичині помітно зросла роль міст як осередків промисловості, торгівлі, культури. До активного соціального і політичного життя долучилися широкі верстви галицького суспільства. В головних осередках промисловості вже до кінця ХІХ ст. сформувалися значні загони промислового робітництва як найбільш чутливого елемента до соціальної політики в державі.

Матеріали і методи. Для розгляду теми використовувалися такі наукові методи, як порівняльно-історичний, хронологічний, комплексно-аналітичний.

У травні 1899 р. групою "молодих радикалів", які внаслідок розколу залишили РУРП, було проголошено створення Української соціал-демократичної партії (УСДП). І уже 17 вересня того ж року відбулася установча конференція УСДП [6, с. 23]. Нова галицька партія актуально уконституювалася як українська секція загальноавстрійської СДРП. У цілому, її поява органічно вписалася у контекст процесу федералізації австрійської соціал-демократії, поступового розділення її на національні соціал-демократичні партії. УСДП проголосила своїм головним програмним завданням побудову соціалістичного суспільства за допомогою мирних, легальних методів боротьби. Офіційним органом партії стала газета "Воля".

На з'їзді СДРПА 24-29 вересня 1899 р. у Брно, виступаючи як представник УСДП, Микола Ганкевич заявив, що "українські соціал-демократи змагатимуть до національної свободи свого народу, щоби возз'єднаний і вільний український народ став поряд з іншими націями як рівноправний член" [6, с. 30]. При цьому він проголосував за резолюцію з'їзду про необхідність перетворення Австрії в демократичну федеративну державу [6, с. 30]. Галицькі соціал-демократи заявляли при цьому, що цілісність Австрії не є для них

незаперечною цінністю: "Вільна українська держава людова, самостійна незалежна республіка українська - се домагання наше", писала "Воля" у грудні 1901 р. [3, 1901: 15 грудня].

Увага українських соціал-демократів була зосереджена на організації страйкової боротьби робітників і селян за поліпшення умов і оплати праці, на прилученні людей праці до масових акцій робітничої і селянської солідарності, до участі у вічах і демонстраціях, до виборчих кампаній, до профспілкового руху тощо. Нова програма австрійської соціал-демократії, прийнята у 1901 р., засуджувала національне гноблення і проголошувала остаточне врегулювання національної і мовної проблем. УСДП орієнтувалася на мирні поетапні перетворення у суспільстві в напрямку до соціалізму, на легальні форми політичної діяльності. Як і вся соціал-демократія Австрії, УСДП поділяла стратегічні цілі і тактичні методи боротьби за соціалізм.

Щодо інших сил та партій українського політичного табору УСДП опинилася у ролі радикальної лівої опозиції. Націонал-демократів соціалісти вважали захисниками інтересів лише більш-менш заможних верств українського суспільства, засуджували за схильність до компромісів з австрійською владою. УРП соціал-демократи критикували за, на їхній погляд, непослідовність, балансування між соціалізмом та націоналізмом. Очевидно, що вкрай негативним було ставлення УСДП до Католицько-руського народного союзу - консервативної партії клерикального характеру. Нарешті, гостра критика москвофільського руху єднала галицьких соціал-демократів зі всіма іншими українськими партіями Галичини. Хибна теорія москвофілів про національну спільність росіян і галицьких русинів робила з них силу, об'єктивно ворожу українському, справді національному рухові. У контексті гострого українсько-польського протистояння в Галичині на початку ХХ століття діяльність москвофілів об'єктивно грала на руку польським "господарям" краю. "Воля" називала москвофілів "ворогами української справи, ворогами поступу", "агентами царського уряду", які "тільки те і роблять, що нападають, кидаються і брешуть на український рух національний та за рублі ширять наймерзенніше цареслав'є" [3].

Українські соціал-демократи діяли у тісній співпраці з польськими соціал-демократами Галичини, а такі їх лідери, як М. Ганкевич і С. Вітик, одночасно входили до складу керівництва як УСДП, так і ППСД. Слабка організаційна база, відсутність реального впливу на профспілки (які в Галичині були в польських руках), а відтак - відсутність серйозних грошових засобів мали наслідком слабкість партійної преси галицьких соціал-демократів. Згаданий вже головний партійний орган УСДП - "Воля" - виходила два рази на місяць, а її наклад становив у 1900-1906 рр. лише 500-800 примірників [6, с. 36]. У 1903 р. газета виходила дуже нерегулярно, а кілька місяців 1904 р. не друкувалася взагалі [2, с. 36]. При цьому редакція отримувала субсидії від керівництва австрійської соціал-демократії. Дуже різка критика на адресу влади надто часто призводила до конфіскації матеріалів "Волі" австрійською цензурою; білі ж плями на сторінках газети не сприяли її популярності [7, с. 28]. Між тим, для

порівняння, загальний наклад видань УНДП у 1907 р. наближався до 100 тисяч [6, с. 36]. Перший з'їзд УСДП (21-22 березня 1903 р.), серед іншого, ухвалив реорганізувати "Волю" у щотижневик, але через відсутність коштів цього зроблено не було [6, 34]. Те ж саме вирішив і наступний, другий, з'їзд (27-28 січня 1906 р.).

Невдоволені позицією проводу партії, члени УСДП (їхнім лідером був В.Левинський) надрукували у "Волі" декілька статей на підтримку тези про необхідність організації самостійних українських профспілок [6, с. 42]. Змушений залишити редакцію "Волі", В. Левинський організував у Чернівцях видання газети "Земля і воля" (з березня 1906 р.) накладом близько 2000 примірників [7, с. 28]. Газета, що стала оплотом партійної опозиції, почала поширюватися і в Галичині, поступово набираючи популярності та витісняючи офіційну "Волю" [9, с. 62]. Редактором "Землі і волі" у Чернівцях був М.Огородник [12, с. 217].

В результаті виборів, у травні 1907 р., до австрійського парламенту (рейхсрату), які уперше було проведено на основі загального виборчого права (УСДП взяла в них участь самостійно, а депутатські мандати зуміли здобути С.Вітик та Я. Остапчук, розкол у партії вдалося подолати. За рішенням партконференції соціал-демократів (лютий 1908 р.) редакцію "Землі і волі" було перенесено до Львова, видання "Волі" припинено і створено спільну редакцію з редакцій "Волі" та "Землі і волі". Таким чином, "Земля і воля" стала єдиним центральним партійним органом галицьких соціалістів [6, с. 44].

Для партійних видань УСДП отримувала значну фінансову допомогу від української діаспори США і Канади, а також невелику субсидію від австрійської соціал-демократії. Щоправда, у Відні прохання про матеріальну допомогу зустрічали без особливого ентузіазму. Про це красномовно свідчить, зокрема, лист Ю. Бачинського до В. Левинського з інформацією про візит до австрійської столиці одного з товаришів по партії: "У справі видавництва "Землі і волі" двічі на тиждень не поробив Яросевич у віденській ексекутиві ніяких заходів, не маючи віри в їх успішність, згідно не хотючи наразитися на викинення Адлером (В. Адлер - керівник СДРПА. - О. Х.) за двері" [2, с. 34].

УСДП підтримувала зв'язок зі східноукраїнською УСДРП, яка у Росії була заборонена. На прохання ЦК останньої В. Левинський у 1910 р. видавав у Львові газету "Робітник", що закликала до відновлення в Україні нелегальної соціал-демократичної революційної партії. У 1910-1911 рр. вийшло 12 номерів журналу "Наш голос" - спільного теоретичного органу УСДП і УСДПР [6, с. 55].

"Земля і воля" та інші періодичні видання соціал-демократів у своїх публікаціях головну увагу приділяли соціалістичному рухові, питанням життя українського робітництва, проблемам партійної тактики і організації. Зокрема, у листопаді-грудні 1908 р. в соціалістичній пресі знову обговорювалося питання про українські профспілки [6, с. 55]. Чимало місця займала на її сторінках інформація з парламенту, де обидва послы від УСДП увійшли не до українського, а до загальноавстрійського соціал-демократичного

парламентського клубу. Видання УСДП закидали національним фракціям, у тому числі й Українському клубові, що вони наражаються на небезпеку розпуску парламенту через дрібні національні чвари, докоряли за готовність йти на компроміс з урядом [1].

У 1907-1913 рр. в УСДП тривав конфлікт між керівництвом партії та значною частиною молодшого покоління соціал-демократів. У центрі розбіжностей було питання про взаємини з польською ППСД. Ми вже відзначали тісний організаційний зв'язок УСДП, у першу чергу її керівництва, з польською соціал-демократією Галичини. Так, М. Ганкевич був водночас редактором "Glos'y" - органу ППСД - і керівником МК ППСД у Львові; такі лідери УСДП як С. Вітик, Т. Мелень також працювали у структурах польської соціалістичної партії [6, с. 62]. Між тим націоналістичні прояви у діяльності ППСД сприяли посиленню в молодших членів УСДП прагнення до усамостійнення української соціал-демократії. Погляди опозиції знаходили відображення у партійній пресі. Так, Ю. Бачинський (автор "України irredent-u") у своїй статті закликав однопартійців "скинути з себе те знам'я рабства супроти польської партії", вести самостійну політику [6, с. 63]. На конференції УСДП у січні 1911 р. у Львові "молоді" добилися ухвалення резолюції, в якій наголошувалося, що взаємини між польською та українською соціал-демократією є ненормальними, і стверджувалося, що "причини такого стану впливають не тільки з соціал-патріотичної ідеології ППСД, з її історичними пересудами, але і з її стремління бути представницею всего робітничого руху по містах Східної Галичини" [8, 1911: 5 лютого]. У резолюції підкреслювалося, що обов'язком членів УСДП є "в першій мірі віддавати свій час і сили українській партії" [8, 1911: 5 лютого].

Виступивши проти політики ППСД передусім з національних позицій, "молода" течія в УСДП водночас досить різко відмежувалася й від інших українських партій, оцінюючи їх як "дрібнобуржуазні" і "міщанські". Зокрема, з "класових" міркувань "молода" більшість партії вирішила святкувати 50-річчя з дня смерті Тараса Шевченка самостійно, окремо від інших українських партій. Водночас "старі" були прибічниками участі у загальноукраїнських заходах [11, № 4, с. 197].

На виборах до австрійського парламенту 1911 р. деякі кандидати УСДП балотувалися проти кандидатів УНДП та УРП. Єдиний обраний від соціал-демократів посол С. Вітик увійшов не до Українського клубу, а до німецької соціал-демократичної фракції. З приводу цього "Земля і воля" писала, що "соціал-демократичний посол не сміє вступити до Українського клубу разом з панами та попами" [8, 1911: 14 червня].

З кінця 1911 р. УСДП розкололася на дві частини, кожна з яких виступала від імені цілої партії і видавала свій окремий друкований орган - "Земля і воля" та "Вперед" [6, с. 66]. В основі конфлікту, що розвалював УСДП, лежала, по суті, колізія між об'єктивно національним, українським характером партії та її намаганням зберігати "класову солідарність" з польською соціал-демократичною партією. Однак прояви націоналізму у діяльності ППСД, члени

якої значною мірою солідаризувалися з тими національно-державницькими прагненнями поляків, які входили у Східній Галичині у конфлікт з національними інтересами українців, завдали удару по інтернаціоналістським настроям українських соціал-демократів. Якщо українські соціалісти бачили у майбутньому перспективу незалежної української держави, а польські, мріючи про відродження незалежної Польщі, сприймали східногалицькі землі як одвічно польські, уникнути зіткнення на національному ґрунті було непросто. Щоправда, на практиці конфлікти створювалися більше злободенними питаннями про профспілкові каси та іншими проявами національної зневаги з польського боку.

З іншого боку, намагання УСДП бути послідовно "пролетарською", суто робітничою партією призвело її до протистояння з іншими українськими партіями Галичини. Це, як зазначалося вище, серед іншого знайшло відображення у позиції УСДП під час виборчих кампаній, в неучасті її депутатів у парламентському Українському клубі, а також у численних критичних звинуваченнях несоціалістичних українських політиків у "буржуазності", захисті ними інтересів української буржуазії, а не широких мас, які лунали зі сторінок соціал-демократичних видань.

У той же час слід відзначити, що обидва угруповання в УСДП у багатьох важливих питаннях суспільно-політичного життя Галичини діяли солідарно як одне з одним, так і з іншими українськими партіями, відстоюючи суто національні, загальноукраїнські вимоги. І ці українські вимоги нерідко збігалися з вимогами польської "лівиці". Так, у лютому 1912 р. українські соціал-демократи обох напрямків брали участь (спільно з ППСД та ЄСДП) у демонстрації перед будинком галицького сейму, вимагаючи скасування куріальної системи на сеймових виборах. нації". Представники обох частин партії підписали спільну відозву з УНДП та УРП, яка закликала до створення у Львові українського університету шляхом поділу існуючого на український та польський [5, 17 червня].

Початок восени 1912 р. першої Балканської війни створив реальну загрозу виникнення збройного конфлікту між Австрією та Росією, чії імперські інтереси саме на Балканах зіткнулися особливо гостро. У спільній відозві УСДП ("автономістів") та УСДРП до Базельського надзвичайного конгресу II Інтернаціоналу, після засудження війни загалом, зазначалося, що "в разі збройного конфлікту між Австрією та Росією нашим першим завданням буде боротися проти нашого одвічного ворога - російського царату" [4].

Позиція соціал-демократів - "централістів" виявилася ще більш проавстрійською. Послідовно проти війни, без будь-яких наголосів на необхідності у першу чергу поразки Росії, виступили українські соціал-демократи Буковини. Зокрема, чернівецька "Борба" у зверненні "До українського робучого люду Галичини і Буковини" підкреслювала, що пропаганда війни як засобу добитися незалежності України - "авантюристичний шлях", що може призвести не до національного звільнення українців, а до посилення європейської реакції [1, 14 грудня]. Це, однак, була позиція

меншості УСДП. Представники партії проголосували за підготовлений спеціальною міжпартійною нарадою галицьких українців (7 грудня 1912 р.) комунікат, в якому декларувалося, що "...з огляду на добро і будуччину української нації по обох боках кордону на випадок війни між Австрією та Росією, все українське громадянство однозгідно і рішуче стане на боці Австрії і проти Російської імперії як найбільшого ворога України" [10, с. 555-556]. Незадовго, перед початком Першої світової війни УСДП вдалося подолати розкол.

Висновки. Ідейні концепції галицької соціал-демократії ґрунтувалися на власній соціально-економічній базі й розвивалися у зв'язку з властивими їй внутрішніми закономірностями. Вони збігалися із загальними тенденціями розвитку соціал-демократичних ідей в цілому світі. В лоні українського соціал-демократизму майже від самого початку його організаційного оформлення було сформульовано лозунг державної самостійності України.

Література

1. Борба: 1912 р. 2. Босак О. З історії розвитку соціал-демократичної періодики // Українська періодика: історія і сучасність: Тези науково-теоретичної конференції 9-10 грудня 1993 р. – Львів, 1993. – С. 34-38. 3. Воля (м. Львів): 1900-1903. 4. Вперед: 1913 р. 5. Діло: 1912 р. 6. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократична партія (1899-1918). – Івано-Франківськ: 1997. – 104 с. 7. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократична преса в Галичині на початку ХХ ст. (1900-1914 рр.) // Доповіді і повідомлення II Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Українська періодика: історія і сучасність». – Львів – Житомир, 1994. – С. 27-29. 8. Земля і воля. 9. Левинський В. Нарис розвитку українського робітничого руху в Галичині. – Х.; К.: Держвидав України, 1930. – 91 с. 10. Літературно-науковий вісник: 1913: т. 62. – кн. 6. 11. Наш голос: 1911 р. 12. Романюк М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870-1940 рр.) – Львів: Фенікс, 2000. – 588.

УДК 82-1

Цимбала В.І., доцент ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ІСТОРІЇ НЕСКОРЕННИХ: ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЬГИ СЛІПОЇ**

Стаття знайомить із життям та діяльністю видатної представниці славної когорти української галицької молоді 30-40 років минулого сторіччя Ольги Сліпої – борця за Українську Державу, в'язня сталінських таборів, талановитого науковця і негамовного громадського діяча.

Ключові слова: *Ольга Сліпа, гімназія, фельдшер, лікар, Українська повстанська армія, ув'язнення, науковий працівник, симпатотоніки, краєзнавчий музей, культура.*

Народилася в містечку Струсові на Тернопільщині 20 липня 1921 р. в родині місцевого лікаря Родіона Сліпого і відомої перекладачки Ольги з дому Ситник. Це був давній рід, до якого належав і Патріарх Української церкви Йосиф Сліпий, який доводився Ользі стриєм.

Виховуючись високоінтелігентними батьками - патріотами, зростаючи в середовищі визначних струсівських родин, навчаючись у Львівських гімназіях сестер Василянок, Академічній, «Рідної школи», а згодом у гімназії «Рідної школи» у Тернополі, де вчили учнів серцем і душею, Ольга збагатила свій духовний потенціал всіма тими цінностями, що визначили її як людину незламну, сповнену духовного натхнення, готову завжди до борні та самопожертви задля гідного майбуття свого народу.

Під час навчання в Тернополі була членом Пласту та належала до молодіжної ланки ОУН «Юнацтво». Остап Васильович Хоміцький, довголітній викладач та завідувач кафедри іноземних мов нашого університету, був однокласником Ольги Сліпої у Тернопільській гімназії. У своїх спогадах з приємністю згадував: «Оля відзначалася внутрішньою зосередженістю, природною скромністю, їй були чужі елементи самохвальби, пихатості. Високий рівень уродженої інтелігентності, таланту, помножений на працьовитість, забезпечував їй глибокі знання і поставив у число відмінників у класі. У відношеннях з колегами - відкрита й безпосередня, зі щирою, непідробленою усмішкою, готова допомогти будь-коли товаришам, вона здобула загальну симпатію і любов колективу».

Ольга мріяла стати лікарем. До 1944 року навчалася у Львівському медінституті, була вже на четвертому курсі, але, ставлячи на перше місце інтереси України, покинула навчання і пішла в УПА як лікар Українського Червоного Хреста Чортківського надрайону надавати медичну допомогу раненим повстанцям. Саме під час надання такої допомоги 19 грудня 1945 р. її

заарештовують, допитують, мучать і засуджують на 10 років табірною ув'язнення. Судили Ольгу військовим трибуналом як Ганну Паньків, бо їй вдалося приховати своє ім'я і походження. Термін ув'язнення відбувала в таборах Донбасу, Горьківської області та Караганди.

У 1956 р. повернулася з ув'язнення до Львова, де з великими труднощами розпочинала життя спочатку: без прописки, без трудової книжки та диплома, без даху над головою. Працювала патронажною сестрою в районі, лаборантом у медичному інституті, медсестрою Львівського онкологічного диспансеру.

Ще в 1959 р. Ольга закінчила Львівське медучилище, отримавши диплом з відзнакою. Медінститут, коли там відкрився вечірній факультет, для неї, як неблагонадійної, був недоступний.

Працюючи в онкодиспансері, вона ретельно вивчала літературу про біохімію пухлин, про поведінку макро- і мікроелементів, метаболітів, ферментів, гормонів та інших біологічно активних речовин, зазначаючи, на що вони впливають. Опрацювавши понад 1000 джерел, вона виявила чітку закономірність, що за наявності пухлин в організмі суттєво знижується концентрація вітаміну В₆ та АТФ. Ольга Радіонівна вирішила здобути вищу освіту. Друзі нарадили поступати в зооветеринарний інститут, оскільки мала диплом фельдшера з відзнакою, а тому скористалася з права здачі одного іспиту і в 48-річному віці стала студенткою - заочницею першого курсу зоотехнічного факультету, який закінчила з відзнакою. Її кожна контрольна і курсова робота відзначалася довершеністю і служила взірцем для багатьох студентів. У заліковій книжці мала лише відмінні оцінки.

Студенти -заочники повинні були працювати за спеціальністю і завдяки професору С.В. Стояновському працювала з 1973 по 1977 рік старшим лаборантом науково-дослідного сектору кафедри фізіології Львівського зооветеринарного інституту, звідки вийшла на пенсію, продовжуючи працювати в інституті без зарплати. Працюючи в науково-дослідному секторі при кафедрі фізіології сільськогосподарських тварин Львівського зооветеринарного інституту, пані Оля проявила себе як цілеспрямований, високоерудований науковий працівник. Її невтомна праця над науковою літературою, глибокий аналіз досягнень фізіології та досліді стали підґрунтям теорії енерго-кофакторно-субстратної недостатності (ТЕКСН), авторами якої крім неї були завідувач кафедри С. В. Стояновський і доцент Р. М. Ступницький.

Практичне значення цієї теорії полягало у використанні симпатикотоніків в обміні речовин як засобів, що коректують середовище, протидіють пристосуванню організму тварин до відхилень в обміні речовин та в регулювальних реакціях. У результаті в організмі нормалізуються життєві процеси.

Для усунення чинників, що сприяли корекції відхилень в умовах пониженої продуктивності організму бугайців на відгодівлі, автори використовували вітамін В₆ (піридоксिनний монопремікс). Вони також досліджували сприятливий для бугайців вплив симпатикотонічних

мікроелементів і встановили їх нестачу в тканинах організму тварин, кормах і ґрунті. Це результат того, що кормовий та особливо цукровий буряк вичерпує з ґрунту мікроелементи, насамперед цинк. Тому вирощені на так збіднених ґрунтах кормові культури містять мало цинку. Підгодівля тварин одним лише сульфатом цинку не давала позитивного ефекту, а комбінація його з антагоністом - парасимпатикотоніком сульфатом міді (1:10) з невеликою кількістю йодистого калію нормалізувала обмін речовин та енергії, внаслідок чого збільшувалися прирости живої маси бугайців.

На жаль концепцію цієї теорії Державний комітет з винаходів і відкриттів СРСР не признав як відкриття.

Ольга Сліпа була людиною надзвичайної скромності й працьовитості. Доручену справу виконувала з любов'ю й працьовитістю, старанністю, відповідальністю і пунктуальністю завідувач кафедри професор С. Стояновський завжди ставив у приклад студентам, а також аспірантам та співробітникам кафедри та інституту.

Пані Оля дуже любила студентську молодь, особливо студентів, які працювали в наукових гуртках та мистецьких колективах інституту. Особливо раділа з успіхів ансамблю пісні і танцю "Підгір'я" (керівник В. Пержило) та вокально-інструментального ансамблю "Горицвіт" (керівник С. Чорненький). Ці колективи часто виступали в стінах рідного закладу, у львівських театрах, Львівському та Українському телебаченні, гастролювали по Україні та за її кордонами. Вона розуміла, що школа музики, танцю та співу, через яку проходять студенти-аматори в мистецьких колективах, сприяє формуванню їх особистості та гордості за свій внесок у розвиток рідної культури. Молодь, сформована на зразках національної і світової культури, в майбутньому становитиме еліту української нації.

У 1989 р. Ольга Сліпа повертається до рідного Струсова, працює над створенням Струсівського краєзнавчого музею, для якого збрала багато документів, цінних матеріалів та експонатів, а також передала велику кількість зібраних цінностей для музею імені Кардинала Й. Сліпого у Заздрості.

Невблаганна раптова смерть перервала жертовну працю Ольги Сліпої на 82-ому році життя 11 травня 2003 року.

Література

1. Бусько М.В., Пушинська І.М., Адамчук М.О., Нижник О.В., Костюк С.С., Цимбала В.І. Життєві дороги Ольги Сліпої // Наукові праці студентів за матеріалами всеукраїнської студентської наукової конференції, організованої і проведеної біолого-технологічним факультетом.- Львів, 2012.- с.167-169.
2. Габлевич Б.І., Ярема С.Я. Нескорена Струсів'янка Ольга Сліпа // Науково-популярне видання.-Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 2005.- 178 с.
3. Хоміцкий О. Кризь роки і десятиріччя. Спогади. – Львів, 2004.-464 с.
4. Ковалюк Р.Т. «Ватра академії» // Науково-популярне видання.-Львів: Світ, 1999.-104 с.

5. Іваничук Й. Містечко Струсів // Теробовлянська Земля– історично мемуарний збірник.– Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1968.– с. 822.

6. Стояновський С.В., Ступницький Р.М., Слипа О.Р._ Теория энерго-кофакторно-субстратной недостаточности (ТЭКСН) как новая теория адаптации организма к действию раздражителей и ее практическое применение. - Заявка на открытие, поданная в Госкомизобретений и открытий СССР Львовского зооветеринарного института от 16.05.1978.

7. Стояновский С. В., Ступницкий Р. М., Слипа О. Р. Основные аспекты новой теории адаптации / Повышение продуктивности и борьба с болезнями сельскохозяйственных животных в условиях промышленного животноводства // Тезисы докладов научно-производственной конференции. -Львов, 1981.- С. 5-7.

8. Стояновский С. В., Ступницкий Р. М., Цымбала В. И., Слипа О. Р. Эффективность симпатико-тонического премикса при откорме скота // Повышение продуктивности и борьба с болезнями сельскохозяйственных животных в условиях промышленного животноводства. Тезисы докладов научно-производственной конференции. -Львов, 1981. - С. 9-10.

Summary

Tsymbala V.I., docent

Lviv national university of veterinary medicine and biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

THE HISTORY OF UNSUBDUED: LIFE AND THE ACTIVITY OF OLGA SLIPA.

The article deals with the the life and the activity of the famous representative glories cohort of Ukrainian Galician youngsters of 30-40 years of last century.

Olga Slipa is the fighter for the Ukrainian State, the prisoner of Stalin encampment, talented scientist and the restless public active woman.

Key words: *Olga Slipa, higt school, folklore, doctor, Ukrainian insurgent army, imprisonment, scientific worker, symphatotonic, museum of regional ethnography.*

УДК 796.332

Якимишин І.Д., старший викладач, **Стахів М.М.**, старший викладач,
Бабич А.М., старший викладач, **Семенів Б.С.**, асистент ©
*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім.С.З.Гжицького*

МЕТА І ЗАДАЧІ ЗАНЯТЬ ФУТЗАЛОМ, МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ОСІБ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ

У нашій країні футбол вже давно став улюбленим видом спорту, що міцно увійшов у наш побут і все відчутніше впливає на життя всього суспільства. Завданням роботи було дати вичерпну інформацію про мету і задачі занять футболом, а також про методи діагностики фізичного стану футболістів.

Ключові слова: футбол, техніко-тактичні дії, функціональна та психологічна підготовка.

Мета занять футболом дітей у віці від 15 років і старше – досягнення максимально можливого рівня техніко-тактичної, фізичної, функціональної та психологічної підготовки, що зумовлено специфікою футболу і вимогам для досягнення максимально високих результатів у змагальній діяльності [3,4]

Навчально-тренувальна робота при заняттях футболом направлена на рішення наступних задач:

1. Сприяти формуванню гармонічного розвитку особистості в процесі занять футболом.

2. Подальше удосконалення всіх компонентів техніки футболу.

3. Індивідуалізація спільної і фізичної підготовки.

4. Забезпечення високого рівня функціональних можливостей систем організму, які несуть основне навантаження у футболі.

5. Удосконалення індивідуальних, групових і командних тактичних дій в захисті і нападі.

6. Вивчення нових методів науково-методичного забезпечення навчально-тренувального процесу.

7. Підвищення рівня мотивації для досягнення максимальних спортивних результатів, виховання можливостей саморегуляції психологічного стану в екстремальних умовах тренування і змагань.

Допуск до занять футболом дає лікар на підставі здоров'я і рівня фізичного стану і технічної підготовки.

Кількісне виявлення фізичної підготовки необхідне при організації і розробці рухомих режимів фізичних тренувань. У відповідності з рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я Міжнародної федерації спортивної медицини і Міністерства охорони здоров'я України передбачено обстеження людини в умовах м'язової діяльності [5].

Правила проведення тестів з фізичним навантаженням.

При спостереженні виявлення фізичного стану з допомогою фізичних навантажень виявляється безпечною процедурою. Однак в одиничних випадках, частіше у хворих з серцево-судинними захворюваннями, може виникнути гостра серцева недостатність, що потребує невідкладної медичної допомоги. Тому для безпечності обстеження необхідно в обладнанні кабінету передбачити дефібрилятор, прилад для штучної вентиляції легень. Із лікарських засобів необхідні антиаритмічні, судинорозширювальні, судинозвужувальні препарати, стимулятори серцевої діяльності, розчин глюкози, ізотонічний розчин натрію хлориду.

Дослідження фізичного стану проводять не раніше, ніж через 1-1,5 год після приймання їжі. Напередодні дослідження потрібно вилучити з раціону міцну каву, чай, алкогольні напої навіть в мінімальних кількостях. За годину до проведення тестування не рекомендується курити, після фізичної роботи необхідний відпочинок [6].

Приміщення, де проводиться тестування, повинно бути добре провітреним, температура повітря не вища 18-22°. Одяг повинен бути легким, взуття - відповідне розміру ноги.

Фізичний стан – поняття комплексне і характеризується деякими факторами, які визначають рухові можливості людини.

Заключення про рівень фізичного стану можна скласти тільки на основі комплексної оцінки всіх компонентів.

Методика діагностики фізичної підготовленості за комплексною програмою Державного тестування.

Діагностика фізичного стану осіб, які займаються, як основа планування і оцінки ефективності тренування футзалом буде проводитись по програмі державного тестування[1,2].

До виконання державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості (далі – тестування) допускаються тренувані особи, лише ті, які пройшли медичне обстеження і допущені лікарем до тестування чітко усвідомлюючи ціль своєї участі в ньому, ознайомлені з технікою правил безпеки в час їх виконання.

У випадку незадовільного самопочуття приймати участь в тестуванні не рекомендується.

Тестування проводиться два дні: перший день – на швидкість, силу ніг (стрибок з місця в довжину чи вгору) і витривалість; другий день – на силу рук в упорі лежачи на підлозі, чи підтягування на перекладині, або висі на зігнутих руках, спритність (човниковий біг), силу м'язів тулуба (прес), гнучкість (нахили тулуба вперед), плавання без відліку часу (якщо воно не проводиться в перший день, як тест на витривалість).

Якщо тестування проводиться протягом одного дня, то послідовність залишається та ж сама, причому тест на витривалість і плавання слід виконувати в останню чергу.

Тести можуть виконуватись і в другій послідовності, якщо це не вплине негативно на досягнення результатів в кожному із них[2].

Тести на фізичну підготовку можуть виконуватись як окремі види випробувань в кінці відповідного розділу підготовки.

Тестування бажано проводити у вигляді змагань, щоб в значній мірі забезпечити надійність результатів.

Особи, які проходять тестування, повинні бути одягнуті в спортивний одяг і взуття. Вправи можуть виконувати і босоніж. Не дозволяється використовувати взуття з шипами.

Перевірку фізичної підготовки всіх груп населення потрібно проводити в одні і ті ж самі строки, у відповідності до санітарно-гігієнічних і погодних умов.

Методика тестування фізичної підготовки дорослих людей представлена у державних тестах для визначення фізичної підготовки населення України, затверджено постановою Кабінетом Міністрів України №80 від 15.01.1996р., а нормативи оцінки представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовки дітей (15 років і старше)

Види випробувань	стать	Нормативи, бали				
		5	4	3	2	1
Витривалість						
Біг на 3000м. хв.с.	ч	12.10	13.15	14.25	15.35	16.25
Або 1000м.хв.с.	ч	3.30	3.45	4.00	4.15	4.30
Плавання за 12 хв. м.	ч	650	550	450	350	300
Сила						
Згинання і розгинання рук в упорі, лежачи на підлозі, разів	ч	43	37	31	25	19
Або підтягування на перекладині, разів	ч	15	13	11	9	7
Або вис на зігнутих руках, с	ч	59	46	34	22	9
Підйом в положенні сидячи за 1хв., разів	ч	52	46	39	33	27
Стрибок в довжину з місця, см.	ч	255	236	219	202	185
Або стрибок в верх, см.	ч	55	51	44	38	34
Швидкість						
Біг на 30м, с.	ч	4.5	4.8	5.1	5.3	5.5
Або біг на 60м, с.	ч	8.2	8.5	8.8	9.2	9.5
Спритність						
Човниковий біг 4х9м	ч	8.9	9.3	9.8	10.3	10.8
Гнучкість						
Нахили тулуба вперед з положенням сидячи, см	ч	18	15	12	9	6

Оцінка індивідуальних результатів тестування визначається по рейтинговій системі.

При визначенні рейтингу учасника тестування оцінки, отримані ним за окремі види тестування, спочатку множать на коефіцієнт тестів, а потім сумують.

Висновки. Кількісне виявлення фізичної підготовленості необхідне при організації і розробці рухомих режимів фізичних тренувань.

В подальшому будемо працювати над дослідженням змагальної діяльності гравців у футзал.

Література

1. Андреев С.А. Футзал. М.: ФиС, 1978. – 111с.
2. Андреев С. А. Играй в футзал. М.:Советский спорт, 1989. – 47с.
3. Андреев С. А. Футзал. В кн.: Играй в футзал. М.: Поматур, 1999. – с.133-134
4. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. Киев, Олимпийская литература; 2002, 294с.
5. Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України. Кабінет Міністрів України. Постанова від 15.01.1996 р., №80. Київ.
6. Захаров Е.Н., Карасев А.В., Сафонов А.А. Энциклопедия физической культуры.

УДК 520.8

**Apunevych S.V.*, Apunevych S.Ye., Bilinsky A., Blagodyr Ya., Virun N.,
Vovchik E., Martyniuk-Lototsky K. ©**

** Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj,*

e-mail: sofiya.apunevych@gmail.com

*Astronomical Observatory of Ivan Franko National University of Lviv
Ukraine, 79005, Lviv, Kyryla i Mefodia, 8*

THE STATION “LVIV” OF SATELLITE LASER RANGING

The “Lviv-1831” station of satellite laser ranging (SLR) is a subdivision of Astronomical Observatory of Ivan Franko National University of Lviv. The station is carrying out regular observations of satellites since 1998, in 2002 the station was included into International Laser Ranging Service (ILRS) network.

The ranges to the number of geodetic satellites, namely LAGEOS-1, LAGEOS-2, Starlette, Ajisai were measured at the station.

The SLR contributes to the realization of ITRS (International Terrestrial Reference System), so that the “Lviv-1831” station is provided by International Earth Rotation Service with coordinates in current solutions (ITRF), presented in this paper.

Key words: *satellite laser ranging, geodetic satellites, solutions, orbit*

Introduction. Satellite Laser Ranging (SLR) is a scientific technique used for exploration of near space. The observable to be measured is the round trip time of flight of ultrashort laser pulse from Earth-based station to a satellite equipped with retroreflectors. The general purpose of SLR is an accurate determination of orbits. It is implemented in the framework of global network of observational stations with centralized accumulation and processing of data, thus providing the data at the high level of precision and long-term stability. Currently SLR provides the most accurate determinations of geocentric position of an Earth satellite.

SLR is contributing to:

studies of gravity field of Earth (reference model and height of the geoid at long wavelengths), temporal variations due to mass redistribution in the system of solid Earth, oceans and atmosphere;

1. sea and ice level monitoring, support for the altimetry sensing measurements;
2. accurate determinations of tectonic motions;
3. ultrafine effects related to fundamental physics.

© Apunevych S.V.*, Apunevych S.Ye., Bilinsky A., Blagodyr Ya., Virun N., Vovchik E., Martyniuk-Lototsky K., 2012

SLR STATION ``LVIV-1831''

The SLR station ``Lviv-1831'' is situated in Bryukhovychi village, about 10 km far from city of Lviv. It belongs to Astronomical Observatory of Ivan Franko National University of Lviv. The SLR station ``Lviv-1831'' involves the optical telescope TPL-1M, with 1.0\,m main mirror, the laser-pulse transmitter SL-212 with output power of 1 TW, and receiving/detection system able to yield the precision of picoseconds.

The station corresponds to the third generation of SLR according to the international classification. In 2002 the SLR station ``Lviv-1831'' was included into ILRS network~\cite{ILRS}. The data of observations are directed to the EUROLAS Data Center at DGFI and also to the Ukrainian Centre of determination of the Earth Orientation Parameters.

Also, the station co-operates with the national programme named ``Creation and development of governmental service of the unique time and standard frequencies''.

The station is identified with: name ``Lviv'', code ``LVIL'', CDP Pad ID ``1831'', IERS DOMES number ``12368S001'', SOD ``18318501'' [1].

GEODETTIC SATELLITES

The number geodetic satellites are routinely observed by ``Lviv-1831'' SLR station, e.g. LAGEOS-1, LAGEOS-2, Starlette, Ajisai. The geodetic satellites are designed for such scientific purposes as determination the exact positions on the Earth's surface; the studies of shape and size of the Earth; exploration of the variations of the terrestrial gravity and magnetic fields. Most of geodetic satellites are passive and carry the retroreflectors as payload.

First LAGEOS, LAsER GEODynamics Satellite, was developed by NASA in 1976 and placed into a high inclination orbit. The second, LAGEOS-2, was a joint programme between NASA and the Italian space agency, designed to improve the coverage of seismically active areas and to find explanation for irregularities of the motion of LAGEOS-1. LAGEOS satellite is a 60-cm diameter sphere consisting of aluminum shell around the brass core, the surface is covered with 426 cube-corner retroreflectors.

Parameters of orbits: LAGEOS-1 -- 5858 x 5958 km with inclination = 109.8 deg., and LAGEOS-2 -- 5616 x 5950 km with inclination = 52.6 deg [2].

ITRF, SLRF

Analysis Working Group (AWG) (ILRS) carries out the processing of the tracking data collected by ILRS. Its aim is to generate scientific data products. These products are solutions, based on these Satellite Laser Ranging (SLR) and Lunar Laser Ranging (LLR) observations. The most important results are the values of station coordinates and velocities, Earth Orientation Parameters (EOP), reference frame (RF) realizations.

The ILRS products are primarily used in the definition of the origin and absolute scale of the International Terrestrial Reference Frame (ITRF), a unique contribution of the laser ranging technique.

Most recent solutions of ITRF include ITRF2005 and ITRF2008. For ITRF2005 the AWG contributed a complete weekly series of SINEX files covering the period 1993 to 2005. During the current process for the establishment of ITRF2008, the effort was extended to include the historical LAGEOS data since 1983 on. It is planned that in the near future the AWG will generate additional products that can be used to establish new and improved versions of ITRF.

The computation of SLRF2008 was fulfilled by the ILRS/AWG to fill the lacuna of a complete reference for all the SLR sites ever having tracked the LAGEOS and other satellites.

RESULTS

For the larger time interval, 2000-2012 observations of LAGEOSes are represented in the Figure 1.

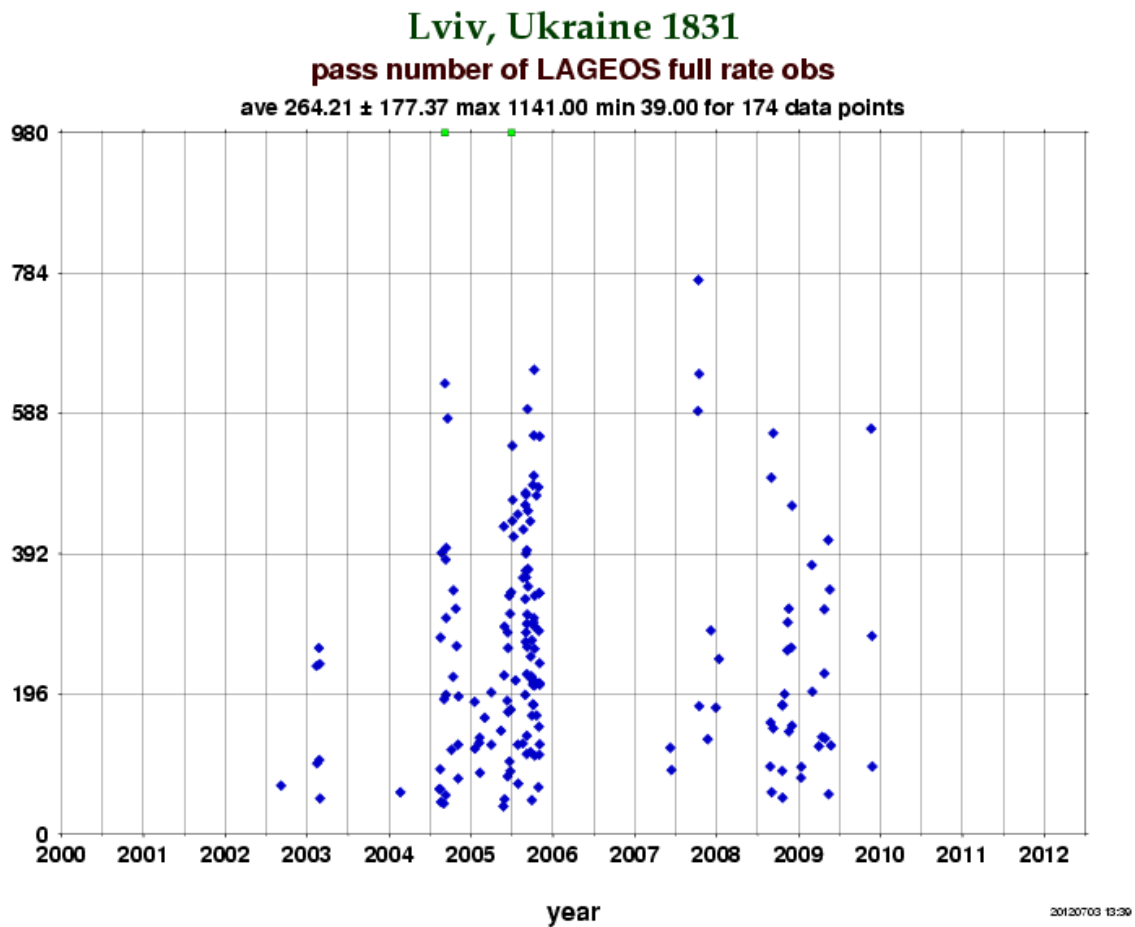

Figure 1. LAGEOS Observations at Lviv-1831 [1]

Due to the results of our observations of LAGEOS-1 and LAGEOS-2, the solution of ITRF2005 and the new solution of ITRF2008 has provided the refined coordinates of our station, see Table. according to the site ITRF and ILRS.

Table 1.

ITRF2005 station position at epoch 2000.0 and velocities rescaled

SITE NAME	TECH. ID.	X, m	Y, m	Z, m	Sigmas
BRJUHO VYCHI	SLR 1831	3760674.582	1670776.412	4857165.262	0.076 0.068 0.062
		Vx, m/y	Vy, m/y	Vz, m/y	
		0.0309	0.0042	0.0344	.0142 .0129 .0114

Table 2.

ITRF2005 station position at epoch of minimum variance and velocities rescaled

SITE NAME	TECH. ID.	X, m	Y, m	Z, m	Sigmas
BRJUHOVYCHI	SLR 1831	3760674.746	1670776.434	4857165.445	0.009 0.009 0.007
		Vx, m/y	Vy, m/y	Vz, m/y	
		0.0309	0.0042	0.0344	.0142 .0129 .011

Table 3.

Results according to SLRF2005 [3]

X, m	0.376067459042917E+07	.109387E+00
Y, m	0.167077641349530E+07	.982053E-01
Z, m	0.485716525388868E+07	.900784E-01
Vx, m/y	0.289737175221634E-01	.205258E-01
Vy, m/y	0.392959139115047E-02	.187355E-01
Vz, m/y	0.363274798553268E-01	.165189E-01

(ftp://cddis.gsfc.nasa.gov/pub/slr/products/resource/reanalysis_2007/SLRF2005_POS+VEL.snx.txt)

Table 4.

ITRF2008 station position at epoch 2000.0 and velocities rescaled [4]

SITE NAME	TECH. ID.	X, m	Y, m	Z, m	Sigmas
BRJUHOVYCHI	SLR 1831	0.376067473563698E+07	0.167077643037227E+07	0.485716543779447E+07	0.32330E-02 0.36276E-02 0.26569E-02
		Vx, m/y	Vy, m/y	Vz, m/y	
		- .228163272262724E-02	0.175681714423597E-0	0.408218739007309E-01	0.28320E-02 0.34733E-02 0.24574E-02

```
ITRF-2008
+SITE/ID
CODE PT__DOMES__T_STAT DESCRIPT__
APPROX_LON_APPROX_LAT_APP_H_
1831 A 12368S001 1831 23 57 15.8 49 55 03.2 359.2
+SOLUTION/EPOCHS
*Code PT SOLN T Data_start__ Data_end_____ Mean_epoch__
1831 A 1 C 02:169:32156 08:328:00000 05:247:70322
```

Table 5.

Results according to SLRF2008 [5]

(ftp://cddis.gsfc.nasa.gov/pub/slr/products/resource/SLRF2008_110913.txt)

X, m	0.376067473563698E+07	0.32330E-02
Y, m	0.167077643037227E+07	0.36276E-02
Z, m	0.485716543779447E+07	0.26569E-02
Vx, m/y	-.228163272262724E-02	0.28320E-02
Vy, m/y	0.175681714423597E-01	0.34733E-02
Vz, m/y	0.408218739007309E-01	0.24574E-02

SLRF2008

```
Code PT__DOMES__T_STAT DESCRIPT__ APPROX_LON_
APPROX_LAT__APP_H_ CDP-SOD_
1831 A 12368S001 L Lviv LVIV 23 57 15.8 49 55 3.2 359.8 18318501
SOLUTION/EPOCHS
*Code PT SOLN T Data_start__ Data_end_____ Mean_epoch__
1831 A 1 C 02:169:32156 08:328:00000 05:247:70322
```

Література

- [1] http://ilrs.gsfc.nasa.gov/stations/sitelist/LVIL_sitelog.html
- [2] http://www.mao.kiev.ua/EOP/ENGLISH/slr/lviv/slr_lviv_location.html
- [3] http://itrf.ensg.ign.fr/ITRF_solutions/2005/ITRF2005_SLR.php
- [4] http://itrf.ensg.ign.fr/ITRF_solutions/2008/ITRF2008_files.php
- [5] ftp://cddis.gsfc.nasa.gov/pub/slr/products/resource/SLRF2008_110913.txt

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

ОСВІТНІ ПРОЕКТИ АГРОХОЛДИНГУ «МРІЯ» – ПОШУК МАЙБУТНІХ ЛІДЕРІВ АГРАНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ !

Старт кар'єри – один із найвідповідальніших етапів життя людини. «Мрія Агрохолдинг» - соціально відповідальна компанія , тому ми допомагаємо студентам зробити перший крок до побудови успішної кар'єри .

Діяльністю своєї компанії ми показуємо молодим людям потенціал виробничої професії. Бізнесу та країні потрібні професійні інженери та технологи, агрономи та екологи. Інтелект у сфері виробництва цінується на вагу золота. Нашими освітніми програмами ми даємо можливість молодим людям розуміти перспективи агропромислового комплексу .

Освітні програми агрохолдингу «Мрія» діляться на три основні частини :

1. Практики і стажування

В компанії є наступні види стажувань :

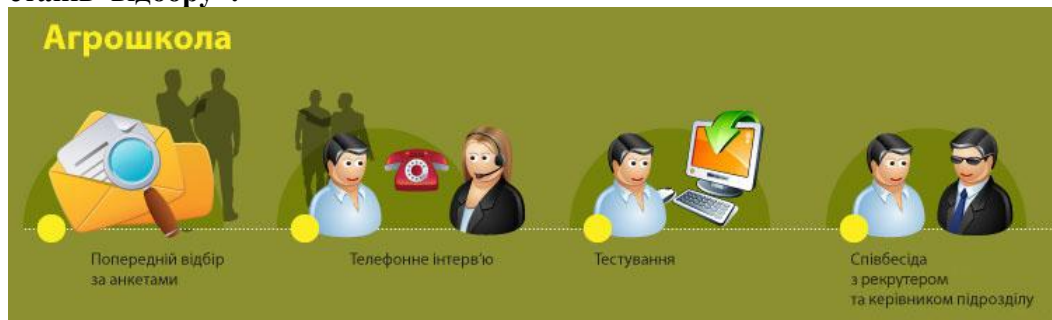
- Виробниче стажування
- Логістичне стажування
- Адміністративне стажування

Головна мета стажування – надати можливість молодим людям, що завершують своє навчання, отримати практичний досвід роботи з найсучаснішою сільськогосподарською технікою, сучасними технологіями, професійно зростати та переймати досвід від професіоналів .

Приймаючи участь у стажуваннях «Мрії» , студенти отримують наступні переваги:

- 1) Програма наставництва – у кожного стажера в компанії є наставник – співробітник компанії, який допомагає студенту не тільки адаптуватися в новому для себе середовищі, але і навчає його практичним навичкам професії;
- 2) Проживання і харчування за рахунок компанії;
- 3) Отримання стипендії;
- 4) Досвід роботи в сучасній аграрній компанії.

Для того щоб потрапити на стажування студент має пройти декілька етапів відбору :

1. Етап відбір за анкетами.

Для даного етапу підготовлена апікаційна форма, студенти можуть її заповнити :

- На сайті компанії;
- На презентації в університеті;
- Отримав анкету в «Агентів Мрії».

2. Телефонне інтерв'ю.

Під час телефонного інтерв'ю, рекрутери оцінюють мотивацію кожного студента, розповідають про деталі відбору і стажування.

3. Тестування.

Для кожної програми стажування розроблені тести, які дозволяють оцінити рівень теоретичної і практичної підготовки студентів.

4. Співбесіди.

Кандидати, які успішно пройшли тестування, запрошуються на співбесіду з представниками компанії.

Також, компанія не перший рік виступає базою практики для студентів різних спеціальностей. Для того, щоб потрапити на практику, потрібно заповнити анкету на сайті компанії і пройти телефонне інтерв'ю.

2. Конкурси і стипендії

2.1. «Агенти Мрії» – це стипендіальна програма представників «Мрія Агрохолдинг» в профільних ВНЗ України.

Агент Мрії – офіційний представник компанії «Мрія Агрохолдинг», в завдання якого входить не лише поширення інформації про діяльність компанії, а й

розвиток позитивного іміджу компанії «Мрія» як роботодавця у своєму місті і регіоні.

Щорічно програма проходить з жовтня по травень

Минулого навчального року, четверо наполегливих та цілеспрямованих агенти, з чотирьох міст країни (Тернопіль, Львів, Київ, Кам'янець-Подільський), вже отримали безцінний досвід роботи в команді професіоналів одного з лідерів виробництва сільськогосподарської продукції-компанії «Мрія».

Цього року на програму чекає вже 8 міст: Біла Церква, Тернопіль, Кам'янець-Подільський, Львів, Суми, Вінниця, Житомир, Київ

До основних обов'язків Агента Мрії входить:

- розміщення інформації про компанію у ВНЗ ;
- участь в кар'єрних заходах університету ;
- налагодження відносин з представниками центрів кар'єри, деканатів, студентських організацій;
- консультування зацікавлених студентів на тему роботи та кар'єри в компанії;
- організація зустрічей студентів з представниками компанії ;
- проведення презентацій в університетах;
- підтримка активності на сайтах університету і в соціальних мережах.

Переваги для Агентів Мрії:

- можливість ознайомитися з роботою великого аграрного холдингу;
- можливість працевлаштування після завершення програми;
- можливість пройти серію тренінгів та семінарів з особистісного та професійного розвитку
- отримання щомісячної стипендії;
- подарунок в кінці програми найкращому Агенту Мрії.

2.2. Конкурс «Кращій агроном» .

В 2011 році Агрохолдинг Мрія провів всеукраїнській конкурс –«Кращій агроном» , участь у ньому приймали всі аграрні ВНЗ країни.

Під час конкурсу студенти пройшли тестування за результатами якого були визначені найкращі студенти спеціальності агрономія в кожному ВНЗ і загально по Україні.

3. Освітні програми.

3.1. АгроПерспектива - це щорічний навчальний семінар, де кращі студенти аграрних ВНЗ України мають унікальну можливість отримати всебічну інформацію про сучасний аграрний бізнес, світові тенденції та нові технології у сільському господарстві на базі «Мрія Агрохолдинг».

Організатори проекту: Агрохолдинг «Мрія» та Фонд Віктора Пінчука.

Цілі проекту :

- Показати можливості та перспективи розвитку аграрної сфери України;

- Ознайомити студентів з програмами професійного розвитку в Агрохолдингу Мрія;
- Формування спільноти активної агро молоді.

Протягом трьох днів учасники програми слухають лекції ТОП-менеджерів компанії, видатних особистостей України, відвідають екскурсії, де мають можливість прийняти участь у процесі виробництва, і навіть - стають власниками аграрних компаній, під час вирішення бізнес-кейсів.

Масштаби заходу ростуть з кожним роком. У 2011 році, 30 кращих студентів агрономічних спеціальностей мали змогу отримати унікальний досвід роботи з сучасними технологіями, тоді як у 2012 році їх кількість зросла до 50 – енергійних, амбіційних, а головне- молодих спеціалістів економічних, управлінських, технічних та агрономічних спеціальностей. Частина з них уже працевлаштована, частина проходить стажування, а частина знаходиться у кадровому резерві компанії.

У програмі конференції:

- Лекції та семінари вітчизняних та іноземних фахівців на аграрну тематику;
- Тематичні заняття у групах, відповідно до спеціальності: агрономія, механізація с/г, технологія цукроваріння, менеджмент, бухгалтерський облік, інформаційні технології;
- Теоретичні та практичні поради щодо побудови успішної кар'єри;
- Візити на виробництво (виїзд на поля, елеваторний комплекс, логістична база, картоплексовища).

3.2. Українська Аграрна Школа – це 9-місячний курс навчання та виробничої практики з можливістю подальшого працевлаштування в компанії, що має на меті:

- Забезпечити компанію кваліфікованими кадрами на далеку перспективу
- Стимулювати аграрну освіту,
- Підвищити престижність професії

Програма підготовки Української Аграрної Школи – унікальна для України. Кожний студент має можливість доповнити отримані у вищих навчальних закладах знання сучасною теорією агровиробництва та перейняти досвід світових експертів галузі. І найголовніше - з першого дня навчання застосовувати ці знання в практичній роботі з новітньою технікою та технологіями.

Нижче наведено схематичне зображення навчальної програми

Агрошколи :

Переваги участі в Агрошколі :

- Унікальне поєднання теорії та практики;
- Найкращий старт кар’єри;
- Навчання повністю безкоштовне;
- Компанія забезпечує житлом та харчуванням;
- Стипендія;
- Працевлаштування з першого робочого дня .

В 2011 році освітні проекти допомогли зробити перший крок у розвитку своєї майбутньої кар’єри – 124-м студентам . 48 випускників в 2011 році вже стали частиною «команди мрії»

Вкладаючи в розвиток студентів сьогодні - завтра ми хочемо отримати лідерів аграрної промисловості!

В 2012 – 2013 навальному році агрохолдинг «Мрія» продовжує реалізацію освітніх програм , а також планує нові проекти, такі як «Конкурс кейсів » та Портал для Центрів працевлаштування.

УДК 340:378.14

Браточенко О.В., асистент кафедри правознавства ©**Тащишин І.Б.**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства
Львівського національного університету ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ (МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ) ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ**

У статті розглянуті основні підходи до поняття правової культури загалом та поняття правової культури фахівців - лікарів ветеринарної медицини зокрема. Запропоновані основні підходи щодо формування правової культури у майбутніх фахівців ветеринарної медицини в процесі їх навчання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *правова культура, формування правової культури, правосвідомість.*

Вступ. Відповідальність громадянина тісно пов'язана з його правовою свідомістю і правовою культурою. Саме правова свідомість і правова культура громадянина є фундаментом правової держави України. Громадянин України є єдиним чинником, який здатний утворювати правопорядок, приводячи в дію Конституцію і Закони України. Тому правова свідомість та правова культура громадян потребує постійного формування, розвитку та вдосконалення. Виховання правової свідомості і культури має стати постійною та системною діяльністю всіх учасників педагогічно-виховного процесу освітніх закладів держави.

Постановка проблеми. Аграрна галузь відіграє важливу роль у розвитку економіки України, підвищенні якості життя населення країни, в забезпеченні якісною екологічно чистою продукцією, в збереженні довкілля та раціонального використання природних ресурсів. У всьому світі сільське господарство розглядається як один із основоположних факторів економічного і соціального розвитку. Якщо врахувати зайнятість у галузях, пов'язаних із сільським господарством, то питома вага сукупної зайнятості становить майже 40% від усього економічно активного населення України [1]. Зважаючи на дану ситуацію, забезпечення аграрної галузі фахівцями та їх правова підготовленість до професійної діяльності є однією з актуальних проблем сьогодення.

Сьогодні перед Львівським національним університетом ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, стоїть нелегке завдання підготувати висококваліфікованих та готових вирішувати реальні завдання фахівців ветеринарної медицини. Не останню роль в цьому має відігравати і рівень правової культури майбутніх лікарів ветеринарної медицини.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми професійної підготовки лікарів ветеринарної медицини висвітлювали у своїх працях В. Лакатош, П. Лузан, С. К. Рудик, М. Стегній, М. Цвіліховський, В. Яблонський, а проблеми сутності правового виховання громадян, форм і методів його здійснення знайшли

широке відображення в роботах С.Алексеев, І. Воронова, М. Панов, Є. Майнулов, М. Требін та ін.

Виклад основного матеріалу. Правова культура особистості дає можливість визначити місце та роль норм права в житті суб'єкта суспільних відносин та місце і способи їх практичної реалізації в соціумі. Складовими правової культури особистості виступають: правова свідомість, правова поведінка і правова активність суб'єкта соціуму.

Розуміння правової культури серед науковців є різним, зокрема:

- основа відтворення в суспільстві правового досвіду, розвитку інтелектуального та духовного потенціалу народу [2, с. 5];

- цілісно-нормативну систему, орієнтовану на ідеали гуманізму і демократії, яка схвалюється більшістю населення в суспільстві або основними соціальними групами [2, с. 5];

- невід'ємна частина загальної культури в цілому, що виражає певний рівень розвитку правосвідомості і стану законності, які характеризують ступінь правоздатності і дієздатності фахівця права [3, с. 26].

Основні вимоги до професійної підготовки лікаря ветеринарної медицини визначені в Законі України «Про ветеринарну медицину» та галузевих стандартах затверджених Департаментом вищої освіти Міністерства освіти і науки молоді та спорту України та Департаментом науково освітнього забезпечення АПВ та розвитку сільських територій Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про ветеринарну медицину» основними завданнями держави в галузі ветеринарної медицини є: зменшення або усунення ризиків виникнення зоонозів та захворювання населення; охорона території України від проникнення хвороб тварин з території інших держав або карантинних зон; захист тварин та населення від збудників та хвороб тварин шляхом здійснення профілактичних, діагностичних та лікувальних заходів; здійснення заходів унеможливлення перенесення хвороб тварин через товари, засоби догляду за тваринами і супутні об'єкти; встановлення ефективних та дієвих засобів виявлення, локалізації, контролю і за можливості - ліквідації ендемічних хвороб тварин та ліквідації екзотичних хвороб тварин, занесених на територію України; забезпечення надійних та ефективних заходів ліквідації спалахів хвороб тварин з метою зменшення втрат тварин, а в разі зоонозів - зменшення ризику для людей; моніторинг кормів та води для забезпечення їх придатності для вживання та неможливості перенесення хвороб тварин; забезпечення правильного, належного, ефективного та безпечного застосування ветеринарних препаратів; захист навколишнього природного середовища від негативних наслідків, що пов'язані з вирощуванням та обігом тварин; захист благополуччя тварин шляхом забезпечення гуманного ставлення до них протягом усього їхнього життя; здійснення передзабійного клінічного огляду тварин та проведення ветеринарно-санітарної експертизи продуктів тваринного походження, у тому числі тварин, забитих на полюванні, включаючи бактеріологічні, радіологічні, паразитологічні та токсикологічні лабораторні дослідження; здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду в процесі виробництва і обігу продуктів тваринного, а на

агропродовольчих ринках - і рослинного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів, кормів, штамів мікроорганізмів, репродуктивного і патологічного матеріалу та здійснення державного ветеринарно-санітарного нагляду під час обігу засобів ветеринарної медицини та засобів догляду за тваринами; і виконання загальнодержавної програми здійснення моніторингу залишкових кількостей ветеринарних препаратів та інших забруднюючих речовин у тваринах, продуктах тваринного походження і кормах; здійснення стандартного прикордонного ветеринарно-санітарного контролю та/або розширеного ветеринарно-санітарного контролю за об'єктами державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду; контроль за переміщенням об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду в межах України; сприяння впровадженню системи ідентифікації тварин; сприяння постійному навчанню та підвищенню кваліфікації спеціалістів ветеринарної медицини; сприяння впровадженню у практику та широкому застосуванню досягнень наукової і практичної ветеринарної медицини; розроблення, впровадження та застосування ветеринарно-санітарних заходів.

Виконання цих завдань покладається на лікарів ветеринарної медицини, які працюють у сільському господарстві, ветеринарних лікарнях і ветлабораторіях, різноманітних ветеринарно-санітарних інспекціях та організаціях з ветеринарного контролю та нагляду за санітарією і гігієною продукції тваринництва, ветеринарній фармації, управлінських структурах, зоопарках, дельфінаріях, віваріях тощо. Крім того, лікарі ветеринарної медицини можуть працювати в Державній прикордонній службі України, службах МНС і МВС України (наприклад, ветеринарна міліція та регіональна митна служба ветеринарної медицини), а також в інших силових структурах, де використовуються спеціально треновані собаки і зрідка у віддалених районах – коні.[5, с. 36].

Висновки. Під правовою культурою фахівця ветеринарної медицини слід вважати сукупність правової свідомості сформованої при отриманні відповідної фахової ветеринарної освіти, правової поведінки в межах визначених чинним ветеринарним законодавством та відповідна правореалізаційна діяльність в межах наданих повноважень в залежності від специфіки відповідної посади на яку студент в майбутньому збирається працевлаштуватись. Слід зазначити, що дана категорія є складовою більш широкого поняття «правова культура суб'єкта соціуму», яка формується під впливом багатьох чинників, що дає можливість охарактеризувати стан її формування як окремих груп, у нашому випадку фахівців ветеринарної медицини, так і громадян відповідної держави загалом.

З метою покращення рівня правової культури студентів – майбутніх лікарів ветеринарної медицини, пропонується проведення наступних заходів:

- введення вивчення навчальної дисципліни - «Законодавство в галузі» на останньому курсі підготовки фахівців за ОКР «Бакалавр»;
- організація та проведення тематичних зустрічей, круглих столів, присвячених правовим аспектам виконання спеціалістами в галузі ветеринарної медицини завдань та реалізації наданих повноважень;

- вивчення практичного досвіду правореалізаційної діяльності передових спеціалістів ветеринарної галузі;
- запровадження спецкурсів «Процедурні питання ветеринарної діяльності» та «Юридична відповідальність у ветеринарній медицині» та ін.

Література

1. Національна стратегія розвитку «Україна-2015» : національна стратегія розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.semynozhenko.net/content/files/Ukraine-2015%20big.pdf>.
2. Панов М.І. Політична і правова культура як фундаментальні чинники державотворення в Україні / М.І. Панов // Політична культура суспільства: джерела, впливи, стереотипи: Збірник статей і тез за матеріалами Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – ХХ Харківські політологічні читання. – Х.: НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПр.Н України. – 2008. – С.3-6.
3. Требін М.П. Правова культура громадян в Українському суспільстві / М.П.Требін // Наукові записки Харківського університету Повітряних Сил. Соціальна філософія, психологія. – Х.: ХУПС, 2007. – Вип. 1(27). – С.3-9.
4. Мануйлов Є.М. Формування правової культури у майбутніх фахівців права / Є.М. Мануйлов // Наукові записки Харківського університету Повітряних Сил. Серія: Соціальна філософія, психологія. – 2009. – Вип. 2 (33). – С. 25-31.
5. Канівець О. М. Проблеми професійної підготовки лікарів ветеринарної медицини у вищих навчальних закладах України / О.М. Канівець // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні та психологічні науки. – 2011. – №58. – С. 36-39.

Summary

Bratochenko O.V., Tatsyshyn I.B.

PROBLEMS FORMING STUDENTS (FUTURE DOCTORS OF VETERINARY MEDICINE) LEGAL CULTURE EXPERT

The paper describes the main approaches to the concept of legal culture in general and the concept of legal culture professionals - doctors of veterinary medicine in particular. The basic approaches to the formation of legal culture in the future specialists of veterinary medicine in the process of learning in higher education mechanism.

Key words: *legal culture, legal culture formation of justice.*

УДК 330.341

Логуш О.І., Гладун С.О. © (E-mail: logoi@lp.edu.ua)
Національний університет «Львівська політехніка», Львів

РІВЕНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ – ОСНОВА РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА

В роботі розглянуті проблеми підготовки та працевлаштування випускників ВНЗ в умовах ринку. Показано, що одною з найосновніших проблем є необхідність зміни психології студентів, а також упереджені дії в напрямку пошуку роботи та адаптації на виробництві.

Ключові слова: працевлаштування, ринок праці.

Вступ. Питання розвитку економіки України, в тому числі і АПК, вимагають інноваційних підходів, оскільки перехід на ринкові методи господарювання в корені змінив виробничі відносини, можливості планування виробництва, способи реалізації продукції, вимоги до рівня підготовки і методи працевлаштування випускників закладів освіти [1]. Ринок вимагає змін перш за все у свідомості людей, більшої свободи помислів і дій, зростання відповідальності у вчинках, бажаннях і шляхах їх реалізації. Це безпосередньо стосується закладів освіти, адже саме вони повинні розробити нові підходи до формування нової людини, здатної на поступ та неординарні дії.

Стан і перспективи. Рівень підготовки та працевлаштування випускників ВНЗ є наслідком розвитку економіки, виконання вимог, які ставлять споживачі робочої сили до кваліфікації співробітників, а також зацікавлення молоді в роботі над собою – рівень оплати праці та перспективи кар'єрного росту.

За час незалежності ми «успішно» пройшли шлях роздержавлення, знищення цілих галузей виробництва, свідомого зниження балансної вартості підприємств з метою їх подальшої приватизації, роздержавлення навіть таких підприємств та організації, успішна робота яких відноситься до безпеки держави.

Це, зокрема, стосується і АПК. Підтвердженням цього є зарослі бур'янами поля, залишки розграбованих колгоспних ферм, як пам'ятники нашій безгосподарності, «висока» якість доріг у сільській місцевості. Як зазначає А.Даниленко [2] «ситуація, що нині склалася в галузі, не дає змоги подолати негативні явища через відсутність у сільського населення мотивації до праці, трудову міграцію, занепад соціальної інфраструктури і, мабуть, чи не найголовніше, через брак кваліфікованих кадрів». Ми ще б добавили і відсутність не декларативної, а реальної державної програми розвитку села.

Сучасний стан сільського господарства викликає велике занепокоєння. Ми навчилися руйнувати до основ, але потрібно вміти і хотіти щось збудувати,

бо хто був нічим, нічим і залишиться, а на місці зруйнованого залишиться пустеля.

На нашу думку, замість колгоспів з напівфеодальним устроєм потрібно було б організувати спілки реальних колективних власників, які були б в змозі купити сучасну сільськогосподарську техніку, яким потрібні були б висококваліфіковані фахівці усіх напрямків, зокрема наймані, які були б в змозі витримати конкуренцію на ринку.

Занепокоєння викликають також проблеми з реалізацією продукції індивідуальних власників. Закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію у виробника в декілька раз, а інколи на порядок, нижчі від вартості того, що ми купляємо після її переробки. Дуже непросто реалізувати продукцію виробникам з віддалених від міст сіл. Все це привело до непростої демографічної ситуації на селі [3]. Крім того, маючи всі можливості для виробництва, ми створюємо робочі місця за кордоном купуючи сотнями тон продукцію тваринництва і навіть гречку! Це, безумовно, не стосується того, що в нас не росте.

Якість як рослинних так і тваринних продуктів харчування – це національна безпека. Від того, чим ми харчуємося великою мірою залежить здоров'я майбутніх поколінь. Однак в нас практично відсутні лабораторії для перевірки продукції на вміст ГМО, широко використовуються консерванти і смакові добавки, які є канцерогенами, концентрація стимуляторів росту часто перевищує всі допустимі норми навіть в дитячому харчуванні, що приводить до зниження імунітету, росту онкологічних та алергічних захворювань, тощо.

В напрямку контролю якості сільськогосподарської продукції у нас необмежене поле діяльності. Зокрема, необхідно організувати широку мережу **незалежних** лабораторій, у яких кожен громадянин України мав би можливість перевірити якість того, чим він харчується. При належному інформуванні населення вони безумовно будуть рентабельні. Обізнаність людей буде також хорошим стимулом для підвищення якості продукції, адже в цивілізованих державах вартість екологічно чистої продукції суттєво вища від вартості сурогатів.

Водночас такі підприємства вимагатимуть великої кількості кваліфікованих фахівців, яких зможуть підготувати ВЗО. Це стане ще одним напрямком роботи і для наукових працівників. Для вирішення цього питання необхідно також зменшити до розумного рівня число дозвільних документів і спростити сам механізм ліцензування. Розробку і подання пропозицій щодо цього питання повинні здійснити перш за все заклади освіти, які готують фахівців для АПК, адже це приведе до покращення рівня зайнятості їх випускників.

Україна повинна стати найбільшим виробником екологічно чистої сільськогосподарської продукції в світі. Для цього у нас є всі можливості. Така продукція безумовно буде конкурентноспроможною навіть при більших затратах на її виробництво.

Ми не повинні чекати розробки державної програми з цього напрямку. Починати можна і на регіональному рівні. Головне захотіти і крок за кроком добиватися мети. Адже це стосується кожного з нас.

Останніми роками в нас суттєво зросла питома вага сфери послуг. Збільшення її є з одного боку позитивним фактором, оскільки розвиток дрібного і середнього бізнесу піднімає якість життя значного числа людей. Водночас, ми ніби не помічаємо того, що нас намагаються зробити третьосортною країною – споживачем товарів чужих виробників. Ми мусимо усвідомити, що тільки розвиток вітчизняної промисловості та ефективна інтелектуальна праця інтелігенції допоможуть нашому поступу вперед. Швидкодія взаємозв'язків між зацікавленими сторонами і пошук найкращих виконавців відіграватимуть не останню роль.

Працевлаштування випускників. Розвиток економіки, якість підготовки та рівень працевлаштування випускників ВЗО – це взаємозв'язані фактори. Система державного замовлення та державного розподілу відійшла у минуле, що ставить завдання перед закладами освіти до інноваційної діяльності, розробки та впровадження нових форм та методів працевлаштування.

Не останню роль у розв'язанні проблеми працевлаштування повинні відігравати споживачі робочої сили – виробники товарів та послуг. Їх обов'язково необхідно залучати до розробки паспортів напрямків та спеціальностей, вимог до освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців. Саме споживачі робочої сили повинні сприяти адаптації студентів на виробництві, з усією серйозністю відноситись до проведення виробничої практики, адже саме тоді вони зможуть побачити в роботі своїх майбутніх співробітників, заохотити їх здобути саме ті знання і навички, які будуть потрібні як випускникам ВЗО так і роботодавцям у майбутньому. Без тісної співпраці закладів освіти і роботодавців відрив у змісті навчального процесу і подальшій роботі фахівця буде тільки зростати.

Задоволення вимог роботодавців дає можливість забезпечити багаторівневу систему підготовки: хороша базова підготовка на рівні бакалавра і гнучке корегування навчальних планів на рівні спеціаліста чи магістра адаптоване під конкретні завдання, які випускник повинен розв'язувати в майбутньому.

Одною з проблем у працевлаштуванні випускників є неузгодженість законодавчої та нормативної бази. Зокрема, положення нормативно-правової бази України з питань працевлаштування випускників, затвержені Постановою КМ України №992 від 22.08.1996 р. з розвитком ринкових методів господарювання, роздержавлення багатьох підприємств, яке проводиться урядом нашої держави, вимагають взаємного аналізу, уточнення і оновлення. Це, зокрема, стосується умов працевлаштування випускників ВЗО на підприємства недержавної форми власності, які також є платниками податків і повинні бути у рівних правах щодо можливості працевлаштування випускників ВЗО за скеруванням.

На нашу думку, пропозиції щодо змін у нормативних документах уряду повинні робити всі заклади освіти. Тільки тоді ця проблема буде розв'язана швидше.

Серйозною проблемою є також психологічна підготовка студента до працевлаштування в умовах ринку. Студенти повинні усвідомлювати, що питаннями визначення перспектив своєї кар'єри необхідно займатися ще на студентській лаві, що їх майбутнє в значній мірі залежить від них самих. Студент повинен вміти адекватного спів ставити рівень своєї підготовки з вимогами майбутньої роботи. Частково цьому сприяє хороше резюме. В цьому їм перш за все повинні допомогти підрозділи сприяння у працевлаштуванні.

Зараз мало добре вчитися, необхідно ще під час навчання здобути навички пошуку роботи, знати вимоги потенційних роботодавців до рівня підготовки та ділових якостей, орієнтуватися в питаннях, які задають співробітники підрозділів персоналу під час співбесід (вхідного контролю), бути психологічно стійкими до можливих каверзних питань, вміти переконати роботодавця в тому, що ти саме той, хто їм необхідний, що твій рівень підготовки, завзяття і працездатність сприятимуть їх успіхам в умовах жорсткої конкуренції.

Цьому студентів також потрібно вчити, а реальні навички вони можуть отримати при стажуванні на виробництві ще під час навчання не тільки при проходженні практики в строго обумовлені терміни.

Уникнути можливого безробіття молоді можна тільки шляхом розробки і втілення в життя упереджувачих заходів щодо їх працевлаштування які дозволять визначитися з першим робочим місцем і перспективами кар'єрного росту ще під час навчання.

Висновки. Ефективність підготовки та працевлаштування випускників ВЗО – це неперервний процес, який визначається станом економіки та сумісною роботою роботодавців, закладів освіти і студентів. Ця робота вимагає постійного моніторингу ранку праці та гнучкості у системі підготовки фахівців для задоволення вимог роботодавців.

Література

1. Логуш О.І. Проблеми, можливості і перспективи роботи підрозділів кар'єри університетів. // Матеріали 6-ї міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів», Донецьк – 2011 – с. 50 – 53.
2. Даниленко А.С. Ліквідація двоїстості: стан і перспективи розвитку вищої аграрної освіти в Україні. // Освіта України – 2012 – № 5. – с. 7.
3. Головань В. Соціально-економічні фактори формування та ефективного використання трудових ресурсів на підприємствах сільського господарства // Україна: аспекти праці. – 2006. – №8. – с.9-14.

УДК 349.2

Люблін В.Д., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правознавства[©]

Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

**ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ У
ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ У
ВІДПОВІДНОСТІ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ
НАСЕЛЕННЯ» ВІД 05.07.2012 Р. № 5067-VI**

У статті розглянуті та обґрунтовано необхідність вдосконалення управління процесом працевлаштування випускників вищих навчальних закладів з врахуванням запропонованих нововведень Законом України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012р. № 5067-VI. Визначено коло найактуальніших проблем та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: випускник вищого навчального закладу, працевлаштування.

Вступ. Випускники вищих навчальних закладів являється найбільш проблемною частиною працездатного населення на ринку праці, що зумовлено рядом причин, зокрема: невідповідність рівня та якості освіти вимогам роботодавців, низька заробітна плата, відсутність досвіду роботи, відсутність необхідних практичних базових навичок та ін. Дані проблеми працевлаштування випускників вищих навчальних закладів призводять до тіншової зайнятості, вчинення злочинів з метою збагачення, міжнародну міграцію та ін.

Постановка проблеми. Закон «Про зайнятість населення» від 05.07.2012р. № 5067-VI, ухвалений Верховною Радою України у серпні 2012 р., розроблений з метою сприяння ефективній зайнятості населення. Основна мета закону – створення ефективного механізму сприяння повній, продуктивній і вільно обраній зайнятості населення у процесі реалізації соціально-економічної політики держави, забезпечення конституційних прав і гарантій громадян на працю та соціальний захист від безробіття.

Новий закон який набуває чинності з 1 січня 2013 року, містить певні нововведення, але на мою думку, поряд з тим існують і певні недоліки, що утруднить майбутню його реалізацію.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми зайнятості випускників вищих навчальних закладів частково досліджують у своїх працях Н.Б. Болотіна, В.Я. Буряк, В.С. Венедіктов, В.В. Лазор, О.Є. Сосін та ін.

Виклад основного матеріалу. Освіта та професійна підготовка випускників вищих навчальних закладів при заміщенні вакантних посад є

[©] Люблін В.Д., 2012

визначальними чинниками у конкурсному відборі при працевлаштуванні. Нажаль, як показує практика, навіть ті студенти, що отримали вищу освіту за рахунок коштів державного бюджету мають значні проблеми при працевлаштуванні після закінчення вузу, оскільки, передумовою отримання диплому є надання до вищих навчальних закладів довідки про працевлаштування. У листі Міністерства освіти і науки України (на даний час - Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України) №1/9-275 від 20.04.10 року «Керівникам вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації державної форми власності» зазначено, що протягом останніх років надходять численні звернення випускників вищих навчальних закладів, їх батьків та органів студентського самоврядування щодо примусового зобов'язання випускників, які навчалися за кошти державного бюджету, надавати до вищих навчальних закладів довідки про працевлаштування. Основним методом тиску на випускників з боку адміністрацій вищих навчальних закладів є затримка видачі їм дипломів. У результаті, випускники надають недостовірні дані про власне працевлаштування, а вищі навчальні заклади цю інформацію надають міністерствам та експертним комісіям Державної акредитаційної комісії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (ДАК) під час ліцензування та акредитації освітньої діяльності.

Міністерство запропонувало з метою поліпшення роботи з працевлаштування випускників вищих навчальних закладів та враховуючи існуючу практику ефективної роботи багатьох вищих навчальних закладів України, а саме керівникам вищих навчальних закладів створити відповідні структурні підрозділи: відділи з працевлаштування, відділи і центри кар'єрного росту, центри моніторингу працевлаштування тощо.

Закон «Про зайнятість населення» від 05.07.2012р. № 5067-VI, який вступає в дію з 1 січня 2013р. вводить певні правові механізми в тому числі і щодо випускників ВНЗ, зокрема:

- роботодавець, який буде працевлаштовувати на новостворені робочі місця молодь на перше робоче місце, осіб віком від 50 років та інших з числа неконкурентоспроможних громадян на ринку праці строком не менше ніж на два роки компенсуватимуться витрати пов'язані із сплатою єдиного соціального внеску без обмеження у розмірі заробітної плати протягом першого року;
- роботодавець, який виконуватиме роботи (реалізує інфраструктурні проекти) за кошти державного та місцевих бюджетів залучатиме до таких робіт безробітних, а ефективність реалізації інфраструктурних проектів визначатиметься через показник щодо створення нових робочих місць;
- роботодавець, який протягом року забезпечував створення робочих місць та забезпечував виплату заробітної плати у розмірі не нижче 3 мінімальних заробітних плат в наступному році має право на зменшення розміру єдиного соціального внеску;
- стимулювання місцевої влади до покращення інвестиційного клімату в регіоні, створення нових робочих місць шляхом внесення зміни до Бюджетного кодексу України в частині збільшення нормативу відрахувань від податку на

доходи фізичних осіб, що зараховується до доходів бюджетів сел, селищ, міст районного значення з 25% до 100 %;

- для стимулювання самозайнятості населення, їх підприємницької ініціативи Державна служба зайнятості безоплатно забезпечуватиме організацію консультацій з питань організації та провадження підприємницької діяльності;

- суб'єкт малого підприємництва, який створює нові робочі місця та працевлаштовує на них безробітних строком не менше ніж на два роки, протягом першого року отримує щомісячну компенсацію у розмірі мінімального страхового внеску;

- для студентів денної форми навчання Вищих навчальних закладів та професійно-технічних училищ буде запроваджено стажування з відкриттям трудової книжки;

- молодому працівнику, який погодився працювати у сільській місцевості і уклав трудовий договір на строк не менш як три роки з підприємствами, установами та організаціями, що розташовані у таких населених пунктах, надається житло на строк його роботи та одноразова адресна допомога у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати за рахунок коштів Державного бюджету України у порядку та за переліком професій (спеціальностей), затверджених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо молодий працівник пропрацює в такому населеному пункті не менше десяти років, житло передається йому у власність;

- особи, віком від 45 років (страховий стаж більше 15 років) матимуть право на одноразове отримання «ваучера» на професійне навчання;

- професійне навчання безробітних буде здійснюватися на замовлення роботодавця під конкретне робоче місце або для самозайнятості особи;

- запровадження навчання безробітних інтегрованим робітничим професіям;

- запровадження механізму підтвердження професійної кваліфікації, здобутої шляхом неформального навчання.

Поряд з запропонованими нововведеннями слід зазначити про необхідність реального фінансування компенсаційних витрат, пільг з сплати єдиного соціального внеску, «стартових виплат», отримання «ваучера» на професійне навчання тощо. Оскільки практика фінансування соціальних та компенсаційних виплат з Державного бюджету України котрий завжди затверджується з дефіцитом є проблемною.

Висновки

Для поліпшення роботи та показників з працевлаштування випускників вищих навчальних закладів *пропоную*:

1. Створити відповідні структурні підрозділи у вищих навчальних закладах: відділи з працевлаштування, відділи і центри кар'єрного росту, центри моніторингу працевлаштування та ін.;

2. Укладати угоди з потенційними роботодавцями про працевлаштування випускників;

3. Проводити реальний моніторинг на постійній основі потреб ринку праці у відповідних фахівцях;

4. Залучати практикуючих фахівців до участі в навчальному процесі, як на стадії формування навчальних планів так і лекційному процесі.

З метою належної реалізації Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012р. № 5067-VI необхідно у Бюджетний кодекс України необхідно внести зміни шляхом визначення даної статті видатків, як захищену.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996р.// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.

2. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012р. № 5067-VI

3. Лист Міністерства освіти і науки України, молоді та спорту України №1/9-275 від 20.04.10 року «Керівникам вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації державної форми власності».

Summary

Lublin V.D.

LEGAL QUESTIONS OF REALIZATION OF RIGHT TO WORK FOR GRADUATING STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE IN ACCORDANCE WITH LAW OF UKRAINE «ON EMPLOYMENT OF POPULATION» 05.07.2012 № 5067-VI

In the articles considered and grounded necessity of perfection of process control of employment of graduating students of higher educational establishments taking into account the offered innovations by Law of Ukraine «On employment of population» 05.07.2012r. № 5067-VI.

Key words: *graduating student of higher educational establishment, employment.*

УДК 316.334.22

Мартинюк І. О., к. т. н., доцент, **Паска М. З.**, к.вет.н., доцент*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз основних проблем і тенденцій працевлаштування молоді на ринку праці України, розглянуто показники працевлаштування безробітної молоді, а також визначено ефективні напрями підвищення рівня працевлаштування серед молодого населення.

Ключові слова: *безробіття, зайнятість, молодь, освіта, працевлаштування, ринок праці, робоче місце.*

Молодь – це окрема частина ринку праці, вона розвивається не так як увесь ринок, але залежить від нього. Незважаючи на високий інтелектуальний потенціал та мобільність молодим людям не вистачає трудового та життєвого досвіду. Безробітна молодь – це особлива соціальна група, яка в певний час не має таких цінностей, як робота, пов'язаного з нею престижу, матеріального добробуту і загального визнання. Це впливає на загальну мотиваційну поведінку молодих людей, мотиви вибору та оволодіння професією або перенавчання. Значну частину безробітної молоді складають молоді люди – випускники професійно-технічних та вищих навчальних закладів, які отримали професію (спеціальність) і вперше виходять на ринок праці.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що молодь – це основа майбутнього трудового потенціалу країни. Молодь впливає на суспільні процеси, визначаючи майбутнє держави, використовуючи свою мобільність, гнучкість та інтелектуальний потенціал. Залучення молоді в суспільні процеси країни є одним з перспективних напрямів забезпечення повної зайнятості. Початок ХХІ століття ознаменований різким загостренням соціальних проблем молоді в різних країнах світу в тому числі і в Україні. Однією з найважливіших проблем стало молодіжне безробіття. Безробіття – важливий соціальний, психологічний і моральний феномен, який безпосередньо пов'язаний з політикою держави, а в умовах глобалізації – з політикою міжнародних організацій. Явище безробіття постійно турбує суспільство і вимагає глибокого вивчення причин, які його породжують, вимагає аналізу економічної науки і постійної уваги з боку урядових структур.

Нашим завданням є аналіз причин безробіття молоді на сучасному українському ринку праці, визначення наслідків молодіжного безробіття для суспільства, вивчення ролі освіти у забезпеченні високого рівня зайнятості молоді, вивчення напрямків і програм центрів зайнятості пов'язаних з працевлаштуванням молоді.

В умовах ринкової економіки коли право на працю реалізується не через соціальні гарантії, а через особисту ініціативу. Проблема зайнятості молоді стає особливо гострою. Майже половина безробітних у світі – молодь у віці від 15 до 24 років. Вона становить лише 4 – ту частину від загальної кількості населення працездатного віку, ймовірність безробіття для молодих людей втричі вище, ніж для дорослих [1, с.86]. Дана проблема актуальна і для України. Слід зауважити, що загальна чисельність безробітних у нашій країні у віці від 15 до 70 років за методологією МОП зросла з 1417,6 тис. чол. в 2007 р. до 1785,6 чол. в 2010 р., тобто з 6,4 до 8,1% від економічно активного населення. У той же час потреба в робочій силі на кінець року скоротилася з 169,7 тис. чол. в 2007 р. до 63,9 тис. чол. в 2010 р. Не дивлячись на таку негативну тенденцію, рівень зайнятості серед людей у віці 25 - 49 років в 2010 р. досяг 75% від загальної чисельності населення відповідної вікової групи, проте серед молодих людей від 15 до 24 років він склав усього 34, 5% [2]. Дані представлено на рис.1.

Рис. 1. Безробітне населення (з методології МОП)

Молодь за весь час незалежного розвитку нашої молоді держави була однією з найбільш уразливих верств населення на ринку праці. Їй завжди важче, ніж представникам дорослої робочої сили влаштуватися на роботу, а у випадках реорганізації та економічних складнощів на виробництві вона першою потрапляє під скорочення. Проте з настанням останньої економічної кризи ця проблема сягнула невиданих досі розмірів. Так, у 2010 році рівень безробіття серед молоді віком від 15 до 24 років розрахований за методологією МОП сягнув 12,3%, в той час як загальний рівень безробіття дорівнював лише 8,1%. Найбільш загрозливою є ситуація, що склалася в молодшій віковій групі, яка охоплює молодь у віці від 15 до 24 років. Рівень безробіття серед економічно активного населення цієї вікової групи складає 17,4%, в той час як у старших вікових групах молоді – від 25 до 29 років та від 30 до 39 років, цей показник складає лише 9,9% та 7,8% відповідно. [5,с.56]. Дані представлені на рис.2.

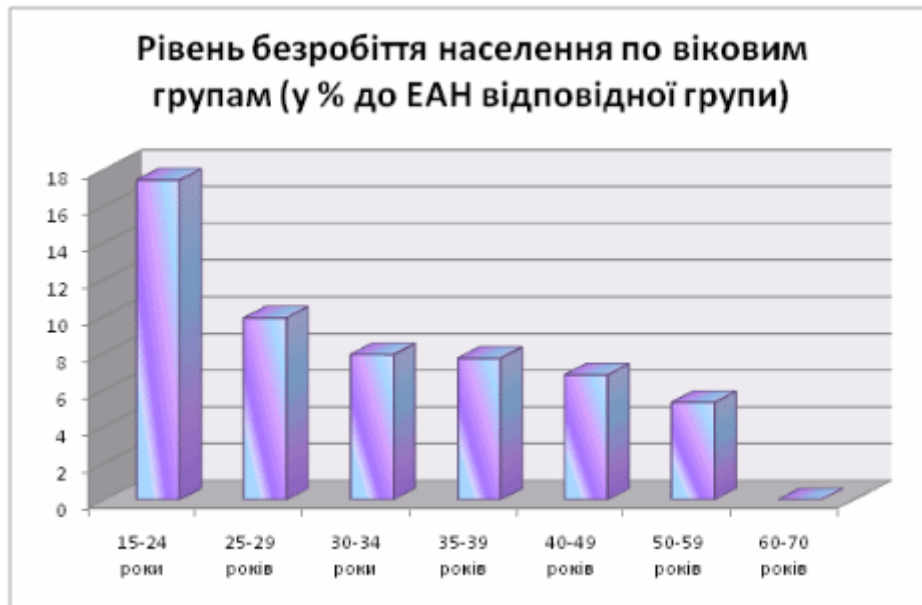

Рисунок 2 – Рівень безробіття за віковими групами за 2010 рік

Державне нормативне регулювання молодіжного сегменту ринку праці все ще залишається надто складним, не завжди відповідає реаліям сучасного життя, потребує внесення певних коректив та змін. Величезний нормативно-правовий масив молодіжної сфери не до кінця систематизований, потребує певного удосконалення та більш уважного ставлення до його формування. Так, поки що не розглянута значна кількість питань правового, економічного, організаційного, соціального характеру, які виникають при формуванні та функціонуванні механізму регіонального ринку праці.

Отже, законодавством недостатньо визначена відповідальність роботодавців за відмову в працевлаштуванні молодих громадян; відсутні нормативні документи про економічне стимулювання роботодавців, які створюють робочі місця для відповідних категорій молоді понад встановлену квоту. Потрібний досконалий механізм регулювання зайнятості різних категорій молоді, який враховував би фінансово-соціально-економічні можливості держави, регіону та підприємства.

Таким чином, держава гарантує молоді право на працю, але через відсутність достатнього практичного досвіду, соціально-правових та професійних знань, а часом моральної невідповідності до конкуренції на ринку праці, реалізувати своє право на працю молодим громадянам досить складно.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що масштаби втручання держави у систему ринку праці є значними. Особливий напрям політики зайнятості в зазначеній групі країн становлять заходи стосовно працевлаштування молоді, яка не має професійної підготовки. Держава

стимулює роботодавців до прийому на роботу зазначеної категорії шляхом надання їм спеціальних гарантій, субсидій, податкових пільг тощо [6].

Проаналізуємо проблеми випускників сільськогосподарських ВНЗ.

Упродовж історії сучасної незалежної України частка виробництва худоби і птиці в структурі валової продукції сільського господарства мала тенденцію до скорочення. В 1990 р. в Україні вона становила 32,0%, а потім, до середини 1990-х рр., знизилась. У 2006 р. на неї припадало вже тільки 21% всієї валової продукції українського сільського господарства (в порівнянних цінах 2005 р., млн грн).

В Україні переробкою худоби і птиці на м'ясо займається останнім часом близько 550 підприємств. При цьому спостерігається скорочення загальної кількості підприємств. Кількість м'ясокомбінатів, що виробляють понад 1000 т, залишається практично стабільною, як і їх частка в загальному обсязі виробництва даної продукції. Таким чином, зміні підлягає переважна кількість дрібних м'ясопереробних підприємств, що є характерною тенденцією в м'ясопереробних галузях колишніх соцкраїн, зокрема країн Східної Європи. У зв'язку з прогнозованим посиленням ветеринарного контролю і санітарних норм можна зробити висновок, що дана тенденція скорочення дрібних підприємств збережеться. Додаткову роль в скороченні кількості боєнь зіграла заборона імпорту Росією продукції українського тваринництва з 20 січня 2006 р.

Серед перешкод швидкому відновленню виробництва можна назвати слабку сировинну базу внаслідок рекордного скорочення поголів'я за минулі роки, нераціональність структури розподілення поголів'я за категоріями господарств, відсутність чіткого контролю над пересуванням м'ясної сировини усередині країни, поточну високу процентну ставку за кредитами на українському ринку за необхідності значного оновлення матеріально-технічної бази і впровадження сучасних технологій виробництва на підприємствах.

Очевидно, що при таких перспективах розвитку м'ясної промисловості випускникам ВНЗ, фах яких пов'язаний з переробкою тварин і птиці, особливо розраховувати на працевлаштування та кар'єрне зростання не прийдеться.

Висновки. Таким чином, можна запропонувати наступні заходи для зменшення рівня безробіття серед молоді віком від 15 до 24 років. Поліпшенню становища молодіжної зайнятості сприятимуть:

- 1) розробка і прийняття спеціального Закону про організаційні форми зайнятості, що передбачав би широке використання гнучких графіків робочого часу і закріплював умови дії тимчасових і сезонних контрактів.
- 2) створення окремої біржі праці (або спеціальних відділів) саме для працевлаштування молоді.
- 3) розробка проектів, орієнтованих на фінансування активних заходів сприяння зайнятості серед молоді.

4) встановлення доплат до окладів молодим працівникам (даний захід може виступити певним стимулом до пошуку роботи молодими людьми).

5) розробка та впровадження дієвого механізму фінансової та іншої підтримки підприємств, установ та організацій, які беруть участь у реалізації цієї програми з працевлаштування молоді.

З метою поліпшення організації практичної підготовки студентів та роботи зі сприяння працевлаштуванню випускників ВНЗ можна рекомендувати: створення веб-сайту, завдяки якому студенти та випускники ВНЗ матимуть можливість ознайомитися:

1) з вакансіями підприємств-роботодавців, про які подаватиметься інформація;

2) з інформацією, котра буде сприяти удосконаленню процесу працевлаштування студентів і випускників ВНЗ;

3) організація і проведення «Днів кар'єри»;

4) організація та проведення тренінгів і семінарів зі студентами за такими напрямками:

- визначення та удосконалення ділових якостей студентів, що сприятимуть успішній адаптації випускників на виробництві, їх самооцінка;
- ознайомлення зі стратегією та методами пошуку роботи;
- проведення співбесід студентів з роботодавцями, правила спілкування;
- оформлення резюме тощо.
- ознайомлення студентів з інформацією щодо практичної підготовки, роботи навчально-виробничих центрів, працевлаштування студентів і випускників через радімережу ВНЗ.

Можна зробити висновок, що наполегливість молоді, яка дійсно прагне працювати спільно з реалізацією ефективної молодіжної політики держави, спрямованої на одержання молодими людьми роботи з достатніми умовами праці призведуть до покращення ситуації з безробіттям молоді та підвищення рівня економічного розвитку держави в цілому. Ефективне вирішення проблеми працевлаштування молоді дасть поштовх до розвитку вітчизняної економіки, сприятиме становленню України як стабільної, розвиненої та квітучої держави.

Література

1. Синенко Н. Молодежная безработица в Украине и пути ее преодоления // Справочник кадровика. – 2007. – №3. – С. 86-89.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Балакірева О.М. Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді // Економіка і прогнозування. – 2006. – №4. – С. 76-91.
4. Красовська Н. Як зорієнтувати молодь на ринку праці // Праця і зарплата. – 2008. – №17. – С. 4.
5. Сенік І. В. Економічна активність населення України 2010. Стат. збірник. – Київ.: Державний комітет статистики України, 2010. – 104 с.

6. Волосатих О. Світовий досвід з питань політики зайнятості // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. – 2010. – №3. – С. 56-66.

Summary

Martynyuk I. O., c. techn. s., docent, Paska M. Z., c.vet. s.
*Lviv Nationals University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S. Z. Gzhytskyj*

PROBLEMS OF EMPLOYMENT OF YOUNG PEOPLE IN UKRAINE

There was analized the main problems and towards of employment of young people on the Ukraine market of work, was considered the index of employment of unemployed young people, was determined the effective directions of increasing equal of employment among the young population too.

УДК 316.334

Сингаєвський В.А., начальник відділу зв'язку з виробництвом,
Побігун А.М., кандидат технічних наук, доцент ©
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Ключові слова: *Працевлаштування, професія, вибір, студент, організація, координування.*

З кожним роком в Україні випускникам вищих навчальних закладів все складніше і складніше знайти собі гідну роботу. І як не дивно, одночасно відчувається дефіцит висококваліфікованих молодих спеціалістів з сучасним ринковим мисленням, які здатні вирішувати самостійно виробничі проблеми.

Загальна проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів різнобічна. Ми вважаємо, що її можливо поділити на три напрями:

1. Проблеми працевлаштування, пов'язані з державними гарантіями надання першого робочого місця випускникам вищих навчальних закладів.
2. Проблеми підготовки випускників вищих навчальних закладів відповідно до професійної орієнтації на ринку праці.
3. Проблеми особистого і професійного потенціалу випускників ВНЗ.

1. Проблеми працевлаштування, пов'язані з державними гарантіями надання першого робочого місця випускникам вищих навчальних закладів.

На жаль сьогодні державні органи влади, головні управління агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій, районні та міські адміністрації практично не переймаються проблемою працевлаштування випускників вищих аграрних закладів. І починається все з роботи саме головних управлінь агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій.

На сучасному етапі практично відсутній реальний моніторинг перспектив потреби підприємств сільськогосподарського напрямку в спеціалістах – випускниках вищих навчальних закладах. Ця проблема пов'язана з відсутністю реального впливу на приватні с/г підприємства в питаннях планування перспективи їх розвитку. В умовах затяжної економічної кризи в державі багато с/г підприємств планують як вижити, а не як розвиватися. Звідси і відсутність привабливих пропозицій умов праці для молодих фахівців.

Надаючи цільові направлення на навчання молоді до вищих аграрних навчальних закладів, на момент отримання дипломів та направлення на роботу

контроль з боку головних управлінь і відповідальність підприємств-замовників – відсутні. У кращому разі головні управління агропромислового розвитку обласних держадміністрацій просять навчальні заклади надати дані про направлення випускників на роботу, а будь-якої зацікавленості у прибутті їх за направленням у підприємства, які надавали цільові направлення – немає.

Ми чітко знаємо, що згідно з Законом України «Про вищу освіту» основним завданням вищого навчального закладу є здійснення освітньої діяльності, а не забезпечення гарантій випускнику працевлаштування за фахом. Але кожна перевірка ревізійного управління закінчується тим, що навчальний заклад звинувачується у нецільовому використанні бюджетних коштів, якщо встановлено, що випускник, який навчається за державним замовленням, не працевлаштувався на роботу після закінчення навчання закладу.

Держава, в особі головних управлінь, які направили на навчання випускника та підприємства замовники залишаються осторонь.

Це абсолютно не зрозуміла позиція держави. Спеціаліст замовляється, його навчання фінансується, а питання працевлаштування ігнорується, і конкретних винних посадових осіб немає.

Слід сказати, що держава в особі Верховної Ради України все ж таки починала опікуватись забезпеченням молоді, яка отримала вищу освіту першим робочим місцем, зацікавлюючи роботодавців дотаціями. Це передбачалось Законом України від 4.11.2004 р. за №2150-IV. Але з того часу дія Закону або зупинялась на поточний рік, або молоді фахівці, яких готують вищі навчальні аграрні заклади не потрапляли в перелік тих професій та спеціальностей, що визначались Кабінетом Міністрів для надання дотацій роботодавцю.

Іншим Законом України «Про сприяння соціального становлення та розвитку молоді в Україні» в ст. 7 передбачено, що держава забезпечує молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах.

А якщо потреба в молодих спеціалістах була визначена державним замовленням, в такому разі держава гарантує надання роботи за фахом на період не менше трьох років випускникам державних професійно-технічних та вищих навчальних закладів.

У ст. 4 вказаного Закону передбачено, що «Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади разом з іншими органами виконавчої влади розробляє, а Кабінет Міністрів України затверджує соціальні норми та нормативи щодо соціального становлення та розвитку молоді, додержання і виконання яких є обов'язковими для органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб, які використовують найману працю.»

Достатньо часто ми зустрічаємося з проблемою, коли на запити навчального закладу до підприємств і установ надходять відповіді, що вакансій

немає, а раніше укладений договір у частині надання випускнику першого робочого місця замовником виконуватись не буде.

Ст. 7 названого Закону чітко передбачає, що «квота робочих місць для працевлаштування молоді визначається місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в межах, встановлених Законом України «Про зайнятість населення». А у разі відмови в прийомі на роботу молодих громадян у межах встановленої квоти з підприємств та організацій стягується штраф у розмірі 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян за кожну таку відмову.

Якщо посадові особи органів виконавчої влади почнуть чітко виконувати цей Закон, це буде просто прорив у працевлаштуванні наших випускників.

У той же час законодавством не передбачено відповідальність за можливість невиконання посадовими особами виконавчих органів влади та органів місцевого самоврядування положень цього Закону.

А читаючи ст. 10 названого Закону, де передбачено забезпечення молоді, яка зайнята в сільському господарстві, житлом і господарськими будівлями за рахунок державного бюджету України – просто посміхаєшся і не знаєш як реагувати.

Протягом багатьох років залишається украй незадовільне державне фінансування вищої освіти в цілому, яке суперечить ст. 61 Закону України «Про вищу освіту», а значить не може бути інноваційного розвитку освіти. Навчальні аграрні заклади просто не можуть придбати для навчання студентів сучасну с/г техніку. Не виконуються вимоги ст. 64 вказаного Закону щодо співвідношенню кількості студентів, що навчаються за держзамовленням, на 10 тис. населення. Одночасно держава дозволяє зростання великої кількості приватних філій, які не мають достатнього наукового потенціалу, що, звичайно, негативно впливає на якість підготовки спеціалістів аграрного сектора економіки. Невиконання державою прийнятих законодавчих норм у сфері працевлаштування випускників вважаю головною проблемою прибуття випускників на перше робоче місце.

2. Проблеми підготовки випускників вищих навчальних закладів відповідно до професійної орієнтації на ринку праці.

Як уже зазначалося вище, згідно з діючими нормативно-правовими документами в сфері вищої освіти, перед вищим навчальним закладом основним завданням є здійснення освітньої діяльності.

Відповідно до розпорядження Кабінету міністрів України від 27.08.2010 р. №1726-р «Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» навчальні заклади повинні налагоджувати співпрацю з державною службою зайнятості, підприємствами, установами і ін., які є потенційними роботодавцями.

Вважаємо, що паралельно з цією роботою навчальний заклад може проводити дуже важливий захід, який допоможе випускникам працевлаштуватися самостійно. Маємо на увазі введення у кожному

навчальному закладі на останньому курсі навчання за ОКР «Спеціаліст» і «Магістр» програми навчальної дисципліни, яка підготує випускників до успішного самостійного пошуку роботи, не чекаючи допомоги держави.

Така дисципліна повинна включати всі види навчальних занять: лекції; практичні заняття; самостійна робота. Краще буде, якщо їх будуть вести співробітники державної служби зайнятості, представники великих агропідприємств. Практичні заняття повинні домінувати.

Під час таких занять ефективну роль можуть відігравати зустрічі з випускниками, які кілька років тому закінчили навчання, та вже пройшли всі негаразди в питаннях працевлаштування. Почуті з їх вуст слова про необхідність вивчення іноземних мов, різних комп'ютерних програм та вміння самовиразитися як фахівець перед роботодавцем буде сприйматись серйозніше, ніж про це сказав би викладач.

Проводячи моніторинг ринку праці та «допрацьовуючи» недоліки державних гарантій по працевлаштуванню випускників, ВНЗ може застосовувати випереджальну підготовку фахівців з урахуванням прогнозованих тенденцій на ринку праці.

Навчальна дисципліна з технології працевлаштування повинна передбачати отримання знань з психології ділового досягнення успіху (вміння само-презентації, діловий етикет, основи конфліктології, технології впевненої поведінки і ін.)

Сьогодні, в умовах недофінансування навчальних закладів не всі ВНЗ можуть собі дозволити введення такої дисципліни. А отже: держава робоче місце не надала, ВНЗ не навчив, як самостійно знайти роботу, і як результат – випускник безробітний.

3. Проблеми особистого і професійного потенціалу випускників ВНЗ.

Важливим критерієм успішного пошуку роботи, проходження співбесід та конкурсів на вакантну посаду є оцінка особистого та професійного потенціалу випускника.

Відсутність практичного досвіду вирішення виробничих та управлінських задач різко знижує шанси нашого випускника при наймі на роботу.

Але ж багато керівників бажають брати на роботу молодих випускників ВНЗ, розраховуючи та бажаючи використовувати молоду енергію, динамічність та новий погляд на існуючі проблеми. Молодих спеціалістів керівнику набагато легше інтегрувати в організаційну культуру підприємства.

Отже, випускнику потрібно знати, що кожний керівник, коли бере його на роботу, хвилюється, чи вистачить йому відповідальності, чи може молодий спеціаліст працювати на кінцевий результат, проявляти самостійність. Роботодавці хочуть бачити у молодих фахівцях активну життєву позицію та бути впевненими, що вони врешті-решт вестимуть здоровий образ життя. Адже факт наявності диплома спеціаліста сьогодні, це просто загальнокультурна вхідна умова до будь-якого підприємства.

Найбільш поширеними помилками, які допускають випускники, коли влаштовуються на роботу є:

- завищені вимоги відносно зарплати;
- невпевненість у власних силах;
- занижена або завищена самооцінка своїх можливостей і здібностей;
- відсутність знань основ самопрезентації.

До складників успішного працевлаштування випускників слід віднести:

- теоретичні знання;
- практична підготовка;
- знання іноземних мов;
- вміння використовувати новітні технології під час пошуку роботи;
- вміння написання резюме, есе та супровідного листа;
- знання процедури тестування та особливості поведінки під час співбесіди;
- розвиток особистих якостей.

Таким чином, для успішного вирішення проблеми працевлаштування випускника вищих навчальних закладів необхідний комплексний підхід та одночасні зусилля держави, навчального закладу та самого випускника.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» за № 2984-III від 17.01.2002 р.
2. Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу освіту, першим робочим місцем шляхом надання дотації роботодавцю» за № 2150-IV від 04.11.2004 р.
3. Закон України «Про сприяння соціального становлення та розвитку молоді в Україні» за № 2998-XII від 05.02.1993 р.
4. Розпорядження Кабінету міністрів України від 27.08.2010 р. № 1726р «Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів»

Summary

Pobihun A.M., Synhayevskyy V.A.

Taurian State Agrotechnical University

PROBLEMS AND PROSPECTS OF EMPLOYMENT AT THE HIGHER AGRICULTURAL EDUCATION INSTITUTIONS AT THE PRESENT STAGE OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

There was described problems and prospects of employment at the higher agricultural education institutions at the present stage of agricultural development in Ukraine

УДК 378

Смолінська О.Є., к.п.н., доцент,
Драч М.П., к.вет.н., доцент ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ ЦІЛЕЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ І ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО ВИПУСКНИКІВ

У статті розглянуто проблему цілепокладання в університетській освіті, у їх зв'язку із проекцією професійного майбутнього випускників.

Ключові слова: *цілепокладання, університетська освіта, культурно-освітній простір, професійна діяльність.*

Питання, пов'язані з визначенням цілей освіти, у зв'язку із економічною та інформаційною глобалізацією набули нового змісту. В Україні саме держава, через своєрідне делегування своїх повноважень, установлює єдині цілі освіти для всіх рівнів освітньої системи, структурними одиницями якої є також університети. У зв'язку зі змінами, що вже відбулися у вищій освіті, в тому числі через необхідність пристосування до життя в єдиному освітньому просторі Європи, університети є достатньо самостійними у виборі цільових установок своєї діяльності, їх конкретизації у власній місії, специфічному втіленні. Саме тому проблема цілепокладання в освіті поширюється не тільки на центральні органи управління всією системою, а й на її локальні осередки, які, власне, будучи носіями певних культурно-освітніх цінностей та діючи в єдиному просторі, надають меті життєвості, наближаючи план її реалізації до суспільних потреб.

Взаємодія університетської освіти з різномірним зовнішнім середовищем, у тому числі реалізація делегованої державою функції цілепокладання, визначає, по-перше, високий рівень декларованої відповідальності за результат, тобто якість випускника, по-друге, практичну відсутність бодай формальної відповідальності за його майбутнє професійне життя, результати професійної діяльності. Цілепокладання, що повинно об'єднувати цілеформування як суб'єктивно-ідеальний образ бажаного та цілереалізацію як втілення цього образу в об'єктивно-реальному результаті діяльності, через це втрачає цілісність, оскільки, з одного боку, мета формується централізовано-об'єктивно через законодавчі, нормативні акти щодо освіти, а втілюється організаційно-суб'єктивно у конкретних культурно-освітніх реаліях. Подолання такої суперечності можливе тільки на перерізі повноважень "система освіти-суб'єкт освіти (у контексті цієї публікації — університет)", "суб'єкт освіти (університет)-суб'єкти освіти (викладачі, студенти)", що методологічно співвідносяться як зміст і форма.

Мета написання статті — увиразнити формулювання цілей університетської освіти ветеринарних лікарів у контексті сучасних підходів до суб'єктно орієнтованого культурно-освітнього простору вищих навчальних закладів.

Проблема зниження рівня формалізації цільової спрямованості освіти, зокрема з ветеринарної медицини, пов'язана і з проблемою університетської автономії, і з традиційно високим академізмом української вищої освіти, і зі зміною культурно-освітньої парадигми, що, в підсумку, загострює кризові явища, пов'язані, в першу чергу, із самоідентичністю не тільки на особистісному, а й на організаційному рівні. Гуманістична культурно-освітня парадигма, що повільно і складно, проте невпинно відвойовує позиції у технократичній, залишає людині місце для реалізації її особистої свободи, прийняття рішень тощо. Виходячи з цього, нами сформульовані два напрями визначення цілей університетської освіти: 1) індивідуальний інтелектуальний розвиток майбутнього лікаря ветеринарної медицини, 2) його кар'єрні орієнтації. Ці вектори цілей смислово можуть як об'єднуватися, так і протиставлятися, проте не заперечують один одного. Процес вибору напряму цілепокладання — достатньо складний, оскільки наявна одночасна діяльність особистості та організації, взаємодії різнорівневих цінностей, життєвих пріоритетів, що відбуваються в культурно-освітньому просторі системи освіти в цілому та університету зокрема.

Розглянемо обидва формулювання. Першою, яка більш очевидно відповідає вищевказаним концептам культури, є мета забезпечення університетською освітою індивідуального інтелектуального розвитку, що, без сумніву, гарантує (у випадку реалізації) ряд переваг для майбутнього професійного життя випускника. Це і підсилення суспільних позицій як представника інтелігенції, що особливо важливо — сільської, і зміцнення “Я-концепції”, і здатність до самовиховання та подальшого саморозвитку, отже — наявність перспектив. Виходячи із необхідності особистісно орієнтованого (С. Бондаревська) професійного навчання та виховання, університетська освіта створює передумови для подальшого проектування суб'єкт-суб'єктних комунікацій, індивідуалізації навчально-виховного процесу, що позитивно впливатиме на якість праці випускників. З іншого боку — в сучасних умовах організації аудиторної системи реалізація особистісно орієнтованих підходів чи повністю їх [особистісно орієнтовані підходи] заперечує, зміщуючись у бік тьюторства, чи обмежує дієвість, переставляючи акценти зі знань, компетенцій на стосунки, комунікації. Сучасний лікар ветеринарної медицини повинен бути носієм низки потенціалів, що складно піддаються зчисленню, кількісній діагностиці [3]:

- 1) потенціал взаємодії вродженої та набутої схильності до лікарської діяльності;
- 2) потенціал особистого ставлення до професійної діяльності (наближає цілі індивідуального розвитку та кар'єрні орієнтації в точці якісних характеристик культурно-освітнього простору конкретного університету,

існуючих та діючих культурних явищ, організаційної/корпоративної, мотиваційної культури. Професійна лікарська діяльність викладачів в університетських клініках формує визначене смислове, емоційне наповнення майбутньої професійної лікарської діяльності випускників, їх емоційно-оцінне ставлення до професії. Крім того, достатньо впливовими також є смисли, що “живуть” в інформаційному просторі, створюваному ЗМІ);

3) потенціал можливості виконання своєї роботи на тому рівні уявлень, що визначається професійною підготовкою та індивідуальним розумінням сутності професійної діяльності лікаря ветеринарної медицини (можливості задіяння цього потенціалу прямо пов'язані з рівнем розвитку університетської науки, залученістю майбутніх ветеринарних лікарів до наукової діяльності, проведенням реально необхідного, а не формального наукового пошуку в конкретному ВНЗ);

4) потенціал професіоналізму, тобто ступінь інтегрованості системи набутих знань, умінь та навичок зі способами професіонального мислення, прийняття рішень (кар'єрні орієнтації, порівняно з інтелектуальним розвитком, відкривають ширші можливості для формування цього потенціалу).

Рух у напрямі досягнення цілей індивідуального інтелектуального розвитку випускників, таким чином, є процесом культуровідповідним, оскільки “культура робить з наукою те ж, що раніше робила професія: вона відбирає з науки все життєво найнеобхідніше для того, щоб тлумачити наше існування [2, 96]”.

Щодо другого напрямку цілепокладання в університетській освіті — кар'єрних орієнтацій — то, хоча дослідники і пояснюють їх зміст як проміжну змінну між особистістю та організацією [5, 87-89], тим не менше, вона визначає шляхи соціально спрямованого саморозвитку та особистісного зростання, включаючи одночасно їх напрями та способи здійснення, тобто “інструменти”, формується протягом років [4]. Отже, в університетській освіті складно врахувати ще не усталені кар'єрні орієнтації, хоча, на підставі розуміння організаційної структури закладів ветеринарної медицини, проєктивних поведінкових моделей, з урахуванням “кар'єрних якорів”, сформульованих Е. Шейном [7], які ще належить адаптувати до лікарських професій, можливе культивування відповідної мотивації. Кар'єрні орієнтації в процесі університетської освіти можуть проявлятися спочатку як загальні професійні орієнтації (бажання в майбутньому завоювати повагу колег, досягти визнання власної професійної компетентності), потім — як загальні організаційні орієнтації (прагнення до просування службовою драбиною) [6]. Перешкоджати виникненню кар'єрних орієнтацій ще під час навчання можуть внутрішні та зовнішні фактори, серед яких, у контексті цієї публікації, досить неоднозначним є вплив сутності університету, його культурно-освітній простір, що розширюють підготовку фахівця, реалізуючи принцип культуровідповідності, та, одночасно, “розмиваючи” власне професійні критерії підготовленості. Це може призводити до того, що молодь, не бачачи конкретних організаційних та економічних перспектив, відмовляється від

професійної діяльності, ще не приступивши до неї практично. Таким чином втрачається потенціал молодих, освічених людей, здатних, реалізуючи свої індивідуальні інтелектуальні можливості та втілюючи кар'єрні орієнтації, здійснити серйозний культурно-освітній прорив.

Підводячи підсумки, зауважимо, що обидва цільові напрями університетської освіти повинні втілюватися в сучасному навчально-виховному процесі, питання про можливість їх об'єднання чи протиставлення покликане, скоріше, загострити увагу на різних аспектах університетського життя, тісно пов'язаного як з існуючою патріархальною академічною традицією, так і з сучасними суспільними, економічними тенденціями.

Література

1. Глузман О.В. Методологічні засади дослідження університетської педагогічної освіти / Олександр Володимирович Глузман // Психологія і суспільство. — 2008. — № 2. — С. 8 — 44.
2. Ортега-і-Гассет Х. Місія Університету // Ідея Університету: антологія / Упоряд.: М.Зубицька, Н.Бабалик, З.Рибчинська; відп. ред. М.Зубицької. — Львів : Літопис, 2002. — С. 67 — 107.
3. Павлюк М.М. Особливості професійного становлення педагога в умовах суспільних змін [Електронний ресурс] / М.М.Павлюк. — Режим доступу : http://novyn.kpi.ua/2008-1/08_Pavluk.pdf
4. Провоторова Н.В. Психологічний аналіз кар'єрних орієнтацій держслужбовців [Електронний ресурс] / Н.В.Провоторова. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psychol/2009_29/15.html
5. Шейн Э. Организационная культура и лидерство: Построение. Эволюция. Совершенствование / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2002. — 336 с.
6. Gouldner A. W. The Coming Crisis in Western Sociology. — N. — Y. : Heinemann Educational Publishers , 1971. — 528 p.
7. Shein E.H. Career Anchors: Discovering your real values. — San Diego, Calif.: University Associates, 1990. — 67 p.

Summary

O.Ye. Smolinska, M.P. Drach

The article deals with purposefulness of university education, directed on the quality of future professional life of graduating students.

Key words: *purposefulness, university education, cultural and educational space, professional activity.*

УДК 316.334.22

Хміляр Д.Д., директор ПО та ПК АПК, професор, к.в.н.,
Драчук А.О., методист-консультат підрозділу сприяння працевлаштування
студентів і випускників університету

Чепига М.П., методист вищої категорії, професор,
Верес Є.М., доцент ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С. З. Гжицького*

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ В СЬОГОДЕННІ

Описано проблеми працевлаштування у зв'язку з скороченням сільськогосподарського виробництва та вимог роботодавців до професійної майстерності випускників. Обговорюється роль другої освіти для покращення працевлаштування у конкретному середовищі.

Ключові слова: працевлаштування, студент, випускник, професія, друга освіта, організація, координування.

Масштабність завдань у царині розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства об'єктивно потребує омолодження фахової еліти, вироблення та застосування нових високих стандартів для випускників ВНЗ.

Відомо, що за своїми природними, виробничими та людськими ресурсами Україна є потенційно багатою країною. Проте переважна більшість її громадян є на межі бідності.

Багато, хто задається питанням: у чому причина такого парадоксу?

Причина зрозуміла: недосконала внутрішньо-суспільна організація. А фахівців і організаторів випускають вищі навчальні заклади. Отже, вчимо та виховуємо не так, як в інших передових країнах і не тих молодих людей вчимо. Поряд з цим, із скороченням виробництва запити суспільства на висококласних фахівців весь час зменшуються. На працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, звичайно, впливає і фінансово-економічна криза.

На сьогодні у роботодавців сформувався вимоги до випускників вишів. Це, перш за все, наявність досвіду роботи, знання іноземних мов, володіння комп'ютером тощо.

Криза має серйозний вплив на ринок праці, як в національному, так і в світовому масштабах. Не слід також замовчувати і українську складову кризи, що обумовлює дещо специфічне її національне забарвлення. Це проявляється в наступному:

- зупинено розширення бізнесу;

- зменшення пропозиції на ринку праці зумовлює поглиблення тенденцій відриву сфери практичної діяльності випускників вишів від профілю їх навчання;
- деякі спеціальності вищої освіти можуть швидко втратити привабливість через практичну неможливість працевлаштування за фахом і брак психологічної готовності до гнучких технологій пошуку роботи;
- відсутність єдиної державної бази даних про наявність вакантних місць (в т.ч. і новостворених) у регіонах, областях, районах, що негативно впливає на процес пошуку вакантних місць і налагодження зв'язків із замовниками.

Тенденції працевлаштування залежать від ряду факторів:

- застаріння лабораторної бази вищих біологічних і технічних навчальних закладів погіршують позиції їх випускників порівняно з колегами із закордонних університетів у боротьбі за відповідні посади на найбільш складних виробництвах;
- низький рівень шкільної освіти в Україні врешті відіб'ється на фаховій підготовці фахівців вишів, що погіршить їх можливості працевлаштування за кордоном;
- поступове наближення структури аграрного сектору, до такого в розвинутих країнах обмежить, можливості працевлаштування випускників. Це призведе до скорочення чисельності спеціалістів аграрного профілю;
- швидке старіння технологічних знань та навиків в умовах оновлення виробництва, що вимагатиме систематичного навчання і вилучення з найбільш перспективних галузей негативних до цього працівників, а значить: кращі шанси для молоді;
- можна очікувати на рух України в руслі загальносвітових тенденцій розвитку фірм, професійних послуг, незалежної професійної діяльності, самозайнятості, дрібного підприємництва та економічної самодіяльності молоді взагалі, що створює позитивні перспективи для випускників посткризового періоду;
- чисельність випускників вищих навчальних закладів має тенденцію до скорочення, що буде поступово підвищувати напруженість на ринку праці;
- посилиться боротьба роботодавців за справді талановиту молодь, що цілком може набирати форм поглибленої співпраці між навчальними закладами та індустрією, а це сприятиме підвищенню рівня освіти випускників і збільшенню їх конкурентоспроможності на ринку праці загалом.

Для організації працевлаштування випускників університету розроблено і впроваджено заходи на рівні ректорату, деканатів та випускових кафедр: ярмарки професій, навчально-виробничі семінари за участі роботодавців, майстер класи. Це дає позитивні результати в кризовий час.

З метою сприяння студентам та випускникам університету у працевлаштуванні, підтримці партнерських відносин з роботодавцями регіону в університеті у складі навчально-методичного відділу створено відділ сприяння працевлаштуванню студентів і випускників, який працює за такими напрямками:

- сприяння у працевлаштуванні випускників;
- проведення тренінгів з техніки пошуку роботи і написання резюме;
- надання консультацій студентам і випускникам з питань просування професійною кар'єрою;
- визначення способів і можливостей працевлаштування випускників;
- допомога у виборі напрямку розвитку кар'єри;
- моніторинг випускників за закріпленням за першим робочим місцем.

Проблемою сьогодення є співпраця і збереження діючих робочих місць. На це і має бути направлена діяльність уряду. Зокрема, розширити діяльність вищих навчальних закладів, які надають другу фахову освіту за відповідну оплату.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, як єдиний у Західному регіоні, проводить підвищення кваліфікації фахівців в галузі тваринництва (3500 спеціалістів за останні п'ять років), а також надає можливість одержати другу вищу освіту студентам університету і випускникам інших навчальних закладів із спеціальності „Маркетинг” за напрямком „Економіка і підприємництво”, освітньо-кваліфікаційного рівня „Спеціаліст”. За п'ять останніх років другу вищу освіту здобули 95 студентів старших курсів нашого університету. Це надає їм суттєву перевагу при працевлаштуванні, зокрема працевлаштовано із спеціальності „Маркетинг” – 32 особи.

Висновки. Апробовані нами методи управління працевлаштуванням на рівні ректорату, деканатів та випускових кафедр, організація і проведення заходів та здобування другої фахової освіти суттєво підвищує можливості випускників працевлаштуватися.

Література

1. Айзенк Г.Ю. Проверте свои способности. – Санкт-Петербург: Изд. «Союз», 1996. – 160 с.
2. Барко В.І., Шаповалов О.В., Панок В.Г. Психологічна діагностика здібностей особистості до навчання у вузі // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – №9. – С. 27-30.
3. Драч М.П., Галух Б.І., Чепига М.П. Можливість працевлаштування, як важливий психологічний чинник при виборі професії. – Науковий вісник ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького. – 2011. Том №3(49). – с.119-123.
4. Драч М.П., Галух Б.І., Чепига М.П., Драчук А.О. Працевлаштування випускників університету. – ЛНУВМ та БТ ім. С.З. Гжицького «Світ університету». № 3-4 (215), 2011. с. 4-5.
5. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб: Питер., 2010. - 448 с.

6. Карпинська С.Я., Мітельман Р.Й., Синявський В.В. та ін. Основи професіографії: навчальний посібник. – К. МАУП, 1997. – 148 с.

7. Мяс Р. Искусство профессионального консультирования. – М.; Независимая фирма «Класс», 1994. – 144 с.

8. Тугай А. Наша мета – випускати класних спеціалістів // Вища школа, 2005. – №3. – С. 22-35.

9. Чепига М.П., Федорович В.С., Драчук А.О. Крок до мети на шляху мудрості. // Методичний посібник з профорієнтації – Львів: Вид. ЛНУВМ та БТ ім. С.З. Гжицького, 2011. - 96 с.

Summary

D.D. Khmiljar, M.P. Chepyha,

Lviv national university of veterinary medicine and biotechnology named after

S. Gzhytskyj

EMPLOYMENT FOR GRADUATES IN THE PRESENT

There was described the problems of employment in the decline of agricultural production and the requirements of employers to professional skills of graduates. The role of the second education to improve employment in a particular environment.

УДК 371:331.5

Цісарик О.Й., д.с.-г. наук (tsisaryko@yahoo.com), доцент, **Драч М.П.**, к.вет. наук, доцент, **Варивода Ю.Ю.**, к.т. нук, доцент ©

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

МАЙБУТНЯ ПРОФЕСІЙНА КАР'ЄРА В ЦЕНТРІ УВАГИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ. ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ КАФЕДРИ ТЕХНОЛОГІЇ МОЛОКА ТА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті проаналізовано причини проблем із працевлаштуванням випускників та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: випускники, працевлаштування, харчова промисловість, молочна галузь.

Аналізуючи стан на ринку праці в Україні, можна прийти до висновку, що молодь є найчутливішою категорією населення щодо працевлаштування. Світова фінансова криза 2008-2009 рр. загострила проблему безробіття в Україні, однак найболючіше вона вдарила по молоді – зараз показник безробіття серед молодих людей утричі вищий, ніж середній у державі [1].

Незважаючи на певну стабілізацію економічної ситуації у країні, проблема працевлаштування молоді не виявляє тенденції до покращення, навпаки, вона погіршується. Якщо у 2008 р. рівень безробіття серед молоді становив 13,6%, то у 2009 році – 17,8%, а в 2011 – аж 19,4%. За перше півріччя 2012 р. кількість зареєстрованих непрацюючих молодих людей зросла на 11,4% до відповідного періоду минулого року [2].

Особливо гострою ця проблема є для випускників вищих навчальних закладів. Звертаючись до статистики, можна констатувати, що лише п'ята частина з них знаходить роботу за фахом або у сфері, близькій до нього. На думку експертів, проблема працевлаштування молоді полягає не стільки у відсутності робочих місць, як у нездатності держави, роботодавців та самих молодих спеціалістів знайти спільну мову. Роботодавці відмову мотивують відсутністю досвіду, якого не набути без працевлаштування. Таким чином, виникає ситуація «замкненого кола» [3].

Перешкодою є також завищені очікування випускників щодо першого місця роботи – посада, заробітна плата, коло обов'язків видаються невідповідними. Для декого – навпаки, занижена самооцінка і невпевненість у своїх силах стає причиною невдачі на ринку праці. Часто перешкодою стає й звуження кола можливих варіантів місця праці, чи їх географія, на що додатково нашаровуються соціально-побутові проблеми.

Невирішені проблеми працевлаштування молоді виливаються у серйозні соціально-економічні проблеми. Крім того, непрацевлаштований випускник університету – це марно витрачені кошти, ресурси університету і студента. Ці проблеми викликають великий інтерес серед учених, однак поки що цілісного і системного їх вивчення немає, як немає й комплексної програми державної підтримки працевлаштування випускників. За словами першого заступника директора Державного центру зайнятості Н. Зінкевич, з метою розширення можливостей стати висококласними спеціалістами та зробити успішну кар'єру плануються запровадити нові підходи до працевлаштування випускників на перше робоче місце, що знайде свої відображення у проекті нової редакції закону України «Про зайнятість населення». Зокрема, пропонується обов'язковість стажування, а також пільгового оподаткування підприємств, які працевлаштовують випускників навчальних закладів [2].

Однак поодинокими діями окремих учасників цього процесу проблему вирішити не вдасться. Для цього необхідна цілісна скоординована програма, у реалізації якої повинні брати участь як держава і роботодавці, так і освітні заклади і самі випускники. Відповідальність за її втілення однаковою мірою лежить на всіх учасниках. Врешті решт, необхідно усвідомити, що успішність державного розвитку, причому не тільки економічного, а й націєтворчого, прямо залежить від включення в активне професійне життя вчорашніх чи нинішніх студентів і від рівня їх підготовленості до вирішення конкретних фахових завдань та активної участі в житті країни.

Заклади освіти, як інтелектуальні центри, повинні усвідомити свою роль як модераторів цього складного процесу, працюючи у декількох напрямках – із органами влади, роботодавцями та студентами.

Робота із органами влади має на меті загострення уваги парламентарів на необхідності напрацювання й прийняття законів, які б не тільки зобов'язували роботодавців працевлаштовувати молодь, але й зробили б це економічно вигідним. Виконавча влада повинна контролювати реалізацію існуючих програм та розробляти механізми спрощення переходу молоді від навчання до трудової діяльності. Заклади освіти мають достатньо можливостей для такої роботи – через пресу, конференції, семінари, участь у різних заходах можна активно формувати громадську думку. Ілюстрацією необхідності роботи в цьому напрямі може слугувати те, що на проведення політики зайнятості наша держава витрачає приблизно 0,41% ВВП, що значно менше, ніж в інших країнах (2,6% - Швеція, 3% - Франція, 1,6% - Угорщина) [4].

Роботодавців треба переконувати у корисності для підприємств не тільки досвіду, але й нових сміливих ідей, залучати їх до навчального процесу шляхом відкриття філіалів кафедр, організовуючи спільні конференції та фахові семінари, пропонуючи їм допомогу у розв'язанні проблемних ситуацій чи запровадження нововведень через виконання госпдоговірних тем, а також дипломних (магістерських) робіт. Варіантів такої співпраці може бути дуже багато, це буде залежати від галузі знань і специфіки напряму підготовки фахівців. Ринок праці та ринок освітніх послуг не можуть існувати у

паралельних вимірах, і саме освітні заклади повинні стати їх перетином. Однак, і роботодавці мають усвідомити, що надаючи студентам можливості якісного проходження практики (виробничої, переддипломної) чи стажування, вони тим самим «виросшують» собі майбутніх фахівців.

Завдання роботи зі студентами повинні полягати не тільки у наданні освітніх послуг, але й у розвитку творчої, ініціативної, активної, здатної до самостійного прийняття рішень особистості. Студенти повинні бути достатньо проінформованими щодо можливостей своєї професії, аналізуючи й усвідомлюючи переваги свого фаху. Одночасно вони повинні бути й достатньо проінформованими щодо інших можливостей працевлаштування у галузях, які суміжні із фахом, а то й – у сфері управління тощо.

Кафедра технології молока та молочних продуктів факультету харчових технологій та екології готує бакалаврів за напрямом підготовки харчова технологія та інженерія та фахівців вищих кваліфікацій – інженерів-технологів для молочної промисловості. Молочна галузь, до складу якої входять маслоробна, сироробна, молочноконсервна підгалузі, а також виробництво продукції з незбираного молока, морозива, продуктів дитячого харчування на сучасному етапі є однією із провідних в структурі харчової індустрії України. Переробленням молока на Україні займається понад 300 підприємств. Крім того, багато підприємств і фірм обслуговують молочні підприємства, це є додатковою можливістю для працевлаштування.

Випускники нашого університету працюють на молочних підприємствах у різних регіонах України, а також в Росії, Франції, Німеччині, Австрії. Цей перелік можна продовжити. Ми підтримуємо з ними контакти, зустрічаємось на конференціях та семінарах, консулюємо з виробничих питань. Вони також часто стають наставниками наших студентів під час виробничої практики. Їх досвід і поради є цінними як для нас, так і для їх майбутніх колег за фахом.

Чернишенко Мар'яна працює інженером-технологом на ПАТ «Юрія» (м. Черкаси, торгова марка «Волошкове поле»), в коло її обов'язків входить розробка та впровадження нових видів продукції. Вона починала з апаратника в цеху, і радить своїм молодшим колегам максимально себе проявити на першому робочому місці, прислуховуватись до всіх порад, розпитувати про все, що цікавить, вникати у процес вирішення виробничих проблем і здобувати практичний досвід. А ще дуже важливо заслужити визнання і шану в колективі, в якому доведеться працювати.

Рибакова Галина працює інженером-технологом з нових продуктів на сироробному підприємстві «Дубномолоко» (торгова марка «Комо»). Вона пройшла стажування на сироробних заводах у Франції, першим місцем праці було підприємство Звенигора. Рибакова Г. радить студентам оволодівати іноземними мовами, більшу увагу приділяти інноваційним технологіям на найсучаснішому обладнанні.

Сазанська Валентина є заступником директора з розвитку ТОВ «КС-Мегатрейд» (м. Новомосковськ, Дніпропетровська область), компанії з продажу інгредієнтів для харчової промисловості. Перше її місце роботи – «Молочний

дім» (м. Павлоград, торгова марка «Фанні»). Радить також більше уваги приділяти інноваціям у технології. Як позитив, вона відзначила, що наш університет дає досить різносторонню підготовку, а випускова кафедра виховує працездатних фахівців, націлених на постійний процес навчання.

Очевидно, це і є найважливішим завданням викладача – прищепити студентам любов до навчання і до свого фаху, адже в нинішньому світі саме це і є запорукою конкурентоздатності та успіху.

Проаналізувавши основні проблемні місця, кафедра технології молока та молочних продуктів спільно з навчальним відділом та деканатом, внесла корективи у навчальні плани – ми запровадили нову дисципліну «Інноваційні технології в молочній галузі». Кафедра має філіали на декількох молочних підприємствах, насамперед, дуже цінною для нас є співпраця з ПрАТ «Галичина», підприємство що втілює сучасну культуру виробництва молочних продуктів та є лідером в Україні з випуску кисломолочних напоїв. Кафедра має також філіал на молочному комбінаті «Прометей» (м. Львів). Крім того, завершуючи вивчення технології окремих молочних продуктів, організуємо виїзди студентів на ті підприємства, які спеціалізуються з виробництва цих продуктів.

На замовлення підприємств і на їх базі ми виконуємо дипломні та магістерські роботи, а при формуванні тематики дипломних проєктів враховуємо пропозиції виробництва. Керівники молочних підприємств є не тільки частими гостями кафедри, але й головами екзаменаційних комісій, зауваження і поради яких ми враховуємо у нашій роботі.

Кафедра налагодила співпрацю з сучасними фірмами, зокрема “Chr. Hansen”. Це датська фірма, яка є розробником стартерних культур, а також інших інгредієнтів для харчових продуктів. Разом з фахівцями цієї фірми було запроваджено проведення спільних науково-практичних семінарів за участю представників виробництва. Через такі заходи маємо можливість бути залученими як до найновіших досягнень у сфері молочної індустрії, так і до реальних проблем, з якими стикається нині молокопереробна промисловість.

Філіалом кафедри є також голландсько-українська фірма CSK «Food Enrichment», яка займається інгредієнтами для харчових продуктів, науковими дослідженнями у галузі харчової промисловості, а основне коло зацікавлень – це молочна промисловість.

На допомогу студентам при проходженні виробничої практики та для швидшої адаптації на виробництві при працевлаштуванні викладачами кафедри розроблено наскрізну програму практики для студентів 3; 4 і 5 курсів. Програма розрахована на підприємства харчової промисловості – спиртзаводи, хлібозаводи, цукрозаводи, винзаводи, пивзаводи (цей список далеко не повний) і, звичайно, молочні підприємства, що дозволяє студентам бачити майбутню перспективу щодо можливостей працевлаштування. Корисним порадиником для студентів перед розподілом на практику є каталог підприємств, який створено на кафедрі.

Відділ сприяння працевлаштування випускників і студентів університету докладає чимало зусиль щодо вирішення проблеми працевлаштування випускників. Насамперед, варто відзначити організацію і проведення «Ярмарку кар'єри», на який запрошують представників вітчизняних та міжнародних компаній. Цей науково-виробничий семінар, який став уже традиційним, не тільки демонструє можливості працевлаштування, але й дозволяє набути досвід у оформленні резюме та спробувати свої сили у проходженні співбесід з майбутніми працедавцями. Такий досвід є неоціненним як для наших випускників, так і для роботодавців, а ця співпраця – це інвестиція в успішний розвиток харчової промисловості та нашого університету.

Література

1. Електронний ресурс. Доступний з <http://www.ukrinform.ua/ukr/news/molodi>
2. Електронний ресурс. Доступний з <http://www.ukrstd.gov.ua>
3. Заярна Н.М., Паньків О.Я. Проблеми працевлаштування молоді в Україні та шляхи їхнього вирішення // Н. вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – С. 150-154.
4. Прушківська Е.В. Світовий досвід та основні напрями державного регулювання зайнятості в Україні // Держава та регіони. – 2008. – № 4. – с. 182-186.

Summary

О. Tsisaryk, M. Drach, J. Varyvoda

**FUTURE PROFESSIONAL CAREER IS IN SPOTLIGHT
EDUCATIONAL PROCESS. THE PROBLEMS OF EMPLOYMENT OF
GRADUATING STUDENTS OF DEPARTMENT TECHNOLOGY MILK AND
DAIRY PRODUCTS AND WAYS OF THEIR DECISION**

In the article are analysed reasons of problems with employment of graduating students and possible ways of their decision. –

Keywords : *graduating students, employments, food industry, dairy industry.*

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКТІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ECONOMIC EFFICIENCY OF PRODUCTION AND AGRICULTURAL PRODUCTS ALTERATION

1.	Баб'як Г.В., Оленич І.Р., Харів І.І., Гутий Б.В. ХАРАКТЕРИСТИКА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ	3
2.	Велесик Т.А. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	8
3.	Власенко І.В. СТАН ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ	12
4.	Гурська І. С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
5.	Дорош М.М. АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	27
6.	Козій Б.І., Демчук М.В. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ОЦІНКИ ВПЛИВУ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТВАРИННИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ДОБРОБУТУ ТВАРИН НА ЇХ ПРОДУКТИВНІСТЬ	31
7.	Кушнір Л.П., Цвайг Х.І. РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ	37
8.	Максим В.Л. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	41
9.	Мельниченко О.П. НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У СВІТЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ, ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ, АКТУАЛЬНОСТІ, ОБ'ЄКТА І ПРЕДМЕТА	48

10. **Минів Р.М.**
ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯЄЧНОГО ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ 52
11. **Музика П.М., Темненко С.М.**
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ
ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКОЇ СИСТЕМИ У ВЕТЕРИНАРНІЙ
ФАРМАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛЬ У БОРОТБІ ІЗ
ФАЛЬСИФІКАЦІЄЮ ВЕТЕРИНАРНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ 60
12. **Паштецький В.С.**
ВПРОВАДЖЕННЯ ЛАНДШАФТНО-АДАПТИВНОГО
ЗЕМЛЕРОБСТВА У СТЕПОВОМУ КРИМУ НА ПРИНЦИПАХ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ 64
13. **Пуцько Б.М.**
ФУНДАМЕНТАЛЬНА ТЕОРІЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО
ВІДТВОРЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАКОНІВ ВСЕСВІТУ ТА
ЕКОЛОГІЇ 72
14. **Сенів Р. В., Волос В.О.**
ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ
ЕЛЕМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА
МОЛОКА 90
15. **Соколова А.О., Рушак В.М.**
НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ВОЛИНИ 98
16. **Соломонко Д.О.**
РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В
РЕГІОНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ 103
17. **Станько В.Ю.**
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА В
РЕГІОНІ 108
18. **Христенко Г.М.**
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО
РИНКУ ЗЕРНА 113
19. **Яремко В. В.**
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФЕРМЕНТАТИВНО-
ПРОБІОТИЧНОГО ПРЕПАРАТУ «ПРО-ЕНЗИМ» ПРИ
ВИРОЩУВАННІ ТЕЛЯТ НА ЗАМІННИКАХ НЕЗБИРАНОГО
МОЛОКА 123
20. **Lytvyn R.I.**
EFFICIENCY OF FDI IN AGRICULTURE IN THE ERA OF
GLOBALISATION 128

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

HUMANITARIAN EDUCATION IN HIGHER SCHOOL

21. **Берко Й.М.**
БОТАНІКО -ТРОПЕЇЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ
«КОБЗАРЯ» ТАРАСА ШЕВЧЕНКА 137
22. **Голубовська О.В.**
ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО САМОПІЗНАННЯ У ФІЛОСОФІЇ
АВРЕЛІЯ АВГУСТИНА 145
23. **Гуменний В.Д., Кириченко С.Г., Шаловило С.Г., Музика П.М.**
ПОГЛЯД НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ 149
24. **Дмитрик Т.М.**
ВПЛИВ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА СЛОВОТВІР
ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ 170
25. **Карбовнік І.В., Падура М.Ф.**
НАЗВИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОФЕСІЙ У ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ 176
26. **Кісера Я.В., Федорович В.С.**
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ
ПРОВЕДЕННІ ВСТУПНОЇ КОМПАНІЇ 2012 РОКУ У
ЛЬВІСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ
С.З. ГЖИЦЬКОГО 180
27. **Костенко В.Г., Федішин Я.І.**
ТРАКТАТ АРИСТОТЕЛЯ «ПРО ДУШУ» 186
28. **Крупник Я.Г.**
БЛАГОСЛОВЕННА ПРАЦЯ ЯК ФАКТОР БУТТЯ ТА
ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ 190
29. **Плазова Т.І.**
УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ ОСЕРЕДКИ В США 196
30. **Приставський Т.Г., Пацевко А.Й., Бабич А.М., Ковбан О.Л.**
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПРИЯННЯ
ПІДВИЩЕННЮ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТАНУ
ЗДОРОВ'Я ЧОЛОВІКІВ 201
31. **Семенів Б.С., Стахів М.М., Якимішин І.Д., Приставський Т.Г.**
ПРОБЛЕМИ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У МАСОВІЙ ФІЗИЧНІЙ
КУЛЬТУРІ 208
32. **Сопіла Ю.М., Голубева О.Т., Василів О.В., Голубев М.Ю.**
РОЛЬ ГІМНАСТИКИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОЇ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ-АГРАРІЇВ 213

33. **Сопіла Ю.М., Голубева О.Т., Василів О.В., Пацевко А.Й.**
РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ 218
34. **Халецький О. В., Халецька О.О.**
ВСЕСВІТ ЯК ДІЄРОЗВІЙ 222
35. **Хімяк О.М.**
ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПАРТІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)ТА ЇЇ ПЕРІОДИЧНІ
ВИДАННЯ 237
36. **Цимбала В.І.**
ІСТОРІЇ НЕСКОРЕННИХ: ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЬГИ
СЛІПОЇ 243
37. **Якимішин І.Д., Стахів М.М., Бабич А.М., Семенів Б.С.**
МЕТА І ЗАДАЧІ ЗАНЯТЬ ФУТЗАЛОМ, МЕТОДИ
ДІАГНОСТИКИ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ОСІБ, ЯКІ
ЗАЙМАЮТЬСЯ 247
38. **Arunevych S.V.*, Arunevych S.Ye., Bilinsky A., Blagodyr Ya.,
Virun N., Vovchuk E., Martyniuk-Lototsky K.**
THE STATION “LVIV” OF SATELLITE LASER RANGING 251

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

39. ОСВІТНІ ПРОЕКТИ АГРОХОЛДИНГУ «МРІЯ» – ПОШУК
МАЙБУТНІХ ЛІДЕРІВ АГРАНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ! 256
40. **Браточенко О.В., Тацішин І.Б.**
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ (МАЙБУТНІХ
ЛІКАРІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ) ПРАВОВОЇ
КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ 261
41. **Логуш О.І., Гладун С.О.**
РІВЕНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ВИПУСКНИКІВ – ОСНОВА РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА 265
42. **Люблін В.Д.**
ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ У
ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ
НАСЕЛЕННЯ» ВІД 05.07.2012 р. № 5067-VI 269
43. **Мартинюк І. О., Паска М. З.**
ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ 273

-
44. **Сингаєвський В.А., Побігун А.М.**
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ 279
45. **Смолінська О.Є., Драч М.П.**
ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ ЦІЛЕЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ
І ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО ВИПУСКНИКІВ 284
46. **Хміляр Д.Д., Драчук А.О., Чепига М.П., Верес Є.М.**
ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ В
СЬОГОДЕННІ 288
47. **Цісарик О.Й., Драч М.П., Варивода Ю.Ю.**
МАЙБУТНЯ ПРОФЕСІЙНА КАР'ЄРА В ЦЕНТРІ УВАГИ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ. ПРОБЛЕМИ
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ КАФЕДРИ
ТЕХНОЛОГІЇ МОЛОКА ТА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ І
ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 292

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ**

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С.З. ГЖИЦЬКОГО**
заснований у 1998 році

**Scientific Messenger
of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj**

Серія “Економічні науки”

**Том 14, № 3 (53)
Частина 4**

Series “Econometrical sciences”

Підписано до друку 18.10.2012. Формат 70 x 1/16
Гарн. Times New Roman. Папір офсетний № 1. Ум. друк. арк. 24,27.
Наклад 100 прим. Зам. № 18/10.

Друк ФОП Корпан Б.І.
Львівська обл., Пустомитівський р-н., с Давидів, вул. Чорновола 18
Ел. пошта: bkooran@ukr.net, тел. (032) 243-68-49
Код ДРФО 1948318017, Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 635667
від 13.09.2007